

**T.C.
BURSA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**KAMUSAL AÇIK ALAN GELİŞTİRME STRATEJİLERİ
KAPSAMINDA BİR DEĞERLENDİRME: BURSA/YILDIRIM
ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ayşe ÖZCÜ

Kentsel Tasarım Anabilim Dalı

Kentsel Tasarım Programı

AĞUSTOS 2022

**T.C.
BURSA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**KAMUSAL AÇIK ALAN GELİŞTİRME STRATEJİLERİ KAPSAMINDA BİR
DEĞERLENDİRME: BURSA/YILDIRIM ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**AYŞE ÖZCÜ
(19324817003)**

Kentsel Tasarım Anabilim Dalı

Kentsel Tasarım Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Gül SAYAN ATANUR

AĞUSTOS 2022

BTÜ, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nün 19324817003 numaralı Yüksek Lisans Öğrencisi Ayşe ÖZCÜ, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı “KAMUSAL AÇIK ALAN GELİŞTİRME STRATEJİLERİ KAPSAMINDA BİR DEĞERLENDİRME: BURSA/YILDIRIM ÖRNEĞİ” başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı : **Prof. Dr. Gül SAYAN ATANUR**
Bursa Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri : **Doç. Dr. Miray GÜR**
Uludağ Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Zeynep PEKER
Bursa Teknik Üniversitesi

Teslim Tarihi : 15.08.2022
Savunma Tarihi : 01 .08.2022

20.04.2016 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin 9/2 ve 22/2 maddeleri gereğince; Bu Lisansüstü teze, Bursa Teknik Üniversitesi’nin abonesi olduğu intihal yazılım programı kullanılarak Lisansüstü Eğitim Enstitüsü’nün belirlemiş olduğu ölçütlere uygun rapor alınmıştır.

İNTİHAL BEYANI

Bu tezde görsel, işitsel ve yazılı biçimde sunulan tüm bilgi ve sonuçların akademik ve etik kurallara uyularak tarafımdan elde edildiğini, tez içinde yer alan ancak bu çalışmaya özgü olmayan tüm sonuç ve bilgileri tezde kaynak göstererek belgelediğimi, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim.

Öğrencinin Adı Soyadı: Ayşe ÖZCÜ

İmzası :

(Handwritten signature area)

Aileme,

ÖNSÖZ

Tez çalışmamın hazırlanmasında, en yoğun anlarında bile bana vakit ayıran, özveri ile bana her daim destek olan, yardımlarını esirgemeyen, zorlandığım aşamalarda bilgisiyle ve yol göstericiliği ile araştırmalarımaya yön veren danışmanım Sayın Prof. Dr. Gül SAYAN ATANUR'a, çok teşekkür ederim.

Tüm hayatım boyunca yanımda olan, maddi ve manevi desteklerini benden hiçbir zaman esirgemeyen, yüksek lisansa başlamama vesile olup daima kendimi geliştirerek ilerlemem için beni destekleyen, çok kıymetli annem Emine ESERMİŞ, çok değerli babam Mehmet ESERMİŞ ve sevgili ablam Saadet KOCA'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak yüksek lisans tezimi bitirmeme büyük özveriyle yardım eden, her zaman yanımda olan ve beni destekleyen sevgili eşim Burak Nazım ÖZCÜ'ye teşekkür ederim.

Ağustos 2022

Ayşe ÖZCÜ
(Mimar)

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR	viii
SEMBOLLER	ix
ÇİZELGE LİSTESİ.....	x
ŞEKİL LİSTESİ.....	xi
ÖZET.....	xiii
SUMMARY	xv
1. GİRİŞ	1
1.1 Çalışmanın Amacı	5
1.2 Çalışmanın Kapsamı	5
1.3 Çalışmanın Yöntemi.....	6
2. KAMUSAL ALAN VE KAMUSAL ALAN GELİŞTİRME STRATEJİLERİ 10	
2.1 Kamusal Alan ve Kamusal Alan	10
2.2 Açık Kamusal Alanlar	12
2.3 Kamusal Alanın Tarihsel Gelişimi	17
2.4 Kamusal Alan Geliştirme Stratejileri... ..	25
2.4.1 Büyük Kahire Bölgesi kentsel kalkınma stratejisi.....	27
2.4.2 Abu Dabi kamusal alan stratejisi.....	29
2.4.3 Edinburgh açık alan stratejisi.....	30
2.4.4 Prag kamusal alan geliştirme stratejisi.....	32
2.4.5 Singapur master plan 2014.....	34
2.4.6 St. Petersburg genel planı.....	35
2.4.7 Mexico City yeşil planı.....	37
2.4.8 Rio de Janeiro dayanıklılık stratejisi.....	38
2.4.9 Zürih kamusal alan geliştirme stratejisi.....	40
2.4.10 Buenos Aires sürdürülebilir hareketlilik.....	41
2.4.11 Melbourne açık alan stratejisi.....	43
2.4.12 Bogota bölgesel organizasyon planı.....	45
2.4.13 Moskova stratejisi.....	46
2.4.14 İstanbul kamusal alanlar stratejisi.....	48
2.5 Kamusal Alanın Geliştirme Stratejilerinin Değerlendirilmesi... ..	49
3. YILDIRIM İLÇESİ VE KAMUSAL ALANLAR.....	50
3.1 Bursa İli	50
3.2 Bursa İli Tarihi	52
3.3 Yıldırım İlçesi	54
3.4 Örnek Mahallelere Ait Bulgular.....	61
3.4.1 Ertuğrulgazi mahallesi... ..	62
3.4.2 Baruthane mahallesi	77
3.4.3 Akçağlayan mahallesi.....	89
3.4.4 Yıldırım mahallesi.....	99

3.5 Örnek Mahallelere Ait Bulguların Değerlendirilmesi.....	109
4. SONUÇ VE TARTIŞMA.....	113
KAYNAKLAR.....	116
ÖZGEÇMİŞ.....	123

KISALTMALAR

GCDS	: Great Cairo Development Strategy
GSYİH	: Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
OSS	: Edinburgh's Open Space Strategy 2021
POS	: Plan Abu Dhabi 2030: Public Open Space Framework
POT	: Plan de Ordenamiento Territorial of Bogotá
PPSD	: Prague Public Space Development Strategy
SMP	: Singapore Master Plan 2014
SPGP	: Saint Petersburg General Plan 2019-2043
TOKİ	: Toplu Konut İdaresi
UNDP	: United Nations Development Programme
UNESCO	: United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization
UNHABITAT	: United Nations Human Settlements Programme

SEMBOLLER

CO₂ : Karbondioksit

Km² : Kilometrekare

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 2. 1 : Wang'e göre kentsel kamusal açık alanların sınıflandırılması.....	14
Çizelge 2. 2 : Carmona'ya göre kamusal alanların sınıflandırılması.....	16
Çizelge 2. 3 : Çağdaş kentsel kamusal mekanların bir tipolojisi	17
Çizelge 2. 4 : UN-Habitat'ın hazırladığı çalışmada yer alan kentler	27
Çizelge 2. 5 : Kamusal alan geliştirme stratejileri	49
Çizelge 3. 1 : Yıllara göre Bursa ili nüfus artışı	51
Çizelge 3. 2 : 2020 itibariyle ilçelerin yüzölçümleri ve nüfusları.....	52
Çizelge 3. 3 : Yıldırım ilçe nüfusunun yıllar içindeki değişimi.....	55
Çizelge 3. 4 : Yıldırım ilçesi yıllara göre mahalle nüfusları.....	57
Çizelge 3. 5 : Mahallelerin nüfus yoğunlukları	59
Çizelge 3. 6 : Yaşa göre nüfus dağılımı.....	60
Çizelge 3. 7 : Yıldırım nüfusunun eğitim düzeyleri	61
Çizelge 3. 8 : Yıllara göre mahalle nüfus verileri.....	63
Çizelge 3. 9 : Ertuğrulgazi mahallesi park listesi	68
Çizelge 3. 10 : Yıllara göre mahalle nüfus verileri.....	78
Çizelge 3. 11 : Baruthane mahallesi park listesi	81
Çizelge 3. 12 : Yıllara göre mahalle nüfus verileri.....	90
Çizelge 3. 13 : Akçağlayan mahallesi park listesi	93
Çizelge 3. 14 : Yıllara göre mahalle nüfus verileri.....	100
Çizelge 3. 15 : Yıldırım mahallesi park listesi.....	104
Çizelge 3. 16 : Mahalleler için uygulanabilecek kamusal alan geliştirme stratejileri	112

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1. 1 : Kamusal alanların insan hayatına kattığı değerler.....	3
Şekil 1. 2 : Yöntem akış şeması	8
Şekil 1. 3 : Örneklem alanı olarak seçilen mahalleler	9
Şekil 2. 1 : Düzey'in görünüşü, Çatal Höyük, Türkiye, MÖ 6000 dolayları	18
Şekil 2. 2 : Agora, Atina, M.Ö. 100 dolayları.....	19
Şekil 2. 3 : Forum Romanum ve İmparator Forumları, Roma.....	20
Şekil 2. 4 : San Marco Meydanı, Solda Doges Sarayı ve Biblioteca Marciana.....	21
Şekil 2. 5 : Yeni kent merkezinin kuşbakışı görünümü, Nancy, Fransa.....	22
Şekil 2. 6 : Le Corbusier, Üç Milyonluk Kent çizimi, proje.....	23
Şekil 2. 7 : Protestocuların 1972'de Covent Garden yürüyüşü	24
Şekil 2. 8 : Kamusal alan geliştirme stratejileri bağlamında incelenecek kentler	26
Şekil 2. 9 : Büyük Kahire Bölgesi kentsel kalkınma stratejisi.....	28
Şekil 2. 10 : Abu Dabi kamusal açık alan çerçevesi.....	30
Şekil 2. 11 : 2021 Edinburgh açık alan stratejisi.....	31
Şekil 2. 12 : Prag kamusal alan geliştirme stratejisi	33
Şekil 2. 13 : Singapur master plan 2014.....	34
Şekil 2. 14 : St. Petersburg genel planı.....	36
Şekil 2. 15 : Mexico City yeşil planı.....	38
Şekil 2. 16 : Rio de Janerio dayanıklılık stratejisi.....	39
Şekil 2.17 : Zürih kamusal alan geliştirme stratejisi.....	41
Şekil 2.18 : Buenos Aires sürdürülebilir hareketlilik planı.....	43
Şekil 2.19 : Melbourne Şehri açık alan stratejisi.....	44
Şekil 2.20 : Bogota Bölgesel organizasyon planı.....	46
Şekil 2.21 : Moskova stratejisi.....	47
Şekil 2.22 : İstanbul: Kamusal alanlar ve kamusal yaşam.....	49
Şekil 3. 1 : Bursa ili ve komşu iller.....	50
Şekil 3. 2 : Bursa ilçeler haritası.....	51
Şekil 3. 3 : Bursa tarihi kenti	53
Şekil 3. 4 : Bursa haritası	53
Şekil 3. 5 : İlçenin kuşbakışı görüntüsü	55
Şekil 3. 6 : Yıldırım ilçesi mahalle haritası.....	56
Şekil 3. 7 : Ertuğrulgazi mahallesi.....	62
Şekil 3. 8 : Ertuğrulgazi mahallesi mülkiyet durumu	64
Şekil 3. 9 : Ertuğrulgazi mahallesi ulaşım diyagramı	65
Şekil 3. 10 : Ertuğrulgazi mahallesi mevcut kamusal alan haritası	66
Şekil 3. 11 : Ertuğrulgazi mahallesi parklar: (a) Adile Naşit (b) Ş.İbrahim Sever (c) Gazi (d) Önemliler	67
Şekil 3. 12 : Ertuğrulgazi mahallesi Mesken basketbol sahası	71
Şekil 3. 13 : Ertuğrulgazi mahallesi park ve spor alanları diyagramı	72

Şekil 3. 14 : Ali Rıza Bey İlkokulu.....	73
Şekil 3. 15 : Bahçelievler Camii: (a) arka bahçe (b) ön bahçe	73
Şekil 3. 16 : Ertuğrulgazi mahallesi kamusal kullanımlı alanlar diyagramı	74
Şekil 3. 17 : Ertuğrulgazi mahallesi cumartesi pazarı.....	75
Şekil 3. 18 : Ertuğrulgazi mahallesi meydan ve pazarlar diyagramı	76
Şekil 3. 19 : Tanımsız alan.....	76
Şekil 3. 20 : Emek Caddesi: (a) genel görünüm (b) kaldırım durumu	77
Şekil 3. 21 : Baruthane mahallesi	78
Şekil 3. 22 : Baruthane mahallesi mülkiyet durumu.....	79
Şekil 3. 23 : Baruthane mahallesi ulaşım diyagramı	80
Şekil 3. 24 : Baruthane mahallesi mevcut kamusal alan haritası.....	81
Şekil 3. 25 : Baruthane mahallesi park ve spor alanları diyagramı	82
Şekil 3. 26 : Ahmet Hamdi Tanpınar İlkokulu	83
Şekil 3. 27 : Yeşilyayla Camii	83
Şekil 3. 28 : Baruthane mahallesi kamu binalarına ait alanlar.....	84
Şekil 3. 29 : Baruthane pazar alanı	85
Şekil 3. 30 : Mahalledeki tanımsız alanlar: (a) 2.Nur Sokak (b) 1.Yüksel Sokak (c) 1.Çimen Sokak (d) Ş. Mümin Mutlu Sokak	86
Şekil 3. 31 : Mahalledeki özel alanlar: (a) 2. Kuyulu Sokak (b) Ersöz Sokak (c) 3.Akasya Sokak (d) Ş. Mehmet Eğilmez Sokak	87
Şekil 3. 32 : Baruthane mahallesi Yeter Çıkmazı	88
Şekil 3. 33 : Sokaklar: (a) Ş. Mehmet Eğilmez Sokak (b) 1.Dadaş Sokak.....	88
Şekil 3. 34 : Akçağlayan mahallesi.....	89
Şekil 3. 35 : Akçağlayan mahallesi mülkiyet durumu	90
Şekil 3. 36 : Akçağlayan mahallesi ulaşım diyagramı.....	91
Şekil 3. 37 : Akçağlayan mahallesi mevcut kamusal alan haritası	92
Şekil 3. 38 : Parklar: (a) M.Akif Ersoy (b) İdris Yılmaz	92
Şekil 3. 39 : Akçağlayan mahallesi park ve spor alanları diyagramı.....	95
Şekil 3. 40 : Okul bahçeleri: (a) İhsan Dikmen 3 İlkokulu (b) İşgir Ortaokulu.....	96
Şekil 3. 41 : Akçağlayan mahallesi kamu binalarına ait alanlar diyagramı.....	96
Şekil 3. 42 : Tanımsız alanlar: (a) 2.Demirtaş Sokak (b) 1.Asmalı Sokak (c) 1.Günay Sokak (d) 1.Çelik Sokak	97
Şekil 3. 43 : Sokaklar: (a) 1.Çelik Sokak (b) 1.Çimen Sokak	98
Şekil 3. 44 : İki farklı özel alan: (a) Plansız yerleşim dokusunda (b) TOKİ konutlarında	99
Şekil 3. 45 : Yıldırım mahallesi	99
Şekil 3. 46 : Eski Yıldırım semti	100
Şekil 3. 47 : Yıldırım mahallesi mülkiyet durumu	101
Şekil 3. 48 : Yıldırım mahallesi ulaşım diyagramı	102
Şekil 3. 49 : Yıldırım mahallesi mevcut kamusal alan haritası.....	103
Şekil 3. 50 : Yıldırım mahallesi park ve spor alanları diyagramı	105
Şekil 3. 51 : Yıldırım mahallesi kamu binalarına ait alanlar	106
Şekil 3. 52 : Yıldırım mahallesi meydan ve pazar diyagramı.....	107
Şekil 3. 53 : Tanımsız alanlar: (a) 4.Yurt Sokak (b) 2.Çukur Sokak.....	108
Şekil 3. 54 : Sokaklar: (a) Güreş Caddesi (b) Barutluk Caddesi	108

KAMUSAL AÇIK ALAN GELİŞTİRME STRATEJİLERİ KAPSAMINDA BİR DEĞERLENDİRME: BURSA/YILDIRIM ÖRNEĞİ

ÖZET

Kamusal alanlar, cinsiyet, ırk, etnik köken ve sosyo-ekonomik düzeyden bağımsız olarak tüm insanlara açık ve erişilebilir mekanlardır. Bu alanlar topluluk bağlarını kuvvetlendirir, sosyal yaşamı destekler ve bu özellikleriyle toplumsal problemlerin önlenmesine yardımcı olurlar. Kentsel çevrenin kalitesinin iyileştirilmesinde önemli rolü olan kamusal alanlar, fiziksel ve mental sağlığa faydalar sunmaları nedeni ile de kent sağlığı için kritik öneme sahiptirler. Her kullanıcı grubundan kentlileri bir araya getirerek sosyalleşme, sivil katılım ve aidiyet duygusunun ortaya çıkmasında büyük bir rol oynarlar. Toplumsal ve bireysel hayatta önemli bir yere sahip olan bu alanlar, son yüzyılda hızlı ve plansız kentsel gelişmeler, özelleşme, tüketim gibi ekonomik ve sosyal baskılar sonucunda değişime uğramış ve giderek özelliklerini yitirmeye başlamışlardır. Bu değişiklikler kamusal alanda, nitelik ve nicelik olarak azalma, ticarileşme ve geleneksel kamusal alanların bozulması olarak kendini göstermektedir.

Bursa'nın nüfus bakımından ikinci büyük ilçesi olan Yıldırım, yoğun ve genellikle nitelikli olmayan bir kentsel dokuya sahiptir. Çalışma kapsamında bu yoğun kentsel doku içinde bulunan kamusal alanların mevcut durumlarının ortaya konulması ve geliştirilmesine dair önerilerin oluşturulması amaçlanmıştır.

Tez çalışması kapsamında kamusal kavramı ve kamusal alanların, özellikleri ve tarihsel gelişim süreçleri hakkında literatür araştırmaları yapılmış, dünyanın farklı kentlerinde ve farklı ölçeklerde kamusal alanları iyileştirmeyi hedefleyen örnek alan çalışmaları incelenmiştir.

Problemin kentsel çevrede araştırılması ve çözümüne yönelik öneri ve yöntemlerin geliştirilmesi amacıyla Bursa İl'i ve Yıldırım İlçesi'nin özellikleri ortaya konulmuş ve Yıldırım ilçesindeki kentsel dokuyu temsil eden mahallelerde örnek alan çalışmaları yapılmıştır.

Literatür taramaları, örnek alan incelemeleri ve saha çalışmalarından elde edilen bulgular doğrultusunda alanda uygulanabilecek kamusal alan geliştirme stratejisinin temel ilkeleri geliştirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Kamusal alan, Yıldırım, Kamusal alan geliştirme stratejileri.

AN EVALUATION WITHIN THE SCOPE OF PUBLIC OPEN SPACE DEVELOPMENT STRATEGIES: BURSA/YILDIRIM AS A CASE STUDY

SUMMARY

Public spaces are open and accessible to all people regardless of gender, race, ethnicity and socio-economic level. These areas strengthen community ties, support social life and help preventing social problems with these features. Public spaces, which have an important role in improving the quality of the urban environment, are of critical importance for urban health, as they provide benefits to physical and mental health. They play a major role in socialization, civic participation and the emergence of a sense of belonging by bringing together the citizens of every user group. These areas, which have an important place in social and individual life, have changed in the last century as a result of economic and social pressures such as rapid and unplanned urban developments, privatization and consumption, and they have gradually begun to lose their characteristics. These changes manifest themselves as a decrease in quality and quantity in the public sphere, commercialization and the deterioration of traditional public spaces.

Yıldırım, the second largest district of Bursa in terms of population, has a dense and generally unqualified urban texture. Within the scope of the study, it is aimed to reveal the current status of the public spaces in this dense urban fabric and to create suggestions for their development.

Within the scope of the thesis, literature research has been made on the concept of publicity and public spaces, their characteristics and historical development processes, and case studies aiming to improve public spaces in different cities of the world and at different scales have been examined.

In order to investigate the problem in the urban environment and to develop suggestions and methods for its solution, the characteristics of Bursa Province and Yıldırım District were revealed and sample field studies were carried out in the neighborhoods representing the urban texture in Yıldırım district.

In line with the findings obtained from literature reviews, field studies and field studies, the basic principles of the public space development strategy that can be applied in the field have been developed.

Keywords: Public space, Yıldırım, Public space development strategies.

1. GİRİŞ

Kamusal alanlar kamuya ait olan, herkesin erişimine açık, insanların sosyalleştiği, bir araya geldiği, etkileşimlerde bulunduğu mekânlardır. Bu bağlamda kamusal alan, sokaklar, ara sokaklar, binalar, meydanlar; yapılı çevrenin bir parçası olarak kabul edilebilecek her şey olarak anlaşılmaktadır. Bu anlamıyla kentsel çevrenin birincil bileşeni olan kamusal alan, kamusal yaşamın ortaya çıktığı karşılaşma yerleridir. Kamusal yaşam da en geniş anlamıyla binalar arasında, okula gidiş gelişlerde, balkonlarda, oturmak, ayakta durmak, yürüyüş yapmak ya da bisiklete binmek gibi dışarıya çıkıp gözlemlenebilen her şeyi kapsayan karmaşık ve çok yönlü bir yaşamdır (Gehl, 2010).

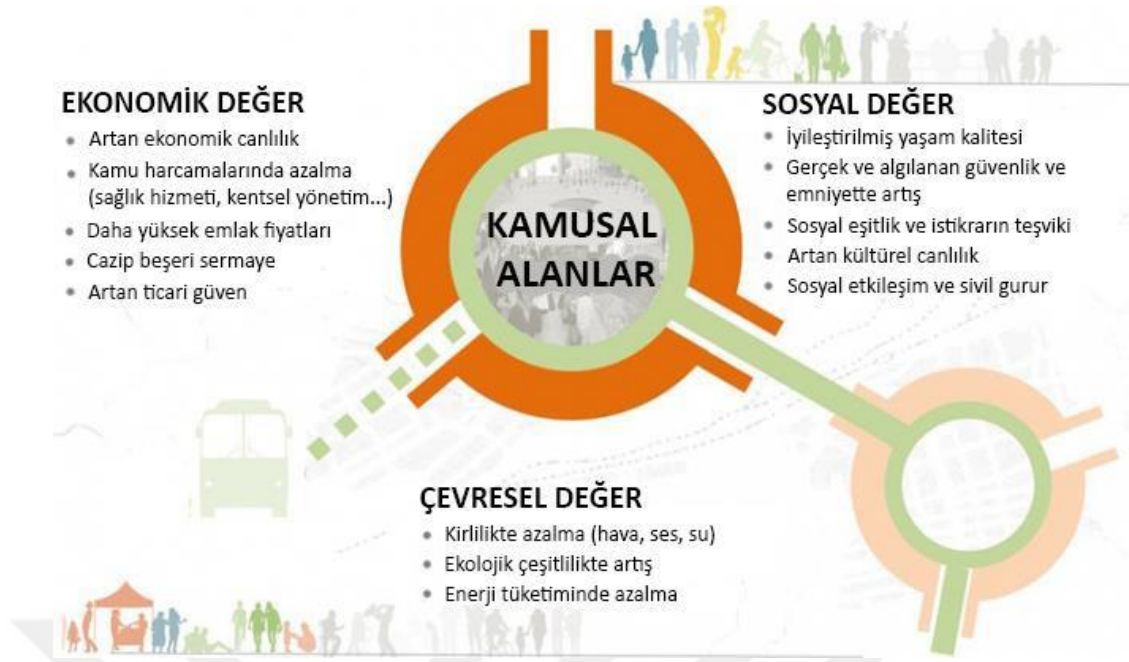
Kamusal alanlar, şehirlerdeki siyasi ve sosyal yaşamın merkezinde yer alırlar. Sokaklar, meydanlar ve parklar, sosyalleşme ve farklılıklarla karşılaşma yerleridir. Bu alanlar, şehirlerin canlılık ve yaşanabilirlik konusundaki itibarına ve şehir sakinlerinin refahına katkıda bulunurlar (Cattell ve diğ., 2007). Kamusal alanların varlığını ve planlanmasını demokratik değerlerle ilişkilendirmek mümkündür. Bir yerin kültürü, yapısı ve sosyal hiyerarşisi, ortak alanların planlanma, kontrol edilme ve kullanılma şeklini yansıtır. Kentsel mekanlar ne kadar çeşitli ve canlı olursa, toplum o kadar eşit, müreffeh ve demokratik olur (Karaçor, 2016). Bu iddia, kamusal alanın tanımında bulunan herkese açık olmak, özgürce erişilebilir olmak ve demokratik olmak kavramlarıyla desteklenebilir.

İyi bir kamusal alan, çeşitliliği yansıtan ve insanları bir arada yaşamaya teşvik eden, sürekli kullanım için gerekli fiziksel koşulları sağlayan, insanları çeken canlı bir mekandır. Bu canlılık, kentsel mekânlardan çeşitli şekillerde yararlanabilme olanağından kaynaklanmaktadır. Daha yüksek kentsel canlılığa sahip kaliteli ve kullanılabilir kamusal alanların varlığı, bu alanların güvenlik algısını ve demokratikleşmesini artırır. İnsanların kendilerini güvende hissettikleri durum ve ortamlarda kamusal alanları kullanma eğilimlerinin artması kendiliğinden oluşan bir güven ortamı meydana getirir.

Kentleşme süreçlerinde, mahalleler, şehirler ve bölgeler için sosyal ve ekonomik değer oluşturulmasında kamusal alan çok önemli bir rol oynamaktadır. Bu alanlar, insanlara bir araya gelmek, toplulukla etkileşim kurmak, topluluğun gelişimini ve arzu edilebilirliğini artıran sosyal etkileşim ve ekonomik faaliyetler için birçok fırsat sunar (Şekil 1.1). Bu fırsatlar ortamı, üretkenliği arttırıp beşerî sermayeyi çekerken, kişilere daha iyi bir yaşam kalitesi sağlar (Alzahrani, 2022).

Nitelikli bir kamusal alan, kentte bulunan tüm grupları kapsar ve toplumdaki her bireyin katılabileceği bir sosyal ortam oluşturur. Oluşan sosyal ortam, yapay ve doğal çevresi ve fiziki yapıları ile insanlarda yaşadıkları yerlere ilişkin aidiyet duygusunu arttırır ve ortak bir kültür oluşturulmasına katkı sağlar (Karayılmazlar, 2018).

Kamusal alanların insan yaşamına sağladığı olumlu etkiler birçok araştırmayla kanıtlanmıştır. Örneğin, kamusal alan ile ilgili kullanıcı tercihlerinin yapılan anketler ile ölçüldüğü bir çalışmada, anket katılımcılarının % 85'i, kamusal alanın ve yapıları çevrenin kalitesinin yaşamları ve hissettikleri üzerinde doğrudan bir etkisi olduğunu belirtmişlerdir (CABE, 2002). Tokyo'da yapılan bir araştırma, yürünebilir yeşil alanlara sahip alanlarda yaşamının, kentlerdeki yaşlı nüfusun ömrünü olumlu yönde etkilediğini göstermiştir (Takano ve diğ, 2002). Kamusal alanların sadece topluluk duygusunu ve belirli bir mekâna bağlılığı geliştirmekle kalmadığı, fiziksel aktiviteyi, doğayla teması ve sosyal etkileşimi kolaylaştırarak oluşturduğu aktivite olanakları nedeni ile fiziksel sağlığı da geliştirdiği görülmektedir (Mitchell, 2011; Lee ve diğ, 2015; Sugiyama ve diğ, 2018).

Şekil 1. 1 : Kamusal alanların insan hayatına kattığı değerler (Url-1).

Kentlerin ortaya çıktığı ilk süreçlerden günümüze kadar toplumsal yaşamda yer alan kamusal alanlar kent ve kentli için her zaman önemli roller üstlenmişlerdir. Günümüzde ise hızlı kentleşme, kentsel nüfusun artışı, tüketim kalıplarındaki değişimler gibi pek çok faktöre bağlı olarak, kamusal alanlarla ilgili önemli değişimler yaşanmaktadır. Birey ve toplum sağlığında taşıdığı hayati öneme rağmen, kamusal alanlar farklı sebeplerle genellikle ihmal edilmekte ve alanları giderek azalmaktadır. Dünyada ve ülkemizdeki pek çok şehirde nüfus artışı ve hızlı kentleşme süreci düşük kamusal alan oranlarına sahip yerleşim kalıpları üretmektedir.

21.yüzyılda küreselleşmenin, tüketimin ve özelleştirmenin sosyal ve çevresel sonuçları yerleşim alanlarını dönüştürmektedir ve kamusal alan bu dönüşüm içerisinde niteliksel ve niceliksel olarak büyük kayıplar yaşamaktadır. Bununla birlikte, 1970'lerden bu yana ekonomide ve toplumda yaşanan yapısal değişimlerin ardından kamusal alan, hizmetlere ve deneyim ekonomisine dayalı, rekabetçi ve kompakt şehirler inşa etmenin önemli bir parçası olan kentsel yenilenme ve sürdürülebilir kalkınmanın bir aracı haline gelmiştir.

Dünyada ve ülkemizde kamusal alanların potansiyellerinden daha fazla yararlanmak, eğer sorun yaşıyorlarsa bu alanları yeniden organize ederek geliştirmek ve yeni alanlar üretmek konusunda birçok çalışma yapılmaktadır (UCLG, 2016).

Kamusal alanın planlanması ve tasarımı, sürdürülebilir kentsel gelişim için kritik öneme sahiptir. Çoğu zaman, kötü tasarlanmış, kötü yönetilen kamusal alanlar en yoksun kentsel alanlardadır ve bu durum bölgedeki fiziksel ve sosyal gerileme hissini daha da kötüleştirir. Gecekonduların ve plansız yayılan yerleşimlerin ve hatta yeni planlanan bazı yerleşim alanlarının da sosyal ve ekonomik fırsatlarının olmaması, genellikle iyi dağıtılmış yüksek kaliteli kamusal alanların eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Özellikle plansız gelişen kentlerde kamusal alan bazen sadece dar sokaklardan ibaret hale gelmiştir. Yüksek otomobil kullanımı ve park ihtiyacı bu zaten parçalanmış alanların bozulmasına ve özelleştirilmesine neden olmaktadır. Bu da kentin gelişimini ve iyi tasarlanmış kamusal alanlara ulaşımı olmayan ya da kısıtlı olan halkı olumsuz etkilemektedir. Bununla birlikte kentsel dönüşüm projelerinin olduğu yerlerde, kamusal alan için arazi tahsisleri, daha yüksek yoğunluklu konutlara yönelik artan baskı sebebiyle önemli ölçüde azalmıştır, bu da kaliteli dış mekanların üretimini tehdit etmektedir. Aslında, karma kullanım alanlarındaki yoğunluk ne kadar yüksek olursa, o toplulukta 'yaşanabilirliğe' yardımcı olmak için iyi tasarlanmış, iyi yönetilen, kapsayıcı ve erişilebilir kamusal alanlara duyulan ihtiyaç o kadar fazladır (Madanipour, 2010).

Ülkemizde 1940'ların sonlarında başlayan ve 1950'lerde giderek hız kazanan sanayileşme süreçleri, nüfusun kent-kır yapısını önemli ölçüde etkilemiştir. Kırsaldan, büyük kentlere doğru gerçekleşen bu göçler sonucunda, yeni nüfusun konut ihtiyacı karşılanamamış ve bu durum gecekondu probleminin ortaya çıkmasına sebep olmuştur (Çalışkan ve Akbulak, 2010). Bu dönemlerden günümüze uzanan süreçte ortaya çıkan yapıli çevre üretim biçimleri genellikle kamusal alan üretimini arka plana itmiştir.

Çalışma alanının içinde bulunduğu Bursa kenti, aldığı yoğun oranda göç alan kentlerden biridir. Bursa'nın kendi kırsal alanlarından 1950'lerde başlayan ve günümüze kadar artarak devam eden göçlere sonraki yıllarda Anadolu'nun çeşitli kesimlerinden alınan göçler de eklenmiştir. Bursa'da 1960'lı yıllarda ortaya çıkan sanayi bölgeleri 1970'lerden itibaren Türkiye'nin her yerinden göçleri kente çekmeye başlamıştır. Bu göç dalgalarının sürekliliği, kentin nüfuslanma sürecinde bir kırılma noktası oluşturmuş; bu tarihlerden başlayarak Bursa'da kentsel gelişimin kontrolü büyük ölçüde zayıflamıştır (Çalışkan ve Akbulak, 2010). Bu bağlamda çalışma alanı olarak seçilen Bursa, Yıldırım ilçesi de bu göçlere maruz kalan ve bu nedenle alan ve nüfus bakımından sürekli büyüyen bir yerleşim yeridir. Genellikle yüksek yoğunluklu

ve plansız bir yerleşim dokusuna sahip olan ilçede kamusal alanların niteliksel ve niceliksel olarak geliştirilmeye ihtiyacı olduğu görülmektedir.

Bu çalışmada Yıldırım İlçesi'nin gelecekteki kamusal alan geliştirme stratejilerini belirlemek amacıyla dünyada daha önce uygulanmış kamusal alan geliştirme stratejileri incelenmiştir. Bu stratejilerin incelenmesi sonucunda tespit edilen ortak ilkelerden faydalanılarak Yıldırım ilçesi için uygulanacak kamusal alan geliştirme çalışmasının temel yaklaşımlarını oluşturmak hedeflenmiştir.

1.1 Çalışmanın Amacı

Toplumsal yaşamdaki ahenk ve uyumun sağlayacağı gelişme ve kalite mekâna yansır ve mekândan yansıtılır. Bu bağlamda toplumsal yaşamın değerlerini ve kentsel yaşam ortamının kalitesini belirleyen ve sergileyen temel mekânsal öğeler kamusal alanlardır (Otaner, 2003). Tarih boyunca kamusal alanlar, kentlerin sosyal yaşamında her zaman merkezi bir rol oynamıştır. Ancak hızla artan kent nüfusu ve plansız kentsel gelişimler, işlevlerin parçalanmasına ve kamusal alanın mekânsızlaşmasına yol açmıştır. Mekânın bir meta olarak ele alınması ve toplumun heterojenleşmesi, sosyo- mekânsal ayrışmaya ve mekânın özelleştirilmesine yol açmıştır (Madanipour, 1999). Çalışmanın amacı, kamusal alanlar bakımından nitelik ve niceliksel olarak sorunlara sahip olduğu gözlenen Yıldırım ilçesinin, sosyal hayatta ve kentlilik bilincinde önemli bir yere sahip olan bu alanları nasıl geliştirebileceğine dair öneriler oluşturmaktır.

1.2 Çalışmanın Kapsamı

Çalışma giriş bölümüyle birlikte toplam dört bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde genel olarak kamusal alanın temel nitelikleri, kamusal alanın önemi ve kamusal alan ile ilgili olarak karşılaşılan problemler anlatılmıştır. İkinci bölümde, kamusal alan kavramı, kamusal alanın tarihsel gelişim süreci, açık kamusal alan kavramı ve dünyadan kamusal alan geliştirme strateji örneklerinin incelenip tartışıldığı literatür taraması yer almaktadır. Üçüncü bölümde Bursa ili ve Yıldırım ilçesinin kısa tarihinden, Yıldırım'ın doğal ve beşerî özelliklerinden ve kamusal alanların mevcut durumu hakkında bilgi verilmiştir. İlçede seçilen örneklem mahallelerinin kamusal alan haritalarının yer aldığı bu bölümde, mahallelerle ilgili olarak yapılan tespitler yer almaktadır. Son bölümde ise ikinci ve üçüncü bölümde yapılan araştırma ve elde

edilen bulgular doğrultusunda Yıldırım ilçesinde yapılabilecek bir kamusal alan geliştirme stratejisinin yol haritasına ilişkin sonuçlar ortaya konulmuştur.

1.3 Çalışmanın Yöntemi

Çalışmanın yöntemi birbirini izleyen üç aşamadan oluşmaktadır. İlk aşamada, kamusal alan ve bu kavramın tarihsel süreç içindeki gelişimi ile günümüzdeki durumunu ve Bursa ili ve Yıldırım ilçesi ile ilgili verileri kapsayan bir literatür çalışması gerçekleştirilmiştir.

Dünyadaki hızlı kentleşme kapsayıcı, güvenli ve erişilebilir kamusal alan ihtiyacını her zamankinden daha önemli hale getirmektedir. Bu kapsamda yapılan literatür çalışmaları dünyanın birçok yerinde kamusal alan ile ilgili olarak geliştirme stratejilerinin uygulandığını göstermiştir (UN-Habitat, 2019). Dünya çapında farklı coğrafya ve gelişmişlik düzeylerine sahip kentlerde çeşitli ölçeklerde uygulamaya konulmuş bu stratejilerin, bazı durumlarda üst ölçekli ve geniş kapsamlı kentsel stratejilerin bir parçası oldukları (Meziani, 2017), bazı durumlarda ise sadece kamusal alanı odak aldıkları görülmektedir.

Bu çerçevede çalışmanın ikinci aşamasında UN-Habitat tarafından dünyanın farklı kentlerinde yapılan kamusal alan geliştirme stratejilerinin ortaya konulmasını amaçlayan ve toplam 26 farklı kenti kapsayan “City-Wide Public Space Strategies a Compendium Of Inspiring Practices” başlıklı çalışma incelenmiştir. Mekansal müdahale geliştirme durumları göz önüne alınarak seçilen 14 farklı kent için yapılan çalışmaların kamusal alana müdahale biçimleri incelenerek sınıflandırılmıştır. İncelenen kentler, Kahire, Abu Dabi, Edinburgh, Prag, Singapur, St. Petersburg, Mexico City, Rio de Janeiro, Zürih, Buenos Aires, Melbourne, Bogota, Moskova ve İstanbul’dur.

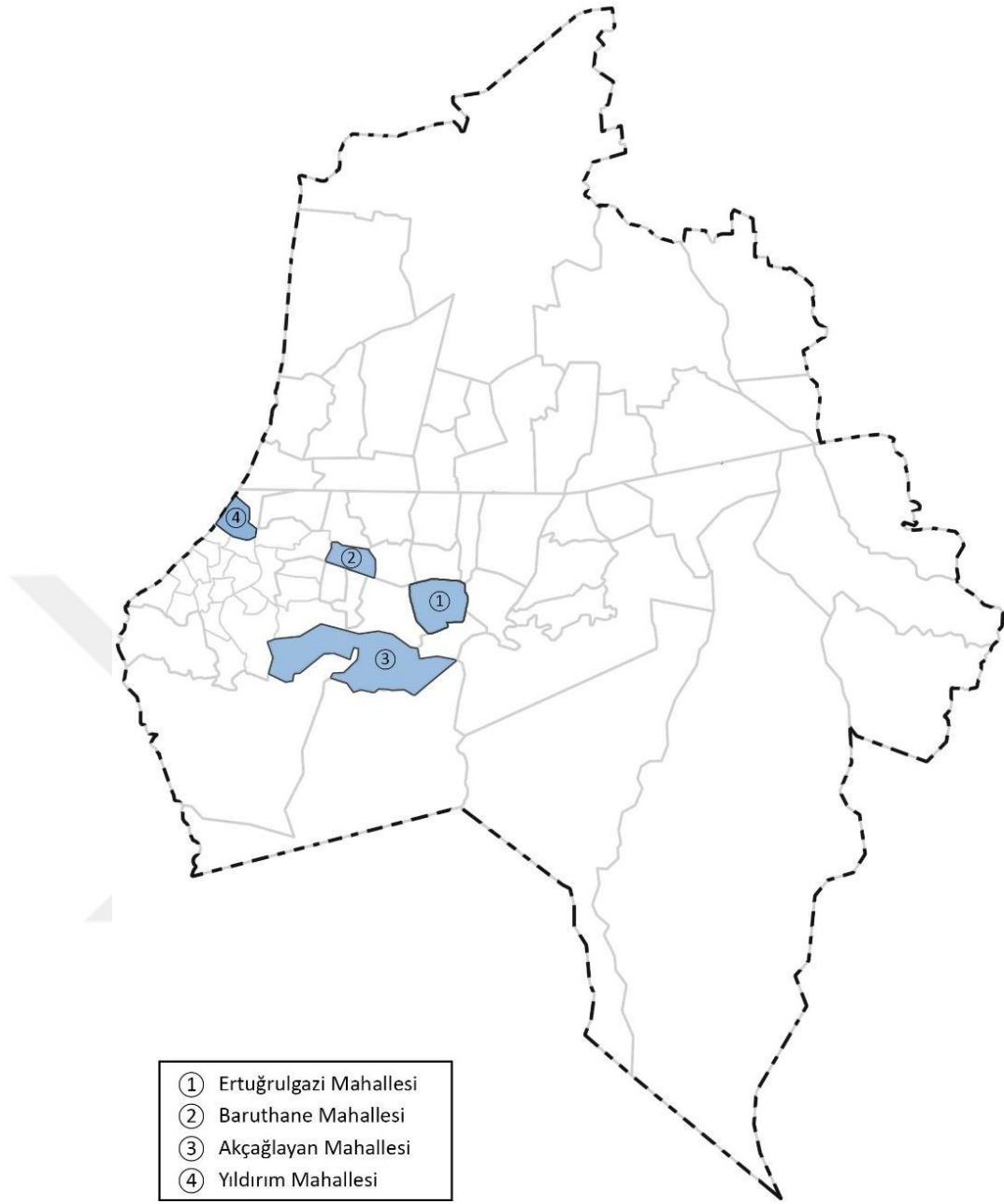
Çalışmanın üçüncü aşamasında literatür ve örnek alan çalışmalarından elde edilen veriler doğrultusunda Yıldırım’da bir örnek alan çalışması yapılmıştır. Örnek alan çalışmaları mimarlık literatüründe sık olarak kullanılmakta (Preiser, 1988; Whyte, 1980) ve daha önce yapılan çalışmaların deneyimlerinin yeni alanlarda kullanılmasına katkıda bulunmaktadır

Yıldırım İlçesi, 399 km² alana sahip olup 657,176 nüfusu ile Bursa ilinin ikinci büyük ilçesidir. İlçede toplam 69 mahalle bulunmaktadır. Bu mahallerin hepsine dönük bir saha çalışması yapmanın ortaya çıkaracağı sınırlılıklar nedeni ile tez çalışması için

sözü edilen 69 mahalle içinde İlçe'nin mekânsal karakterini temsil eden dört örnek mahalle seçilmiştir. Yıldırım'ın mekânsal karakterinin yeterli açık alana sahip planlı, kendiliğinden gelişmiş plansız, tarihi özelliğe sahip ve kırsal nitelikli olmak üzere dört farklı karakterden oluştuğunu söylemek mümkündür (BNR 2016). Bazen tek bir mahalle içinde bu karakterlerin bir arada olduğu da görülmektedir.

Bu çerçevede çalışma için planlı, plansız, tarihi ve planlı- plansız niteliklerin bir arada olduğu toplam dört mahalle seçilmiştir. Bu mahalleler Ertuğrulgazi, Baruthane, Yıldırım ve Akçağlayan mahalleleridir (Şekil 1.2). Kırsal mahalleler ise kapsam dışı bırakılmıştır.

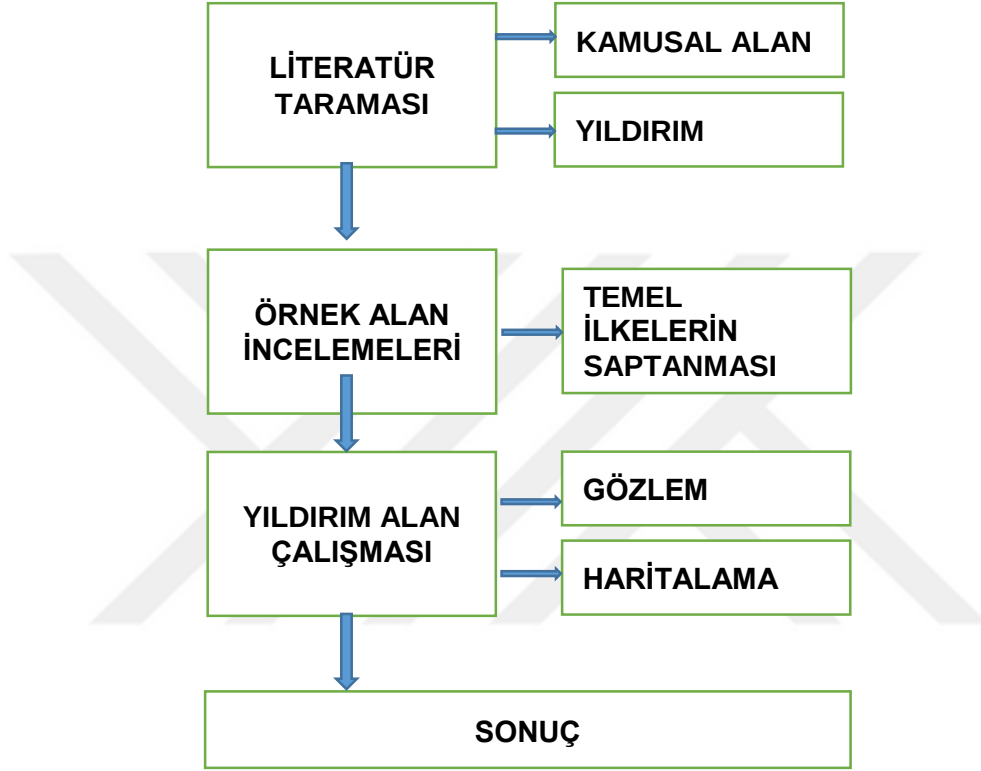
Şekil 1. 2 : Örneklem alanı olarak seçilen mahalleler.

Saha çalışması kapsamında her mahalle, Kasım 2021 – Mayıs 2022 arasındaki süreçte üçer kez, hafta içi ve hafta sonu günlerinde 09.00-18.00 saatleri arasında ziyaret edilmiştir. Bu ziyaretlerde mahalle sakinleriyle görüşülmüş, kamusal alanlar incelenmiş ve fotoğraflanmış ve kullanımlarına dair gözlemlerde bulunulmuştur.

Seçilen mahallelerdeki kamusal alanlar Carr (1992) ve Carmona (2010)'a dayanarak sınıflandırılmış ve bu sınıflandırmalar harita üzerinde gösterilmiştir. Kamusal alanların fonksiyonlarına dayanarak yapılan bu sınıflandırmaya göre mahallelerdeki kamusal alanlar okul bahçesi, cami bahçesi, pazar yeri, özel bahçe, park, tanımsız alan,

meydan, spor alanı, yarı kamusal alan, sokak/ kaldırımlar olarak kategorilere ayrılmıştır.

Çalışmanın son aşamasında incelenen dünya örneklerinden ve saha çalışmalarından elde edilen bulgulara dayanılarak Yıldırım'ın kamusal alan geliştirme sürecine katkı koymayı amaçlayan tespit ve öneriler geliştirilmiştir. Çalışma yönteminin akış şeması Şekil 1.3'te verilmiştir.

Şekil 1. 3 : Yöntem akış şeması.

2. KAMUSAL ALAN VE KAMUSAL ALAN GELİŞTİRME STRATEJİLERİ

2.1 Kamusal Alan ve Kamusal Alan

Kamu sözcüğü kelime anlamı itibarıyla “bir ülkedeki halkın bütünü, amme” ve “halk hizmeti gören devlet organlarının tümü” olmak üzere iki farklı anlama sahiptir (Url-2). Etimolojik olarak Latince “pubis” sözcüğünden türeyen kamusal ifadesi ise, beraberlik içindeki insanları ve bir topluluğa ait ortak olan her şeyi ifade etmektedir (Gökgür, 2008). Kamusal alan ise sözlükte “Kamuya ait, kamu ile ilgili işlerin yapıldığı yer.” olarak tanımlanmıştır (Url-2). Kılıçbay, kamu ile halk sözcüklerinin zaman boyutu ile değişen içeriğine vurgu yapar. Buna göre ‘halk kesit, kamu ise süreç’ içeren bir sözcüktür. Kamu, aynı zamanda örgütlü bir toplumu ifade eder (Kılıçbay,1994). Bu nedenle örgütlenme, kamunun niteliklerinden birisi haline gelir. Böylelikle kamu kavramının değişen içeriği, “topluluk oluşturunca ortak çıkarlar çevresinde oluşan ve üyeleri bu ortak çıkarlar konusunda karar birliğine ulaşmak için etkileşimde bulunan, örgütlenen toplumsal kesim” olarak günümüz ifadesini bulur (Felekoğlu, 2013).

Kamusal alanla ilgili tartışmalar uzun bir geçmişe sahip olsa da, bu kavram özellikle 1980 sonrasındaki gelişmelerle birlikte daha çok önem ve popülerlik kazanmıştır. Bu konuyu ele aldığı çalışmasıyla kimi kavramların literatüre yerleşmesini sağlayan Habermas, kamusal alan kavramıyla toplumsal yaşam içinde, kamuoyuna benzer bir şeyin oluşturulabildiği, herkesin erişebildiği, tüm yurttaşların bir araya gelip iletişime geçtiği ortak bir konuşma/tartışma alanını kastetmektedir (Yılmaz, 2007’de atıfta bulunulduğu gibi). Kamusal alanı tarihsel olarak ele alan Habermas’a göre burjuva öncesi toplumsal yapıda emsalsiz bir “kamusal” alan olduğuna dair bir kanıt yoktur (Olgun, 2017’de atıfta bulunulduğu gibi). Fakat, kamunun temsil edildiği bir kurum olarak prenslikten söz edilebilir. Ortaçağ’da özel ve kamusal alanların varlığı görülmemektedir. Egemenliği simgeleyen semboller aynı zamanda kamuyu simgelemektedir. Hükümdarın gücü ve ihtişamının bir gösteri şeklinde sunumu kamusal bir mahiyet taşımaktadır. Bu gösteride seyirciler, hükümdarın tebaasından oluşmaktadır (Yükselbaba, 2008).

Burjuvazinin güçlenmesiyle birlikte kamusal alanların anlam kazandığından bahseden Habermas’a göre; 18. yüzyılın sonuna gelindiğinde feodal otoriteler bir yandan özel

unsurlar, öte yandan kamusal unsurlar halinde bölünmüştür. Kamusal otoritenin kurumları, bürokrasi, ordu ve aynı zamanda kısmen hukuki organlar, prensin özelleşmiş saray alanından bağımsızlıklarını beyan etmişlerdir. Ticaretle ve çeşitli mesleklerle uğraşan kesim ise, kentsel korporasyonlar ve bölgesel örgütler kurmuş oldukları ölçüde sahiden özerk bir özel alan olarak, devletten ayrı duran bir burjuva toplumu alanı geliştirmişlerdir (Özbek, 2004'te atıfta bulunulduğu gibi). Zaman içerisinde burjuva kamusunun yapısal dönüşüme uğramasından sonra 'Temsili Kamu', 'Burjuva Kamu', 'Edebi Kamu', 'Hegemonik Kamu', 'Helenik Kamu' gibi farklı kamusalılıklardan söz edilmeye başlanmıştır.

Arendt, kamusal alanı insanın organik yaşamını sürdürdüğü dünyadan ziyade; bireylerin bir arada yaşama koşullarını aradıkları insan ürünü olan bir dünya olarak tanımlamaktadır. "Gördüklerimizi gören, duyduklarımızı duyan birilerinin varlığı, kendimiz ile dünyanın gerçekliği hakkında emin olmamızı sağlar" (Özbilen, 2021'de atıfta bulunulduğu gibi). Ancak Habermas'ın aksine Arendt'in kamusal alan anlayışı antikiteye dayanmaktadır. Antik Yunan'ın Polis'i Arendt'in kamusal alan kavramlaştırmasının odak noktasını oluşturur. Polis'i veri alarak insan etkinliklerini emek, iş ve eylem olarak sınıflandıran Arendt, bu davranışların etkin oldukları alanları da kamusal ve özel olmak üzere ikiye ayırır (Yükselbaba, 2008'de atıfta bulunulduğu gibi). Arendt'e göre kamusal alan, farklılıkların ortaya çıktığı, tartışma ve eylemin olduğu siyasetin alanıdır; özel alan ise insanların doğal alanı olarak siyaset öncesi alana karşılık gelir (Onat, 2013'te atıfta bulunulduğu gibi). Arendt, kamusal ile özel arasındaki ayrıma Antik Yunan sitesini özelinde sıkça vurgu yapmaktadır. Zira kamusal alanların özel alanlardan ayrımı bu dönemin belirgin özelliğidir. Antik Yunan'da ev/özel olan (idion) ile kamusal olan (koinon) arasındaki fark keskindir; özgür yurttaş ancak evinden çıkarak siyaset ile eylemin yapıldığı kamusalılığa adım atmaktadır (Zabcı, 1997'de atıfta bulunulduğu gibi).

Sennett'in kentin etimolojisine ilişkin görüşünde de kentsel alanın somut ve soyut yapısına ilişkin ayrım yansıtılır. Sennett'e göre kamusal alan toplumun içinde yer alan, meydan, cadde, yeşil alan gibi somut alanlardır. Toplum bu alanları, kenti dönüştürmek veya yeniden biçimlendirmek için fiziki, sosyal ve sembolik bir araç olarak kullanır. Ancak yurttaşlık bilincinin oluştuğu, halkın tarihinin ve anılarının zemini ve kentin kalbi olan bu alan devrim işlevine indirgendiğinden beri anlamını yitirmiştir (Özbilen, 2021'de atıfta bulunulduğu gibi). Bu anlam yitimi 18. Yüzyılda

başlayan endüstri devrimleriyle ortaya çıkmış ve kamusal alanın anlamı Aydınlanma Çağı'ndaki anlamından farklılaşmıştır. 19. Yüzyıl ise kamusal alanın kriz yaşamaya başladığı dönemdir. Bu dönemde kapitalizmin yükselişi ile insanlar kamusal alandan çekilerek aile ve yakın çevrelerine çekilmişlerdir (Sennett, 2002).

Negt ve Kluge ise Habermas'ın 'burjuva klasik kamusal alanı'nı eleştirdikleri çalışmalarında alternatif kamusal alan ve deneyim üzerinde tartışırken şöyle derler:

“Kamusal alan belirli kurumlara, faaliyetlere (örneğin kamu otoritesi, basın, kamuoyu, kamu, caddeler ve meydanlar) işaret eder; ama aynı zamanda genel bir toplumsal deneyim ufkudur” (Özbek, 2004'te atıfta bulunulduğu gibi).

Yine Negt ve Kluge'ye göre, “Kamusal alan ancak içinde toplumsal deneyim örgütlenebildiği takdirde kullanım değerine sahiptir” (Özbek, 2004'te atıfta bulunulduğu gibi).

2.2 Açık Kamusal Alanlar

Sokaklar ve kamusal alanlar bir şehrin karakterini tanımlar. Meydanlar ve bulvarlardan mahalle parklarına ve çocuk oyun alanlarına kadar, kamusal alan bir şehrin imajını destekler. Sokakların ve kamusal alanların birleştirici matrisi, diğer her şeyin üzerine dayandığı kentin iskeletini oluşturur. Kamusal alan, birbirine bağlanan parklar, sokaklar, kaldırımlar ve patikalar, rekreasyon oyun alanları, pazar yerleri gibi pek çok uzamsal biçim alır, aynı zamanda genellikle kent yoksulları için önemli alanlar olan bina veya yollar arasındaki boşlukları da içerir.

Yeterli açık kamusal alana sahip olmak, kentlerin daha verimli ve adil bir şekilde işlemlerini sağlar. Açık kamusal alan ağı sadece yaşam kalitesini iyileştirmekle kalmaz, aynı zamanda şehrin hareketliliğini ve işleyişini de geliştirir. İyi tasarlanmış ve bakımı yapılmış sokaklar ve açık kamusal alanlar, suç ve şiddet oranlarını düşürmeye yardımcı olabilir, resmi ve gayri resmi ekonomik faaliyetler için alan açabilir ve çeşitli kullanıcılara hizmet ve fırsatlar sunabilir. Ortak bir mal olarak kamusal alan, insan haklarının yerine getirilmesinde, kadınları güçlendirmede ve gençlere fırsatlar sağlamada kilit unsurdur (Carr ve diğ., 1992; Gehl, 1996; Erdönmez, 2017; Ercan, 2016).

Barındırdığı toplumları mekânsal, sosyal, ekonomik ve kültürel açıdan uzlaşma, çatışma ve çelişkilerle birlikte dönüştüren ‘kent’ler; sosyal bilim araştırmaları için ‘özne’ iken, tarihle ilgili araştırmalarda eylemin sahnelendiği yer olarak ‘nesne’ konumundadırlar. Bu nedenle sahnenin kendisi olan kentsel kamusal mekân; sokaklar, açık alanlar, parklar, bahçeler olarak, özetle insan yapıtlarının arasında sınırlanan alanların tümü olarak ele almak gerekmektedir (Akyıldız, 2020).

Kamusal alanlar, kentsel toplumların karmaşıklıklarını yansıtır. Bireyler arasındaki tarihi sosyal bağlar zayıfladıkça veya dönüştükçe ve şehirler giderek atomize bireylerin yığınları haline geldikçe, kamusal açık alanlar da şehrin sosyal dokusuna gömülü olmaktan çok, parçalanmış kentsel ortamların bir parçası haline gelmeye başlar (Madanipour, 2010).

Kamusal alan, 'kentsel alanda binalar arasında var olan ve halkın her kesiminden bireye erişilebilir olan alan' şeklinde tanımlanmaktadır. Kent imajının da simgesi olan bu alan, kent sakinlerinin sosyalleştiği, siyasi, ekonomik veya kültürel faaliyetlerin merkezi olabilen çok işlevli bir alandır. Kentsel kamusal alan dinamiktir, bu da kentin sürdürülebilir gelişimi için gereklilik arz etmektedir (Wang, 2002).

Kamusal alan, halkın görüldüğü ve bulunduğu yerdir. Ayrıca bu alan hem halkı bir araya getiren hem de birçok alt mekana ayrılabilen bir yapıya sahiptir (Tekeli, 1999). Ayrıca kamusal alanlar, kentin tüm sakinlerinin bulunabildiği, tartışabildiği, susabildiği mekanlardır. Dolayısıyla kentte yaşayan herkesi ilgilendiren bir alan olarak tanımlanmaktadır (Tanyeli, 2011).

Carr ve diğ. (1992) kamusal alanı, "ister günlük hayatın normal rutinleri içinde isterse dönemsel şenliklerde olsun, insanların bir topluluğu birbirine bağlayan işlevsel ve ritüel etkinlikleri gerçekleştirdiği ortak alan" olarak görmektedir.

Walzer (1986) için kamusal alan, yabancılarla, akrabamız, arkadaşımız veya iş arkadaşımız olmayan insanlarla paylaştığımız alandır. Kamusal alanın karakteri, kamusal yaşamımızı, yurttaşlık kültürümüzü, günlük söylemimizi ifade eder ve aynı zamanda koşullandırır. Francis Tibbalds ise (1992) kamusal alanı, "halkın fiziksel ve görsel erişime sahip olduğu kent dokusunun tüm parçaları" olarak tanımlar.

Kamusal alan, bu nedenle, "Şehirlerimizin en önemli kısmıdır. En fazla insan teması ve etkileşiminin gerçekleştiği yerdir" (Madanipour, 1996).

Madanipour (2010) ise kamusal alanı, herkesin girebileceği ve bazı kolektif deneyimlere katılabileceği, açık bir toplumun gerekli bir parçası olarak görür. Bu, sosyal ve ekonomik sorunları çözme anlamına gelmeyebilir, ancak sosyalleşme için bir forum ve kutuplaşmış toplumların sosyal dokusunu parçalama eğiliminde olan dışlayıcı ve merkezkaç güçlere karşı bir denge sağlar.

Otaner (2003) de kamusal alanları, geliştirilmesinde kamusal denetim sağlanabilecek, işlevsel ve görsel olarak toplumsal kullanıma açık olan toplumsal ve ekonomik etkileşim alanları olarak tanımlar.

Kamusal alanlar genel olarak iki farklı süreçle oluşmaktadır. Bunlardan biri, belirli bir alanın belirli bir şekilde tekrarlanan kullanımı veya bir çekim nedeniyle insanların yoğunlaşması sonucunda doğal olarak gelişimidir. Bu alanlar, insanların belirli amaçlar için gittikleri bir yerle sonlanır ve insanların bir araya gelmek, rahatlamak, protesto etmek veya mallarını pazarlamak için tercih ettiği bir alan haline gelir. Bu, bir sokak köşesinde, bir binanın önündeki basamaklarda veya bir mahallede gelişmemiş bir arsada meydana gelebilir (Carr ve diğ, 1992).

Kamusal alanların oluşumundaki diğer yol ise, genellikle, kamu veya özel müşteriler tarafından görevlendirilebilecek şehir plancıları, mimarlar ve peyzaj mimarlarının planlı halka açık alanlar tasarlamasıdır. Bir kasaba veya mahalle, bir meydanın etrafında organize edilebilir veya anıtsal bir binanın etrafındaki alan, çevredeki diğer binalarla birlikte halka açık bir alan olarak planlanabilir veya bir alan, bir imar yönetmeliğindeki kuralların “artık” bir sonucu olabilir (Carr ve diğ, 1992).

Literatürde kentsel kamusal alanların sınıflandırılmasıyla ilgili birçok çalışma bulunmaktadır. Çizelge 2.1’de Wang (2002)’in doğallık, fonksiyon, kullanım modeli ve lokasyon olarak belirlediği kriterlere göre oluşturduğu sınıflandırma görülmektedir. Kamusal alanla ilgili biçim-işlev, karakter ve şekil (Carr ve diğ, 1992; Sandalack ve Uribe, 2010) ile yönetim ve mülkiyet biçimlerine göre sınıflandırmalar da yapılmıştır (Carmona, 2010b; Carmona ve Wunderlich, 2013).

Çizelge 2.1 : Wang’ın alan sınıflandırması (Li, 2003’te atıfta bulunduğu gibi).

Kriter	Kategori	Örnek
Doğal	Doğal	Korunan Alan, Şelale, dağ, orman vb. Rezerv Alan Orman, sulak alan vb.
İnsan Eliyle	İnsan Eliyle	Sokak Meydan Park ve yeşil kuşak
Fonksiyon	Konut	Toplum merkezi, yeşil kuşak, çocuklar için eğlence alanı vb.
	Toplu Taşıma	Şehir girişi, kavşak, yaya caddesi vb.
	Rekreasyon	Park, eğlence parkı, alışveriş merkezi vb.
	İş Alanları	Fabrika, belediye meydanları vb.
Alan Kullanım Modeli	Konut kullanımı	Bir toplulukta kamu hizmeti tesisleri, bir toplulukta açık alan
	Kentsel Kamu Tesis Kullanımı	Halka açık kültürel, eğlence, ticari, finansal, tarihi ve belediye tesisleri
	Yeşil kuşak	Halka açık yeşil kuşak, kentsel park vb.
Lokasyon	Belediye Düzeyi	Ticari hizmet merkezi, kültür ve eğlence merkezi, kent meydanı, kent parkı vb. Tüm bu hizmetler şehirdeki tüm vatandaşlara hizmet eder.
	Bölge Düzeyi	İlçe ticaret merkezi, park, yeşil kuşak vb. tüm bunlar ilçede yaşayan insanlara hizmet vermektedir.
	Sokak Düzeyi	Topluluk merkezi, açık hava tesisleri vb. Bu tesisler, çevrelerinde yaşayan insanlara hizmet eder.

Carmona (2010b), kamusal alanları dört temel kategoriye göre sınıflandırmıştır. Bunlar; yönetim ve mülkiyet açısından pozitif mekanlar, negatif mekanlar, belirsiz mekanlar ve özel mekanlardır. Pozitif mekân, kişiden kişiye değişen hem olumlu hem de olumsuz mekanlara yüklenen anlamlarla ilgili bir kavram olarak tanımlamaktadır. Negatif mekanlar, ırkçılık ve genellikle tehdit edici olarak algılanan yıkıcı faaliyetler de dahil olmak üzere bazı antisosyal davranışların deneyimlendiği alanlardır. Belirsiz alanlar, mülkiyetleri ve bu kentsel alanların ne ölçüde “kamusal” olup olmadığı belirsiz olan alanlardır. Özel alanlar ise, özel mülkiyet hakkının, bu alanlara kamusal erişimi engelleme veya engelleme hakkının olduğu alanlardır (Çizelge 2.2).

Çizelge 2.2 : Carmona’ya göre kamusal alanlar sınıflandırılması (Carmona, 2010b).

Mekân tipi	Ayrırt edici özellikler	Örnekler
<i>Pozitif alanlar</i>		
1. Doğal/yarı doğal kentsel alan	Tipik olarak devlet mülkiyeti altındaki kentsel alanlardaki doğal ve yarı doğal alanlar	Nehirler, doğal özellikler, deniz kıyıları, kanallar
2. Sivil alan	Herkese açık ve erişilebilir olan ve çok çeşitli işlevlere hitap eden geleneksel kentsel alanlar	Sokaklar, meydanlar, gezinti yerleri
3. Kamusal açık alan	Geçici olarak kontrol edilse bile, genellikle yeşil ve herkese açık, yönetilen açık alan	Parklar, bahçeler, şehir ormanları, mezarlıklar
<i>Negatif alanlar</i>		
4. Hareket alanı	Büyük ölçüde motorlu ulaşım için hareket ihtiyaçlarının hakim olduğu alan	Ana yollar, otoyollar, demiryolları, alt geçitler
5. Servis alanı	Modern servis gereksinimleri ihtiyaçlarının hakim olduğu alan	Otoparklar, servis alanları
6. Fazla boşluk	Geliştirmeden sonra kalan, genellikle işlevsiz tasarlanmış alan	planlandıktan sonra kalan alan, Modernist açık alan
7. Tanımsız alan	Terk edilmiş veya yeniden geliştirmeyi bekleyen gelişmemiş alan	Yeniden geliştirme alanı, terk edilmiş alan, geçici alan
<i>Belirsiz alanlar</i>		
8. Değişim alanı	İster dahili ister harici olsun, ulaşım durakları	Metrolar, tren istasyonları, otobüs/tramvay durakları
9. Kamusal 'özel' alan	Görünüşte kamusal dış alan, aslında özel mülkiyete ait ve kontrol edilen	özel sektöre ait 'sivil' alan, iş parkları, dini alanlar
10. Göze çarpan alanlar	Yabancıları potansiyel olarak istenmeyen hissettirmek için tasarlanmış kamusal alanlar	Çıkamazlar, kukla kapılı yerleşim bölgeleri
11. İçselleştirilmiş “kamusal” alan	Resmi olarak kamusal ve harici kullanımlar, içselleştirilmiş ve çoğu zaman özelleştirilmiş	Alışveriş/eğlence merkezleri, içe dönük mega yapılar
12. Perakende alanı	Özel mülkiyete ait ancak kamuya açık alışveriş alanları	Mağazalar, kapalı pazarlar, benzin istasyonları
13. Üçüncülük boşlukları	Yarı halka açık toplantı ve sosyal yerler, halka açık ve özel	Kafeler, restoranlar, kütüphaneler, belediye binaları
14. Özel 'kamusal' alan	Kamuya ait, ancak işlevsel ve kullanıcı tarafından belirlenen alanlar	Kurumsal alanlar, toplu konutlar, üniversite kampüsleri
15. Görünür özel alan	Fiziksel olarak özel, ancak görsel olarak kamusal alan	Ön bahçeler, tahsisler, kapılı meydanlar
16. Arayüz boşlukları	Kamusal ve özel alan arasında fiziksel olarak ayrılmış ancak genel olarak erişilebilir arayüzler	Sokak kafeleri, özel kaldırım alanı
17. Kullanıcı seçme boşlukları	Yaşa veya aktiviteye göre belirlenen (ve bazen kontrol edilen) seçilen gruplar için alanlar	Kaykay parkları, oyun alanları, spor sahaları
<i>Özel alanlar</i>		
18. Özel açık alan	Fiziksel olarak özel açık alan	Kentsel tarım alanları, özel ormanlık alanlar
19. Harici özel alan	Fiziksel olarak özel alanlar, araziler ve bahçeler	Kapalı sokaklar, özel bahçeler, özel spor kulüpleri
20. Dahili özel alan	Özel veya iş alanı	Ofisler, evler vb.

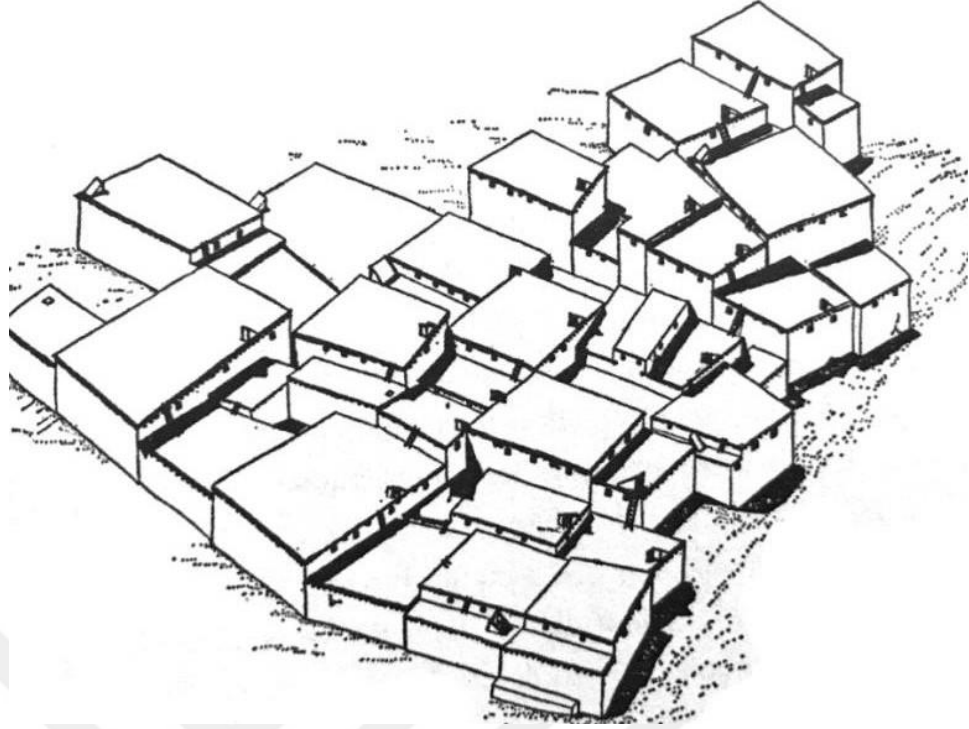
Carr ve diğ. (1992), şehirlerdeki kamusal alanları 11 kategoriye ayırarak, işlevleri temel alan bir sınıflandırma yapmışlardır. Bunlar; halka açık parklar, plazalar ve meydanlar, anıtlar, pazarlar, sokaklar, oyun alanları, topluluk açık alanları, yeşil yollar/park yolları, atriyum/kapalı /pazar yerleri, günlük/mahalle alanları ve su kenarlarıdır (Çizelge 2.3).

Çizelge 2. 3 : Carr’ a göre Çağdaş Kentsel Kamusal Mekanların Bir Tipolojisi (Li, 2003’te atıfta bulunulduğu gibi).

Tip	Alt Kategori
Bulunan/mahalle alanları	Bulunan alanlar/günlük açık alanlar
Oyun alanları	Oyun Alanları, Okul bahçesi
Kıyılar	Su kenarları, limanlar, plajlar, nehir kıyıları, iskeleler, göl kıyıları
Atriyum/kapalı pazar yeri	Atriyum Pazar yeri/şehir merkezindeki alışveriş merkezi
Topluluk açık alanları	Topluluk bahçesi/parkı
Meydanlar ve plazalar	Merkez meydan İş merkezlerinin (plaza) açık alanları
Yeşil yollar ve park yolları	Birbirine bağlı rekreasyon ve doğal alanlar Kamu / kent merkezindeki parklar Şehir parkı
Halka açık parklar	Mahalle parkı Halka açık parklar Mini/cep parkı
Pazarlar	Çiftçi marketleri Yaya kaldırımları Çarşılar
Sokaklar	Toplu taşıma Trafik kısıtlı sokaklar Şehir yolları

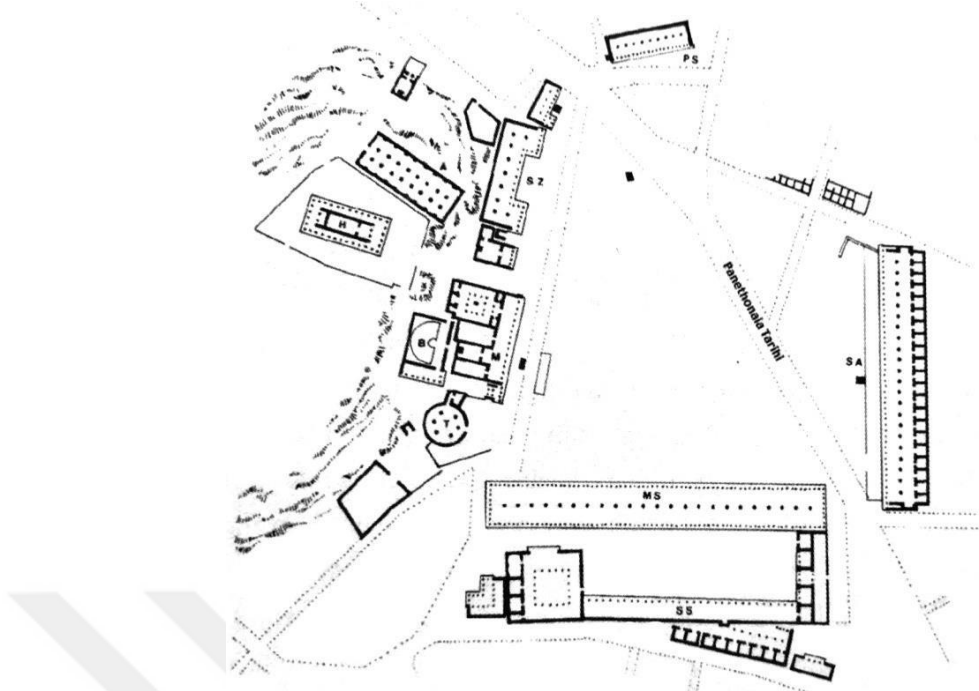
2.3 Kamusal Alanın Tarihsel Gelişimi

İnsanlık tarihinde tarımın gelişimiyle, tarlalara yakın noktalarda sürekli olarak ikamet etme zorunluluğu daha dayanıklı yapılar inşa edilmesini sağlamıştır; bunun sonucunda kasabalar ve kentler gelişirken toplumsal örgütlenme iyice karmaşıklaşmıştır; bu da yapı tipolojisine yeni eklenmeler (evler, ambarlar, tapınaklar, hükümet ve belediye binaları gibi) meydana getirmiştir. M.Ö. kurulan bu tarım kentlerinde, sokak ya da benzeri bir kamusal alana rastlanmamaktadır (Şekil 2.1). Evlere girişin çatıdaki deliklerden sağlandığı bu kentler, zaman zaman avluları olan dikdörtgen evlerin bitişik olarak dizilmesiyle ortaya çıkmıştır (Roth, 2000; Gökgür, 2008).

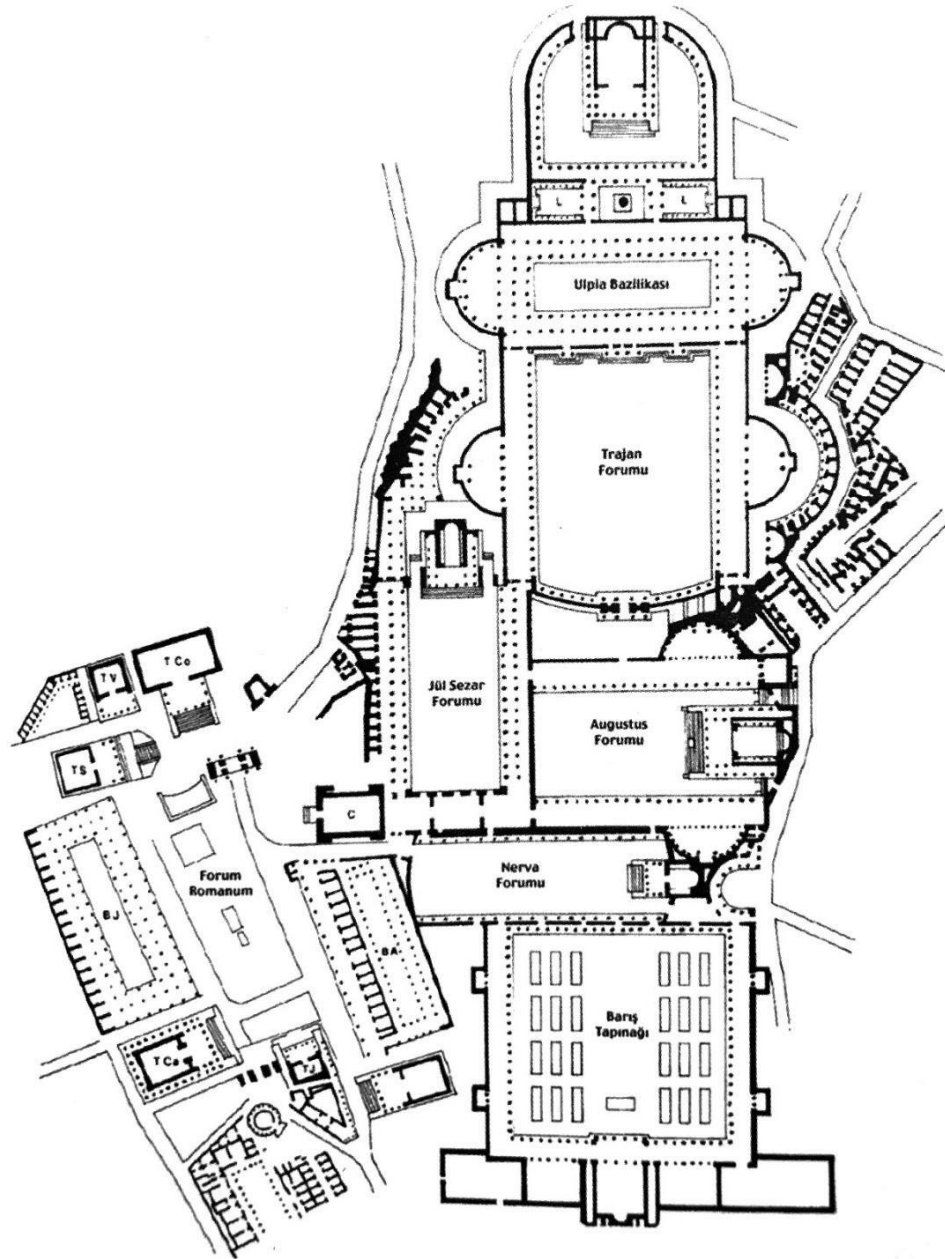
Şekil 2. 1 : Düzey'in görünüşü, Çatal Höyük, Türkiye, MÖ 6000 dolayları. Evler bir araya toplanmıştır ve hiç cadde yoktur; evlere giriş çatıdaki açıklıklardandır (Roth, 2000).

Agora, antik Yunan devletlerinde merkezi nokta, Yunan polisindeki siyasi, ekonomik ve sosyal yaşamın odak noktasıdır. Etimolojik olarak 'agerein' sözcüğünden gelmekte olan agora kelimesi Yunanca "toplamak" demektir. Batı demokrasisi fikrinin doğduğu yer, demokratik yönetimin temelleri olan siyasi müzakere ve katılım arenasıdır (Şekil 2.2). Polisin işlerinin (politika) tartışıldığı aynı zamanda eğitim ve öğretimin yapıldığı bu komünal merkez başlangıçta özel evler ve dükkanlarla daha sonra, stoalar, kapalı yürüyüş yolları ve revaklarla çevresine tapınaklar ve kutsal alanlar inşa edilmiştir (Roth, 2000; Dickenson, 2017; Gökgür, 2008).

Şekil 2. 2 : Agora, Atina, M.Ö. 100 dolayları. Bouleuterion ve stoalarla çevrelenmiş üçgen biçimli agora (Roth, 2000).

Antik Roma forumu Yunan Agorası ile paraleldir ve daha önceki Etrüsk şehirlerinde benzer bir kamusal alan izi olmadığı için ondan etkilenmiş olması muhtemeldir. Stoalar ve kamu yapılarıyla çevrili olan bu kamusal açık alan Roma kentinin kültürel kalbidir. Tapınakları, bazilikaları, dükkanları ve pazarları barındırdıkları için hem dini hem de sivil faaliyetlere ev sahipliği yapmıştır. Bu alanda bir tiyatro ve hamamın yanı sıra curia (şehir konseyi toplantıları için kullanılır) ve comitiuma (politik toplantı) rastlamak da yaygındır (Şekil 2.3). Daha sonraki aşamalarda forumlar daha tanımlı ve kapalı hale gelmiş ve agoradan farklı olarak istişare alanı olmaktan çıkmış; tiyatro, sirk ve odeonlara bağlanan bir eğlence alanına dönüşmüştür (Dickenson, 2017; Roth, 2000).

Şekil 2. 3 : Forum Romanum ve İmparator Forumları, Roma, MÖ 54 ile MS 117 arası. Birleşik İmparator Forumları, Roma kent ve politik yaşamının merkezi eski Forum Romanum bitişiğinde, girift örgülü eksenler üzerinde birbirini izler imparatorlar tarafından yaptırılmıştır (Roth, 2000).

Roma İmparatorluğu'nun çöküşüyle birlikte, insanlar Avrupa'nın şehirlerinden kırsal kesimdeki savunulabilir noktalara kaçmışlardır. Beşinci ve onuncu yüzyıllar arasında, Ortaçağ şehrinin bir ticaret alanı olduğu görülmektedir. Bu dönemde bir veya daha fazla pazar yeri, kentin ana kamusal alanları olarak ticarete ayrılmıştır. Katedral, Orta Çağ'ın büyüyen kentinin ana kurumudur ve pazar yeri, sürekli aktiviteden yararlanmak için genellikle bitişik bir alanda bulunmaktadır. Ancak bu, kamusal ve özel alan arasındaki gerilimin ortaya çıkmaya başladığı bir dönemdir. İstilacılara karşı

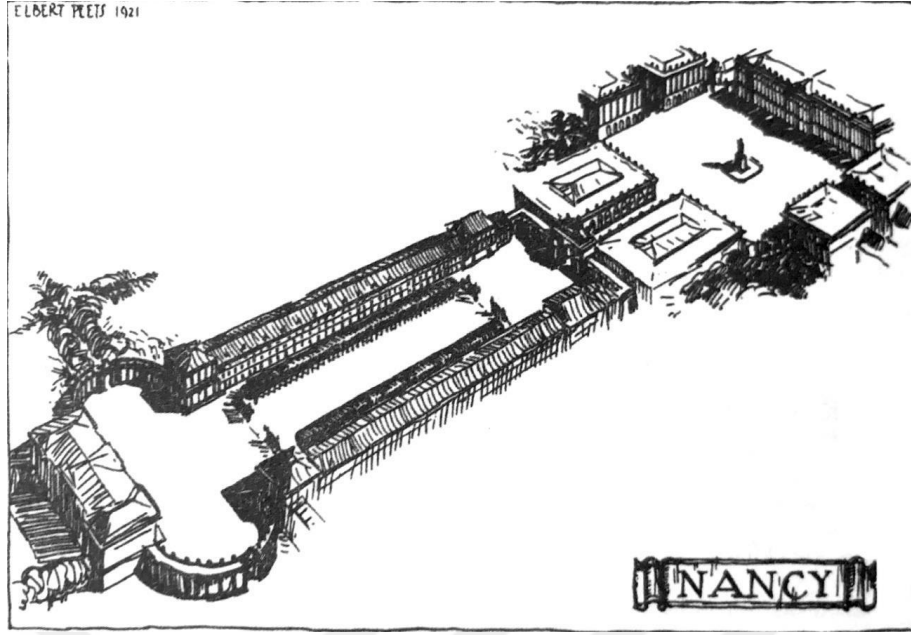
korunmak için duvarlarla çevrilen kentte surların içindeki boşluk sınırlıdır, bu nedenle özel kullanım sebebiyle alan talep etmek için sürekli bir baskı söz konusu olmuştur (Carr ve diğ, 1992).

Antik Roma uygarlığının eserlerine dönüş, zenginleşmiş tüccarların sanata ve kente ilgisiyle devam etmiş ve böylece 14. ve 15.yüzyılda Rönesansla birlikte yeni bir şehir anlayışı ortaya çıkmıştır. Kentin bir sahne gibi düşünüldüğü bu dönemde, önemli kamusal alanlar özenle planlanmış, biçimsel ve simetrik olarak tasarlanmıştır. Bu meydanları çevreleyen binaların tek tip cephelerinde orantı ve uyumun önemi görülmektedir (Şekil 2.4). Geometrik düzenle planlanan kentlerde caddeler bir merkeze bağlanmış ve simetrik biçimde dağılım göstermektedir. Kentler meydanlara, ana caddelere, kamusal binalara bağlı olarak gelişmekte ve büyümektedir (Gökgür, 2008).

Şekil 2. 4 : San Marco Meydanı, Solda Doges Sarayı ve sağda Biblioteca Marciana ile Venedik Kanalına doğru görünümü (Url-3).

17.yüzyılda artan ticari faaliyetler ve coğrafi keşiflerle birlikte limanlar ve başkentler önemli derecede büyümüştür. Ticaretin ve tüccarların güvenliğinin garanti altına alınması ile birlikte, kırsala çekilmiş yaşam yeniden kentlere doğru akmaya başlamıştır. Bu durum kentlerin planlanmasını gündeme getirmiştir. 18.yüzyılda artan kent nüfusu ve isyanlar sonucunda siyasal erk, planlama ve mimariyi bir çeşit güç ve otorite aracı olarak kullanmaya başlamıştır (Şekil 2.5). Kral Leczinski tarafından yaptırılan Nancy şehri, bu dönem şehircilik anlayışının ve siyasi erkin tasarıma etkisinin önemli bir örneğidir (Gökgür, 2008; Carr ve diğ, 1992; Roth, 2000).

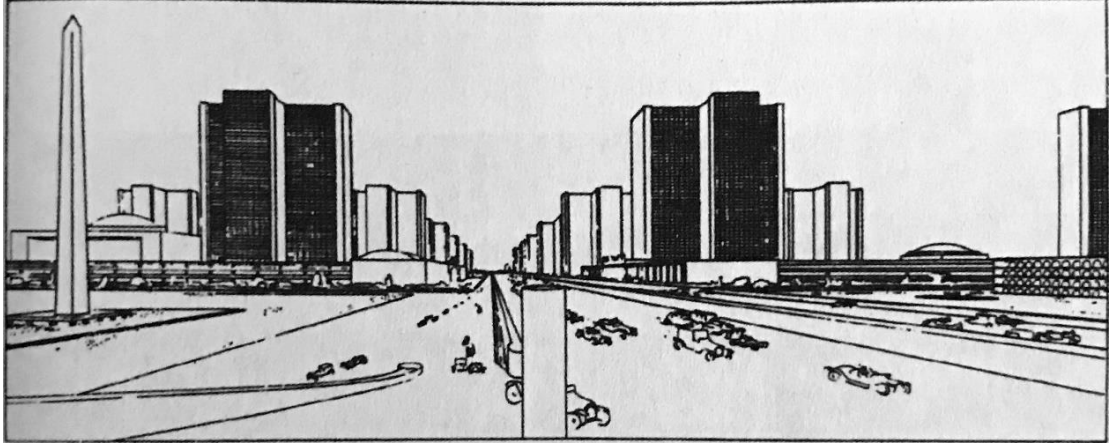
Şekil 2. 5 : Yeni kent merkezinin kuşbakışı görünümü, Nancy, Fransa. Bir uçta kralın kendi konutu, bir uçta ana kentsel mekân olacak şekilde eş ev dizileriyle çerçevelenmiş yeni kent merkezi (Roth, 2000).

19.yüzyıldaki kırsal kesimde yaşanan kıtlık, kırsal mülk sahipliğinin yeni biçimi, tarımsal üretimin kapitalistleşmesi, sanayileşme gibi nedenler köyden kentlere olan göçü hızlandırmıştır (Felekoğlu, 2013). Bu yüzyılda karışık ortaçağ kentlerini modern metropollere dönüştürme ideali pek çok kent plancısı ve yönetici tarafından önemli bir hedef olarak görülmüştür. Bu yöneticilerden biri olan Louis Napoléon, Seine Bölgesi baş mühendisi Baron Haussmann'ın tasarımlarıyla Paris'i yeniden inşaa etmeye karar vermiştir. Bu doğrultuda kentin merkezinde yeni caddeler açtırılmış, Ortaçağ'dan kalma kent göbeği tamamen yıktırılmış ve isyanları önlemek amaçlı ağaçlarla sınırlanmış bulvarlar inşa ettirilmiştir. Haussmann'ın bu eylemleri diğer planlamacılara da cesaret vermiş; örneğin Avusturya İmparatoru Joseph de Viyana surlarını yıktırarak, yerine kamu binaları ve parklarla sınırlanmış bir bulvar yapılmasını emretmiştir (Carr ve diğ, 1992; Roth, 2000).

Modernizm ve modern mimari üslup 20.yüzyılda etkili olan önemli akımlar arasındadır. Sanayi devrimiyle birlikte kentlerde işçiler için artan barınma ihtiyacı modern mimarlığın öncülerini yeni kentler tasarlamaya yöneltmiştir. Bu dönemde kentin ve mimarinin işleyen bir fabrika olması gerektiğini savunan modernistlerin işlevselciliği, açık alanlar ile onları çevreleyen bina arasındaki yakın ilişkiyi zedeleyen bir kavram olan arabalara ve hızlı hareket eden kentsel alanlara öncelik vermiştir. Bu

dönemde kent ve kamusal alan, gelişmenin işlevselci kurallara göre gerçekleştiği organize bir sistem olarak tasarlanmıştır. Modernistler, şehirdeki birincil kamu çıkarlarına vurgu yapmalarına rağmen, tarihi kamusal alanlara çok az ilgi göstermişlerdir. Kamusal alan bu dönemde yüksek binalar arasında kalmış ve geniş otomobil yollarıyla bölünmüş, sosyalleşmenin kısıtlandığı bir “kayıp alan”a dönüşmüştür (Roth, 2000).

Bu dönemde artan kent nüfusu, çeperlere doğru büyümeyi getirmiş, çeperlerde kurulan bu yerleşimler için büyük otoyollarla kent çevrelenmiştir. Otomobil kenti sayılabilecek bir hale gelen şehirlerde, hızlı trafik yolları oluşturulmuş, cadde ve sokaklar kamusal alandan ziyade birer geçiş alanı haline gelmiştir. Özellikle kentsel yenileme projelerinden sonra artan yoğunluklar kentin sokaklarında otopark sorununu artırmış, kaldırım ve yaya geçitleri araçlar tarafından işgal edilmiştir (Şekil 2.6).

Şekil 2. 6 : Le Corbusier, Üç Milyonluk Kent çizimi, proje, Le Corbusier. Çok şeritli otomobil yollarıyla bağlanmış alçak apartman bloklarından ve düzenli ara ile yerleştirilmiş ofis kulelerinden oluşan geleceğin kenti (Roth, 2000).

Siyasi istikrarsızlık dönemlerinde ve kurumsallaşmış kamusal tartışma alanlarının yokluğunda, kamusal alan toplumsal hareketler için bir buluşma noktası ve bir kapsayıcı olarak önemli rol oynamıştır (Madanipour, 1996). 1960'lar ve 70'lerde toplumsal ve politik çalkantılar sıklıkla protesto diliyle (afişler, duvar resimleri, duvar yazıları) süslenmiş kamusal alanlarda kendine yer bulmuştur. Vatandaşların açık alanların kontrolünü ele geçirebilecekleri ve bu durumun gerekli olduğu fikri bu zamanlarda ön plana çıkmıştır (Şekil 2.7).

Şekil 2. 7 : Protestocular 1972'de Covent Garden'ın kapatılmasına ve farklı Nine Elms bölgesine taşınmasına karşı yürüdüler (Url-4).

Çağdaş şehirlerdeki kamusal alanlar sermaye ve özelleştirme baskısı altındadır. Punter ve Loukaitou-Sideris'e göre Post-modern çağda, kamusal kentsel alana yönelik tehditlerin sürekliliği ve yoğunluğu görülmüş ve kentsel alanın özelleştirilmesi ana endişe alanı haline gelmiştir (Madanipour, 1996'da atıfta bulunulduğu gibi). Bu durum kamusal alanların sosyal ve fiziksel biçimlerini kademeli olarak dönüştürmekte, böylece nitelik ve nicelik açısından zayıflayan alanlar ortaya çıkmaktadır.

Özellikle günümüzde, ekonomik değer yapıcı rolüyle kamusal alanlar, hem konfor hem de ticaret açısından spekülatif gelişmelere değer katmak ve yerellikleri pazarlamak ve yenilemek için giderek daha önemli bir araç olarak görülmektedir (Madanipour, 1999). Mega ticari gelişmelerin yanı sıra restore edilmiş tarihi alanlar, günümüz kent peyzajının karakteristik bileşenleri haline gelmiştir. Turistlerin ilgisini çekebilmek için iyi ifade edilmiş temalara dayanan kamusal alanlar son zamanlarda popüler hale gelen, özel olarak geliştirilip yönetilebilen hem iç hem de dış alanlara sahip bir tür alışveriş merkezine dönüşmüştür (Carr ve diğ, 1992).

Kamusal alanların özelliklerini, işlevini ve kalitesini azaltmakta ve özelleşmesine neden olan bir diğer oluşum "gated communities" yani etrafı çevrili güvenli sitelerdir. Kapılı sokaklar, elektronik gözetleme, içe dönük tasarım ve tek giriş gibi tasarım özellikleri, son derece kısıtlı erişilebilirliğe sahip kamusal alanların ortaya

ıkmasına sebep olmuştur. Kapalı sitelerdeki kamusal alanlar, bu sitelerin münhasırlığını güvence altına almak ve mülkiyet değerlerini korumak için izole edilir ve istenmeyen grup ve faaliyetlerden arındırılır (Punter, 1990). Bilim ve iş parklarının kamusal alanları, 'kapalı' konut gelişmelerinden daha kısıtlı yerlerdir. Erişilebilirliklerinin sıkı kontrolü, yalnızca güvenlik geçişi sahiplerinin, çalışanların ve resmi ziyaretçilerin bu alanları kullanmasına izin verir. Yeni gelişmelerin yanı sıra, ofis ve özellikle konut kullanımları gibi mevcut arazi kullanımları, son zamanlarda sokaklarını kamusal kullanımdan çekmek için kendilerini kentin geri kalanından ayırmış; bu alanlarda benzer tüketim ve yaşam biçimlerinin benzer sosyal gruplar ile paylaşılabilirdiği bir sosyal yaşam geliştirilmiştir (Punter, 1990; Gökğür, 2008).

Bütün bu gelişmelerin sonucunda, çağdaş şehirlerdeki kamusal alanlar sermaye, özelleştirme baskısı ve yukarıda belirtilen sebepler dolayısıyla ciddi zarar görmüştür. Özelleşen kamusal alanlar, tanımlarındaki kamuya ait olma karakterinin aksine melez bir karakter göstererek özel ve kamusal alan arasında açık bir ayrımın olmadığı hibrit mekanlara dönüşmüşlerdir.

2.3 Kamusal Alan Geliştirme Stratejileri

Kamusal alanların şehir çapında eşit dağıtımını sağlamak, yerel yönetimler için eşitsizlikleri azaltmanın ve faydaları yeniden tahsis etmenin bir yolu olarak gösterilebilir. Kamusal alanların toplumsal gerilimleri azaltmada ve sosyal bir birliktelik oluşturmaktaki etkisinden yararlanılarak ayrışmalar engellenebilir ve kişilerde toplumsal aidiyet duygusu oluşturulabilir (UN-Habitat, 2019). Bu bağlamda kamusal alanların hızlı kentleşme, özelleştirme ve tüketim gibi baskılardan zarar görmesini engellemek ve toplumdaki herkesin katılabileceği sosyal alanlar oluşturmak için dünyada pek çok kent stratejiler geliştirmektedir (Url-5; Url-6; Url-7; Url-8). Farklı kentsel ölçeklerde üretilen kamusal alan stratejileri, bu alanların farklı ölçeklerde planlanmasını, tasarlanmasını ve yönetilmesini sağlamak adına bir yol haritası olma niteliği taşımaktadır. Yere özgü bir strateji hazırlamak, çalışılan alanın ihtiyaçlarının tam olarak belirlenmesine ve yüksek kaliteli kamusal alanlardan oluşan bir ağın oluşturulması ve korunmasına katkı sağlamaktadır (UN-Habitat, 2019).

Ortaya konan bu stratejiler, iyi bağlantılı ve iyi dağıtılmış, açık, çok işlevli, güvenli, kapsayıcı, erişilebilir, yeşil ve kaliteli kamusal alan ağlarının oluşturulmasını ve sürdürülmesini teşvik etmektedir.

Kentsel alanların (şehirler, büyükşehirler ve mahalleler) kamusal alan stratejilerini nasıl formüle ettiklerini değerlendirmek, ana hedeflerini belirlemek ve kamusal alan stratejisini geliştirmenin gerekçesini sorgulamak için dünyanın farklı bölgelerindeki kentlerde kamusal alanları geliştirmeyi hedefleyen çalışmalar incelenmiştir. Strateji analizleri, arka plan, strateji ve değerlendirme başlıklarını içeren üç bölümden oluşmaktadır. Arka plan bölümünde, şehrin geçmişini ve planlama ihtiyaçları; strateji bölümünde, kamusal alan stratejilerinin temel amaçları; değerlendirme bölümünde ise şehir çapında kamusal alan stratejisi formülasyon süreçlerinin yönlendirdiği stratejilerin kısa değerlendirilmesi bulunmaktadır.

Stratejiler değerlendirilirken, izlenen politikalar ölçekleri göz önüne alınarak üç ayrı başlık altında incelenmiştir (Şekil 2.8).

Şekil 2. 8 : Kamusal alan geliştirme stratejileri bağlamında incelenecek kentler (UN-Habitat-2019).

Grup 1, büyükşehir belediye sınırlarından büyük stratejileri, Grup 2, belediye sınırlarını kapsayan stratejileri, Grup 3 ise belediye sınırlarından daha küçük alanı kapsayan stratejileri kapsamaktadır (Çizelge 2.3). Çalışmadaki bu gruptandırma, strateji kapsamalarının büyüklükleri baz alınarak yapılmıştır.

Çizelge 2. 4 : UN-Habitat tarafından hazırlanan çalışmada yer alan kentler.

GRUP 1	Kazablanka, Fas; Büyük Kahire, Mısır; Abu Dhabi, BAE, Chengdu, Çin.
GRUP 2	Christchurch, Yeni Zelanda; Cape Town, Güney Afrika; Edinburgh, UK; Prag, Çekya; Singapur; Saint Petersburg, Rusya; Pune, Hindistan; Ekurhuleni, Güney Afrika; Mexico City, Meksika; Rio de Janeiro, Brezilya; North Vancouver, Kanada, Zürih, İsviçre; Toronto, Kanada; Boston, ABD; Barselona, İspanya; Buenos Aires, Arjantin; Melbourne, Australya.
GRUP 3	Wuhan, Çin; Bogota, Kolombiya; Ahmedabad, Hindistan; Moskova, Rusya; İstanbul, Türkiye

Çalışmanın tez kapsamında incelenen kentleri, Kahire, Abu Dabi, Edinburgh, Prag, Singapur, St. Petersburg, Mexico City, Rio de Janeiro, Zürih, Buenos Aires, Melbourne, Bogota, Moskova ve İstanbul'dur.

2.3.1 Büyük Kahire Bölgesi stratejisi

Arka plan

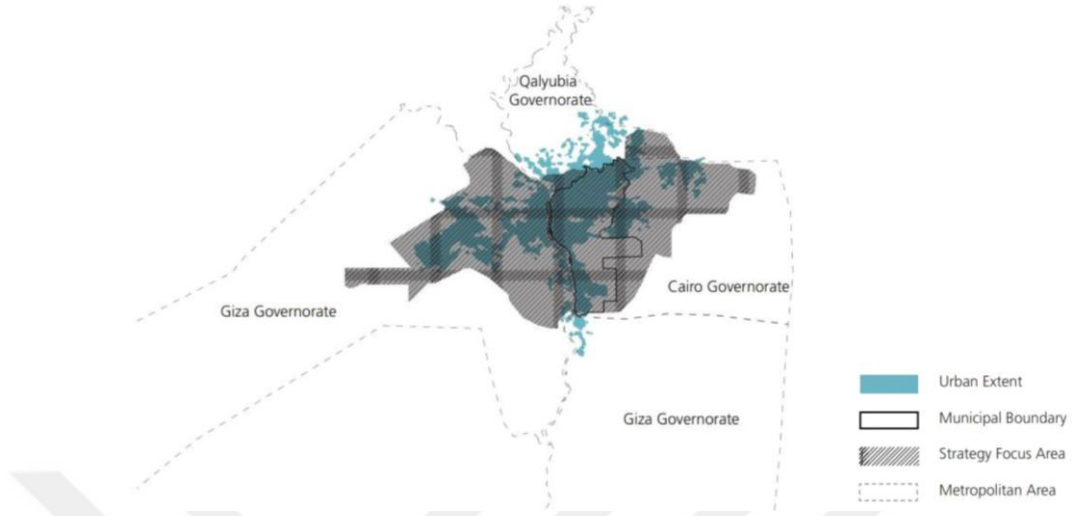
Geniş metropolitan alan, ülkedeki ekonomik büyümenin ana bölgesidir. Düşük ve orta gelir grupları için ciddi konut kıtlığı, plansız ve hızlı büyümeye yol açmış, bu durum arazi spekülasyonlarında artışı tetiklemiştir. Ayrıca kentte güvenli kapalı siteler çoğalmıştır. Genel olarak kamusal alanlar azalmış ve kişi başına düşen yeşil alan payı 3m²'ye kadar düşmüştür (Hassan, 2011). Altyapı sorunları, yol ve kaldırımların bozulması, artan araç sayısı ve trafik tıkanıklığı, ürünlerin tüketicilere verimli bir şekilde ulaşımını engellediği için ekonomik büyümeyi de olumsuz etkilemektedir.

Strateji

Büyük Kahire Bölgesi, Kahire, Giza, 6 Ekim, Şeyh Zayed, Obour, Shubra El Kheima bölgelerini kapsayan kentsel alandır (Şekil 2.9). Stratejinin 6 ana hedefi bulunmaktadır:

- Halkın yaşam kalitesinin iyileştirilmesi,
- Çevre koşullarının iyileştirilmesi,
- Ulaşım altyapısının geliştirilmesi,
- Çekici şehir merkezleri geliştirilmesi,

- Merkezlerin canlandırılması,
- Turizmin geliştirilmesi.

Şekil 2.9 : Büyük Kahire Bölgesi kentsel kalkınma stratejisi.

Bu hedefe ulaşmak için önerilen mekânsal müdahaleler şunlardır:

- Yerleşim alanlarını merkeze bağlayan geniş yeşil alanlar geliştirmek,
- Bölgedeki mevcut kamusal alanları yenilemek,
- Turizm için Nil Nehri kıyısındaki yaya yollarını onarmak,
- Arkeolojik ve tarihi alanları korumak ve rehabilite etmek,
- Bazı caddeleri yayalaştırmak ve tarihi binalarını müzeye dönüştürmek,
- Yer altı otopark alanları oluşturmak,
- Daha fazla yürüme, bisiklet kullanma alanı geliştirmek ve bunların toplu taşıma sistemine uyumunu sağlamak için ana trafik arterlerine ayrılan alanları yeniden düzenlemek.

Değerlendirme

Büyük Kahire Bölgesi kentsel kalkınma stratejisi, Mısır'ın 2052 Ulusal Planı ve Büyük Kahire'nin Uzun Vadeli Stratejik Planı gibi diğer önerilen politikalarla uyumludur. Halkın katılımı ve yapılan anketler, stratejinin formüle edilmesinde kilit rol oynamıştır. Geliştirilen bu projeleri desteklemek için tamamlayıcı, düzenleyici ve kurumsal değişiklikler de önerilmiştir. Bu strateji, kapsamı gereği birçok yerel yönetimin birlikte çalışmasını gerektirmektedir. Ayrıca, stratejinin başarısını kişi

başına ölçülebilir yeşil alan miktarı üzerinden test etmek için uyguladığı kriterler bulunmaktadır; ancak yeşil alanların mevcut durumuna ilişkin tutarlı bir temel çalışma bulunmamaktadır.

2.3.2 Abu Dabi kamusal açık alan stratejisi

Arka plan

Petrol ve gaz endüstrisinin merkezi olan Abu Dabi, Abu Dabi Emirliği'nin ve Birleşik Arap Emirlikleri'nin federal başkentidir. Strateji, bu belediye sınırının dışında, Abu Dabi Emirliği'nin doğu ve batı belediye bölgeleri tarafından kapsanan alanlara kadar uzanmaktadır. 1971'den bu yana şehir istikrarlı ve yönetilebilir bir büyüme yaşamıştır. Abu Dabi, karbon bağımlılığını azaltmaya ve Emirlik ekonomisini genişletmeye çalışmaktadır. Abu Dabi'nin dünyadaki en farklı ekolojik bağlamlardan birine sahip olması nedeniyle çevrenin idaresinin iyileştirilmesi de şehrin ana hedeflerinden biridir (Kyriazis ve diğ, 2017). Çöl, çoğu yaşam formunun hayatta kalması için marjinal bir habitat sağlamaktadır. Kentsel Planlama Konseyi tarafından hazırlanan stratejide öne çıkarılan bu özellik zengin ancak kırılgan nitelik oluşturmaktadır (Jaskula, 2014).

Strateji

Kamusal açık alan stratejisi (Şekil 2.10), 7 temel hedefe sahiptir:

- Birbiriyle bağlantılı açık alan hiyerarşisi öneren, şehir çapında kapsamlı bir plan oluşturmak,
- Şehrin tümünde bağlama uygun park ve açık alan standartları geliştirmek,
- Kamusal alanları özel gelişimden korumak,
- Mümkün olduğu zamanlarda şehrin içindeki su kenarına halk erişimini sağlamak (örneğin halk plajları ve liman kenarındaki parklar yoluyla),
- Çeşitli işlevler içeren aktif kamusal kullanım için halka açık alanları tasarlamak,
- Sokakları anahtar bağlantılar olarak açık alan ağına entegre etmek,
- Bazı golf sahalarını açık alan ağına dahil etmek.

Şekil 2.10 : Abu Dabi kamusal açık alan çerçevesi.

Bu bağlamda stratejide yer alan hedeflerin gerçekleştirilebilmesi için önerilen mekânsal plan şu şekildedir:

- Yeni şehir parkları oluşturmak,
- Cadde ve meydanların bitkilendirilmesi,
- Kıyıdaki yerleşik ve doğal alanları ayırmak için bir kum kuşağı kurulması,
- Yerel iklimi hafifletmek için otoparkların yeraltına taşınması ve yüzeyin yeniden canlandırılması.

Değerlendirme

Strateji, Abu Dabi için önemli faydalar sağlayabilir. Ancak bu tür bir stratejinin gereklerini yerine getirmek için geniş kapsamlı uygulamalara ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca, stratejinin kapsadığı bölge, şehrin yargı yetkisi sınırları ile uyumlu değildir ve önerilen politikaların strateji alanında uygulanması için hangi idari ve siyasi düzenlemelerin güvence altına alınması gerektiği belirsizdir. Bu durum, ortaya konan net hedeflerin başarıyla tamamlanmasını engelleme riski oluşturmaktadır.

2.4.3 Edinburgh açık alan stratejisi

Arka plan

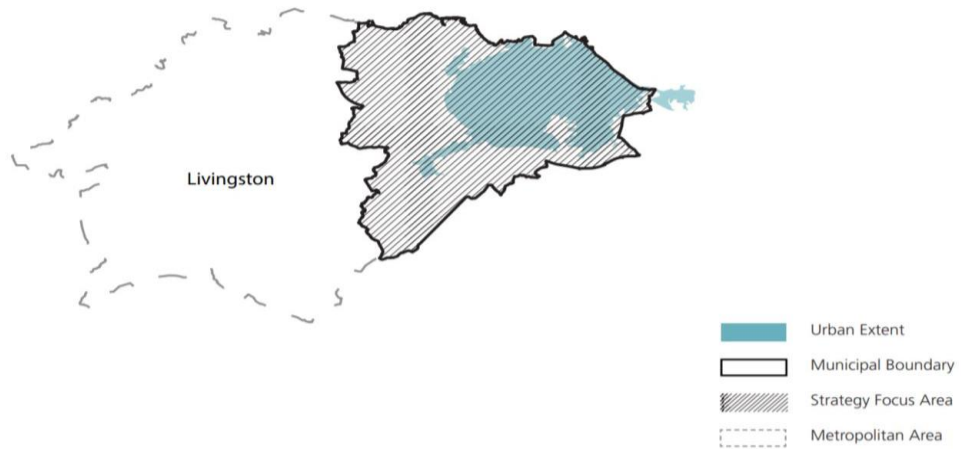
Edinburgh, İskoçya'nın başkentidir. 2017 itibarıyla nüfusu 513.210 kişiye ulaşan kent, 264 km²'lik bir alana sahiptir. UNESCO Dünya Miras Alanı statüsüne sahip olan kentte turist sayısı 2015 yılı itibarı ile bir milyonun üzerine çıkmıştır. Kamusal alanlar açısından zengin olan kentteki açık alan ağı, hava kirliliğini filtrelemeye, sel sularını

durdurmaya, karbon depolamaya ve sıcak havalarda doğal soğutma sağlamaya yardımcı olan yaklaşık 630.000 ağaçlık bir şehir ormanı içermektedir. 2016 ve 2026 arasında Edinburgh nüfusunda öngörülen artış yaklaşık %8 olarak tüm İskoçya için öngörülen artışın 2 katıdır. Bu durum genişleyen kentte tüm sakinlere hizmet edecek yeni parkların ve aktif ulaşım -yürüyerek, bisiklet- bağlantılarının sağlanmasını gerekli kılmaktadır.

Strateji

2016 yılında gerçekleştirilen “Açık Alanlar İncelemesi” temel alınarak hazırlanan strateji, geliştirilen diğer politikalarla uyumludur (Şekil 2.11). Açık yeşil alanlar için asgari standartlar belirleyerek, tüm Edinburgh vatandaşlarına kaliteli açık yeşil alanlara erişim sunmayı amaçlayan strateji, biyoçeşitliliği, vatandaşların sağlığını iyileştirebilecek ve yerel ekonomiyi destekleyebilecek çabaları ve yatırımları gerçekleştirebilmek adına 5 ana hedef belirlemiştir:

- Sürdürülebilir ekonomik büyümeyi sağlamak için kamusal alanın önemi konusunda farkındalık oluşturmak,
- Turizmi teşvik etmek,
- Yerel imar ve ıslah projelerine yatırım yapmak,
- Konu ile ilgili finansal yaklaşımlar geliştirmek,
- Yerel yatırımı çekmeye yardımcı olmak.

Şekil 2.11 : 2021 Edinburgh açık alan stratejisi.

Bu hedefleri gerçekleştirebilmek için alınan mekânsal kararlar şöyledir:

- 50 hektarlık yeni kamusal açık alan oluşturmak,
- Şehir büyüdükçe bu alanları arttırmak,
- Oyun Alanlarına Erişim Standardı tarafından sunulan, toplam konutların %80'inin bir oyun alanına uygun erişimde olmasını sağlamak ve bu oranı %85 düzeyine çıkarmak.

Değerlendirme

Stratejinin ortaya koyduğu beş hedefin tamamı uygulanmaktadır. Her eylem planı, uygulama için zaman çizelgeleri belirlemek adına değişen öncelikleri ele almak için izlenmekte ve gözden geçirilmektedir. Bir öncelikler çerçevesi, önerilen projelerin her birinin, zamanlamasını, finansmanını ve gösterge maliyetlerini açıklarken ve bunlar için fon oluşturmaya odaklanmaktadır. Ayrıca, şehrin dört bölgesinden her biri, stratejinin önceliklerini içeren kendi eylem planını oluşturmuştur.

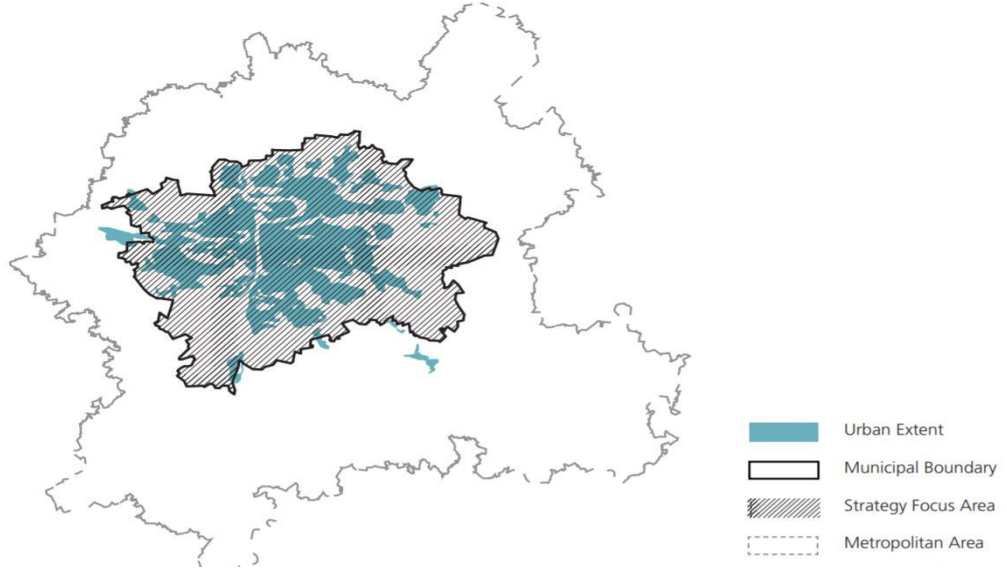
2.4.4 Prag kamusal alan geliştirme stratejisi

Arka plan

Prag, 1,2 milyonluk nüfusu ve yaklaşık 500 km²'lik alanıyla Çek Cumhuriyeti'nin başkenti ve en büyük şehridir. UNESCO Doğal ve Kültürel Dünya Mirası statüsüne sahiptir ve yılda 8,5 milyondan fazla uluslararası ziyaretçi almaktadır. Artan kentleşme oranları, birçok işlevin yoğunlaşması ve kilit endüstriyel ve ticari aktörlerin yakınlığı, Prag'ı bir kalkınma merkezi haline getirmiştir. Kent, Çek GSYİH'sının yaklaşık dörtte birini oluşturmaktadır. Kaynakların bu kadar yoğun olmasına rağmen, konut talebini karşılamak için yapılan girişimlerin bir sonucu olarak kentsel açık alanlar tükenmektedir. Kamusal alanlar genellikle birbirine bağlı değildir. Yüksek otomobil kullanımı ve park ihtiyacı bu zaten parçalanmış alanların bozulmasına ve özelleştirilmesine neden olmaktadır.

Strateji

Genel ilkeleri, kuralları ve prosedürleri açıklayan bu strateji (Şekil 2.12), Kamusal Alan Ofisi tarafından geliştirilmiştir (IPR, 2014).

Şekil 2.12 : Prag kamusal alan geliştirme stratejisi.

Belge, tipoloji, düzen ve unsurlar olmak üzere üç ana başlığa ayrılmıştır:

Tipoloji: Genel anlamda çeşitli kamusal alanları ve bunların kentteki rollerini ve bu alanların tasarlama ilkelerini ve kurallarını tanımlamak konusunda bir temel oluşturur.

Düzen: Ulaşım bağlantılarını düzenleme perspektifinden kamusal alanın kalitesine odaklanır.

Unsurlar: Türlerine göre kategorize edilmiş kamusal alanlar için uygulanan belirli kural ve ilkeleri açıklar.

Değerlendirme

Strateji, Prag'daki tüm kamusal alanların bakımı ve geliştirilmesi için kapsamlı bir vizyonun yanı sıra uzun ve kısa vadeli hedefler belirleyen bir eylem planı geliştirmiştir. Ayrıca belirli yerleşim yerleri için özel planlar oluşturulmayıp, bunun yerine ortak sorunlara yanıt olarak caddeler ve yeşil alanlar ele alınmaktadır. Kamusal alanlarda yapılacak çalışmaların teşvik edilmesinin önemi belgede özetlenmiş ve nitelikli kamusal alan tasarımı, bu teşviğin temel vizyonu olarak tanımlanmıştır. Stratejide eksik olan bir nokta ise şehrin farklı bölgelerindeki hedef kullanıcıların belirlenmesidir. Bu tanımlama stratejiye önemli bir mekânsal katman sağlayabilir. Ayrıca kamusal alanın mevcut durumuna ilişkin yapılan tespitlerin geliştirilmesi gerekmektedir. Bu geliştirme, strateji için daha kapsamlı ve faydalı bir altlık sağlayabilir.

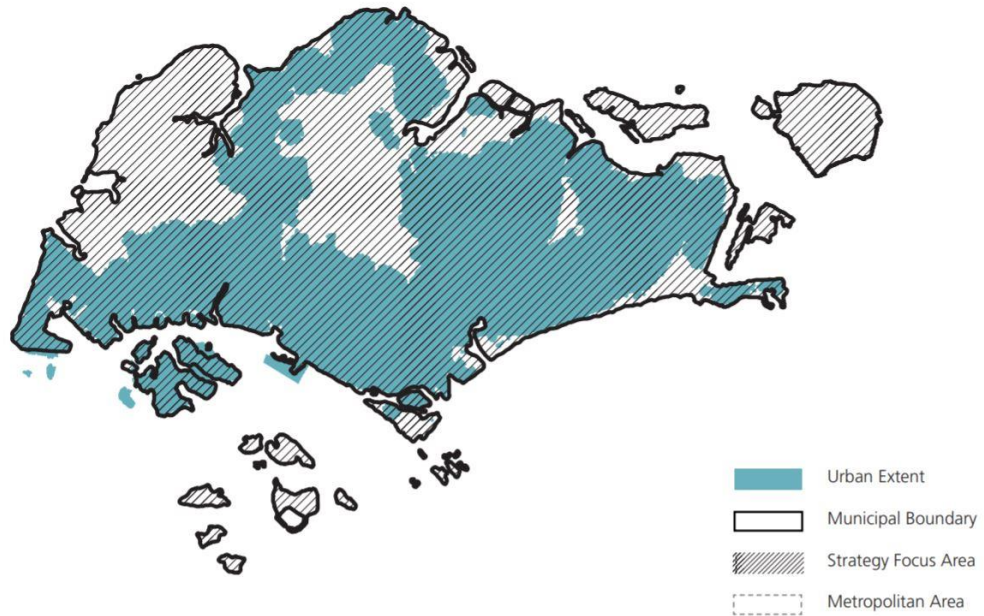
2.4.5 Singapur master plan 2014

Arka plan

Toplam 714 km²'lik alanıyla dünyadaki tek ada şehir devleti olan Singapur, eğitim, eğlence, finans, sağlık hizmetleri ve teknoloji için küresel bir merkezdir. Kentsel Yeniden Geliştirme Kurumu, kalkınma için yeni alanlar açmayı planlarken, şehirdeki mevcut alanların yenilenmesini teşvik etmek için çeşitli politikalar geliştirmektedir. Ülkenin artan nüfusu ve bu nüfus için yüksek yaşam kalitesini sürdürürken ekonomik büyümeyi de sağlamak için, 1952-1955'te Singapur için Master Plan oluşturulmuş ve 1958'de resmen onaylanmıştır. Bu plan, sonuncusu 2014 yılında olmak üzere 9 kez revizyondan geçmiştir.

Strateji

Strateji, Singapur hükümeti tarafından her 5 yılda bir gözden geçirilmek üzere geliştirilen bir arazi kullanım planıdır. Genel olarak plan, çeşitli konut seçenekleriyle iyi yaşam ortamları oluşturmaya, kullanıcılar için ortak açık alanlar tasarlamaya, gelişmiş ulaşım bağlantılarıyla daha fazla hareketlilik sağlamaya, çoklu büyüme fırsatlarıyla ekonomiyi canlı tutmaya ve çok çeşitli eğlence olanakları sağlamaya odaklanmaktadır. Yeşil alanların açılmasına ilişkin plan, yeni alanların oluşturulmasını teşvik etmeyi, boyutlarını genişletmeyi ve erişimlerini iyileştirmeyi hedeflemektedir (Şekil 2.13).

Şekil 2.13 : Singapur master plan 2014.

Plan ayrıca, 360 km'lik park bağlantılarının oluşturulmasını teşvik etmek için Singapur'daki hanelerin % 90'ını bir parkın 400 metre yakınına yerleştirmeye çalışmaktadır. Planın diğer önemli amaçları da 2030 yılına kadar su yollarını güzelleştirmek, aktivitelere açmak ve spor sahaları inşa etmektir.

Değerlendirme

Singapur'un yeşil alanları birbirine bağlayan mimari ve planlama çözümleri geliştirme yaklaşımı hem ölçek hem de kapsam açısından öncüdür. Kent, toplam arazi alanının % 9'unu oluşturan 3,300 hektarlık park ve yeşil alanlarla Asya Yeşil Şehir Endeksi'nde ilk sırada yer almaktadır. Singapur'daki hanelerin % 90'ının bir parkın 400 metre yakınında olmasını sağlamak, 360 km'lik park bağlantı sistemlerinin oluşturulması ve bisiklet yollarının 230 km'den 700 km'ye çıkarılması dahil olmak üzere önerilen ölçülebilir göstergeler öneren 15 yıl süreli bir stratejidir. Bununla birlikte, planın uygulanmasına ilişkin siyasi taahhüt eksikliği, somut stratejik hedeflerin bazılarına ulaşmayı geciktirebilir.

2.4.6 St. Petersburg genel planı

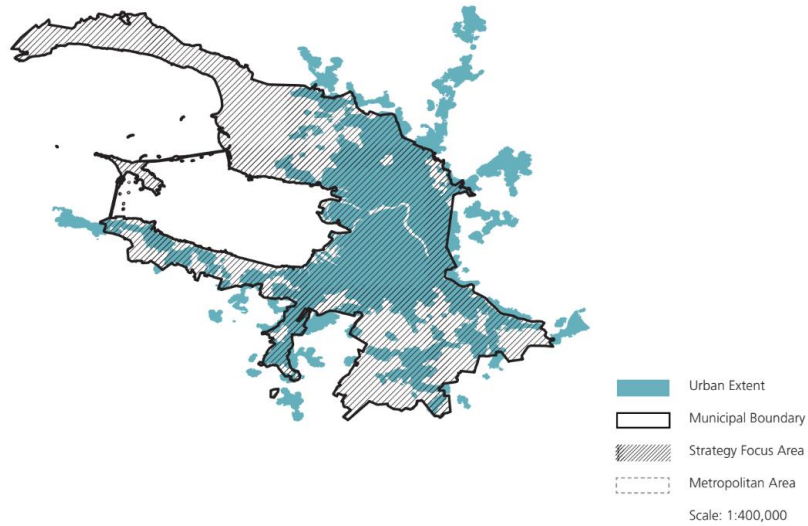
Arka plan

St. Petersburg, sayısız anıtsal yapı ve müzesi ile UNESCO Dünya Mirası Listesine girmiş bir liman kentidir. Komünist yönetim sürecinde kurulan geniş kentsel yeşil alanlar, şehirdeki tüm yeşil alanların yaklaşık %80'ini oluşturmaktadır. St. Petersburg'da yaklaşık 18.500 hektarlık halka açık yeşil alan vardır ve büyük bir yeşil kuşak, şehri 142.000 hektarlık bir koruma alanı ile çevrelemektedir. Yeşil alan şehrin yaklaşık %30'unu kaplasa da, iyi bir şekilde dağıtılmamıştır ve yeşil alanın yalnızca üçte biri gerçekten kamusal olarak erişilebilir durumdadır. Kentin kişi başına düşen yeşil alan oranı yaklaşık 14m² iken, banliyöler dahil edildiğinde bu sayı 121m²'ye yükselmektedir (Mezenko, 2002). Komünizm sonrası dönemde, bu konuya ayrılan fonların azalması, özel sektör girişimlerinin sisteme katılması ile hızlanan kentsel gelişim ile kamusal alanın özelleştirilmesi kentin son dönemde yaşadığı sorunlar arasındadır.

Strateji

Stratejinin temel odak noktası kenti ziyaret eden turistlerin çeşitlendirilmesi, ulaşım ağının geliştirilmesi ve kamusal alan kalitesinin iyileştirilmesidir (Broaddus, 2015), (Şekil 2.14). Plan, Petersburg'daki paydaşların görüşlerine ve siyasal desteğe dayanan, kent genelinde bağlantılı bir kamusal alan sistemi öngörmektedir. Bu bağlamda aşağıdaki başlıklarda öneriler getirilmiştir:

- Bitişik arazi kullanımlarını dikkate alarak mevcut sınırlar içinde gelişme,
- Tarihi alanların yenilenmesi,
- Kültürel anlamda simge olan yapıların restorasyonu,
- 'Bahçe şehirlerin' korunması,
- Geleneksel mimari ve şehir silüetine saygılı yeni gelişme,
- Yaya odaklı alışveriş alanları, park, eğlence ve spor tesisleri bulunan bölge halk merkezlerinin oluşturulması,
- Ulaşım ağının yenilenmesi,
- Çok katlı ve yeraltı otopark tesislerinin kurulması,
- Bisiklet yollarının oluşturulması.

Şekil 2.14 : St. Petersburg genel planı.

Değerlendirme

St. Petersburg'un Master Planı, ortaya konan hedefleri uygulamak için net bir zaman çerçevesi belirlemekle birlikte, temel amacı, turistleri çekmek için St. Petersburg'un bir kültür merkezi olarak imajını oluşturmaktır. Master Plan, turist dostu bir imajı desteklemek ve seyahati teşvik etmek için şehrin tamamında birbirine bağlı kamusal alanlar ve yeşilliklerden oluşan bir sistem öngörmektedir. Strateji, farklı olsa da daha yüksek bir hedefe ulaşmak için kamusal alanı bir araç olarak kullanmaktadır. Bununla birlikte, yasal altyapısı olmayan ve siyasal olarak taahhüt edilmeden böyle bir kamusal alan sisteminin oluşturulması ve sürdürülmesinin tam olarak gerçekleştirilememe riski bulunmaktadır.

2.4.7 Mexico City yeşil planı

Arka plan

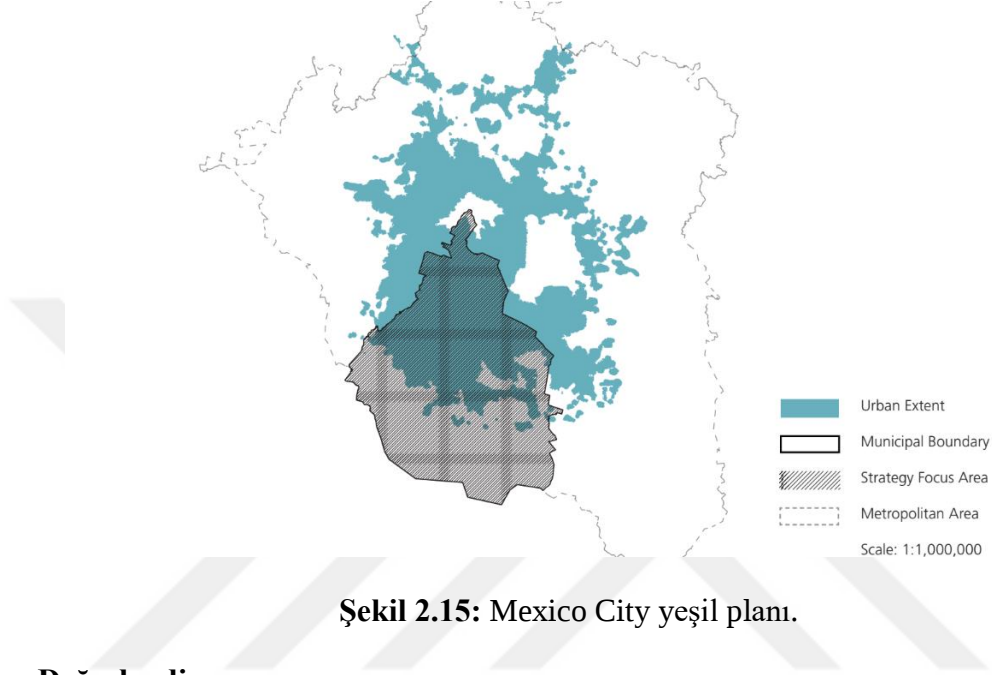
Kuzey Amerika'daki en büyük şehir olan Mexico City, dünyanın en büyük kent parklarından birine sahiptir. Ülkenin üretiminin yarısından fazlası Mexico City ve yakın çevresinden gelmektedir. Mexico City'deki yüksek seviyelerde ekonomik ve demografik yoğunlaşma, yalnızca kamusal mal ve hizmetlerin eşitsiz dağılımına değil, aynı zamanda ciddi çevre sorunlarına da yol açmıştır. Bu sorunlar arasında hava kirliliği, yerel havza alanlarının aşırı kullanımı, katı atık yönetimi ve özel araçların aşırı kullanımı bulunmaktadır.

Strateji

Strateji, şehri sürdürülebilir kalkınmaya yönlendiren politika ve eylemlerden oluşan 15 yıllık orta vadeli bir plandır (Miles, 2015), (Şekil 2.15). Plan arazi ve koruma, yaşanabilirlik ve kamusal alan, su, hava, atık yönetimi, ulaşım ve iklim değişikliği ve enerji olmak üzere yedi başlıktan oluşmaktadır. Her sütunun ana hatları ve hedefleri vardır. Plan şu stratejilere sahiptir:

- 2030 yılına kadar kentteki tüm inşaat faaliyetlerinden kaynaklanan emisyonları yarıya indirmek amacıyla "Temiz İnşaat Deklerasyonu"nu uygulamak,
- Yeni parklar ve koridorlar oluşturarak kişi başına 9 m²'lik yeşil alan hedefine ulaşmak,
- 2012 yılına kadar yılda 30.000 m²'lik çatıyı yeşil çatıya dönüştürmek,
- 30 km²'lik bir park oluşturmak,

- Yılda 2,5 milyon bitki ile 3.000 hektarın yeniden ağaçlandırılması ve eski haline getirilmesi,
- Tarihi şehir merkezlerinde yaya bölgelerinin oluşturulması,
- 4.000 km bisiklet yolunun inşası,
- Hafta sonları araç kullanımının kısıtlanması.

Değerlendirme

Plan, finansman mekanizmalarının, sivil katılımın, çevre eğitiminin, uluslararası işbirliğinin, çevresel düzenlemelerin ve sınır ötesi iletişimin bileşenlerini özetleyen iyi tanımlanmış bir uygulama çerçevesine sahiptir. Kamusal, sosyal, ticari ve akademik alanlardan aktörlerin oluşturduğu bir denetleme kurulunu da içerecek şekilde kapsamlı bir izleme ve değerlendirme çerçevesi oluşturulmuştur. İzleme programı ve yönetimi, Latin Amerika'daki diğer şehirlere kıyasla ortalamanın oldukça üzerinde olduğu için takdir edilmiştir.

2.4.8 Rio de Janeiro dayanıklılık stratejisi

Arka plan

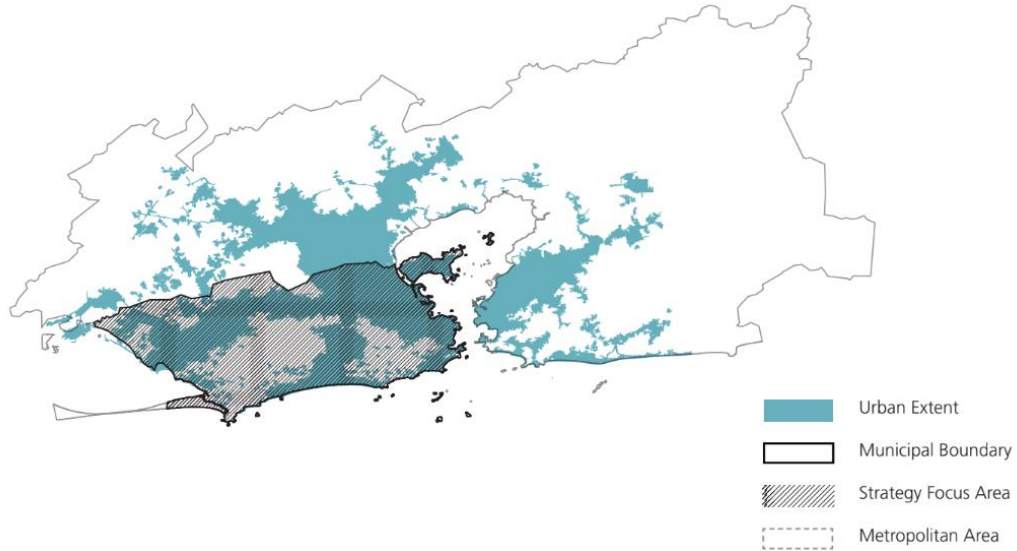
Brezilya'nın 1960 yılına kadar başkenti olan Rio de Janeiro, son zamanlarda hızlı ve düzensiz bir büyüme geçirmiştir. Kent, Brezilya'nın en çok ziyaret edilen şehridir. Geniş bir banliyöleşme alanı, Rio'nun büyümesini karakterize etmekte ve toplam kentsel büyümenin yaklaşık % 43'ünü oluşturmaktadır. Ancak kentsel mekânın kalitesi

şehir içinde değişmekte ve birçok mahallede açık yeşil alan bulunmamaktadır. Şehrin bazı bölgeleri, sanitasyon, su ve enerjiye yasal erişim gibi temel hizmetlerden yoksundur. Bununla birlikte, karnaval kutlamaları ve şehrin cadde ve plajlarındaki hareketlilik, canlı bir kamusal yaşama işaretidir.

Strateji

Dayanıklılık stratejisi, altı temel hedefe sahiptir: şiddetli hava koşullarının etkilerini anlamak ve azaltmak; yeşil, çekici ve güvenli kentsel alanlar geliştirmek; herkese yüksek kaliteli temel hizmetler sunmak; sürdürülebilir ve düşük karbonlu bir ekonomiyi teşvik etmek; şehrin ve halkının genel dayanıklılığını ve uyumunu arttırmak (Sandholz ve diğ, 2018). Strateji (Şekil 2.16), bu hedefler için bazı eylemler önermektedir:

- LED sokak aydınlatmasının kurulması,
- Halka açık meydanların ağaç yoğunluğunu canlandırarak ve artırarak herhangi bir konuta 15 dakikalık yürüme mesafesindeki yeşil alanlara erişimin sağlanması,
- Şehir parklarında çeşmeler, geri dönüşüm, mini kompost merkezleri ve yeşil çatılar gibi olanaklar kurmak,
- Hızlı otobüs sistemi, hafif raylı sistem ve bisiklet yolları birleştirilerek mobilitayı daha esnek hale getirmek.

Şekil 2.16 : Rio de Janerio dayanıklılık stratejisi.

Değerlendirme

Plan, daha yakın ve daha uzak vadeli hedefleri olan mevcut planlarla Rio de Janeiro Şehri için Dayanıklılık Stratejisinin insan odaklı kamusal alanları teşvik etmedeki amaçlanan başarılarından bazılarını deneysel olarak kanıtlamıştır:

- Tüm vatandaşlar için mobilitayı iyileştirmek, sera gazı emisyonlarını azaltmak ve halka açık alanlarda bisikletliler ve yayalar için güvenliği ve erişimi iyileştirmek için yapılan çalışmalarda ödüller alınmıştır.
- Her gün 400.000 kişi tarafından kullanılan 95 km'lik özel otobüs hızlı transit güzergahlarının oluşturulmuştur.
- 450 km uzunluğunda bisiklet yollarının geliştirilmiş ve "Samba" isimli bir bisiklet paylaşım programı başlatılmıştır.
- Kullanıcıların yürüme, koşma ve bisiklete binme amaçlı kullanımları için sahil yollarının bir bölümü tek yönlü olarak trafiğe kapatılmıştır.

2.4.9 Zürih kamusal alan geliştirme stratejisi

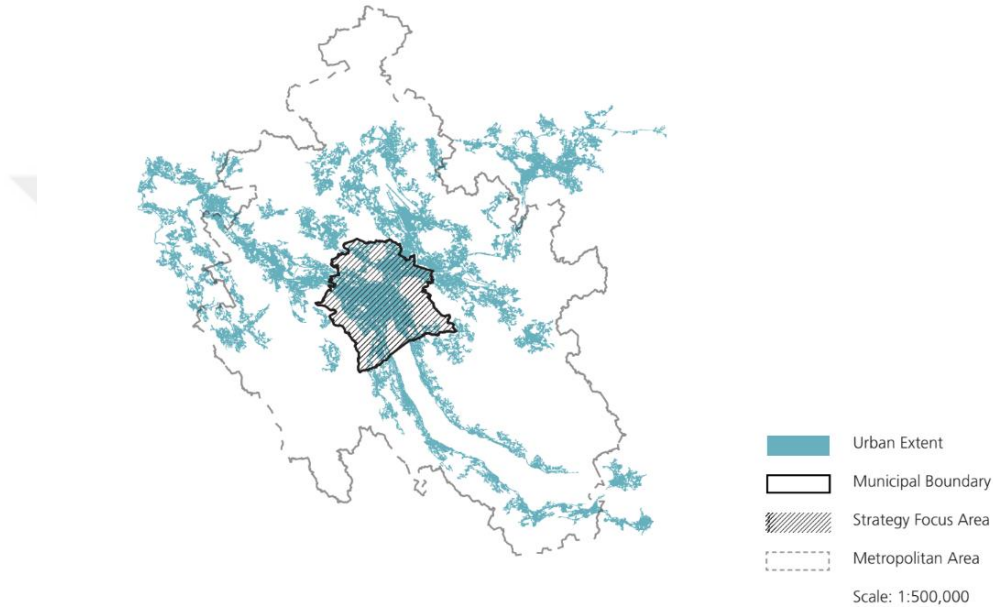
Arka plan

İsviçre'nin en büyük şehri olan Zürih, uluslararası düzeyde önemli bir finans merkezidir. Zürih, toplam kentsel alanın % 41'ini oluşturan bir toplam yeşil alana sahiptir ve şehrin her yerinde çok sayıda açık park ve bahçe, küçük yeşil cepler ve ağaçlıklı sokaklar vardır. Şehir ayrıca, kapsamlı ve verimli ulaşım seçenekleri oluşturmak için tramvaylar, otobüsler, feribotlar, banliyö trenleri ve föniküleri birleştiren modern bir toplu taşıma ağına sahiptir. Bununla birlikte, kentteki nüfus artışı daha fazla konut, ofis ve kamusal alan gerektirmektedir. Bu sadece şehrin mevcut, tarihi alanlarının yeniden geliştirilmesini değil, aynı zamanda yeni alanların planlanmasını ve ilave kamusal alan edinimini de içermektedir.

Strateji

Stratejide kamusal alanlar sorunları ve potansiyeli, türleri, karakterleri, işlevleri ve kullanımları açısından ele alınmış ve mevcut sorunlar, diğer Avrupa şehirlerinin karşılaştığı ve üstesinden geldiği benzer konularla karşılaştırılmıştır. Belge, kamusal alanların farklı tipolojileri için tasarım yönergelerini ortaya koymaktadır. Bunlar, daha net bir kamusal alan hiyerarşisi oluşturmak; tutarlı bir tasarıma sahip olmak; kamusal alanlarda faaliyetlerin daha kaliteli olmasını ve daha yüksek konfor değerlerinin garanti altına alınmasıdır. Ana odak noktası, kamusal alanlarda 'kalış kalitesi'

vurgulanarak sürdürülebilir hareketliliklerdir. Strateji için temel olarak yeşil açık alanlar, sokaklar, alt geçitler, köprüler ve ulaşım merkezleri dahil olmak üzere her türden kamusal alan hesaba katılarak bir SWOT analizi yapılmıştır (Stadträume, 2010), (Şekil 2.17). Kamusal alanda kalış kalitesi üç kategoriye göre ölçülmüştür; güvenlik (trafik, güvenlik), konfor (aktiviteler, erişim, yürünebilirlik, mobilya) ve duygusallık (estetik, tasarım). Ayrıca belgede, kamusal alanın çekiciliğini artıran ve Zürih şehrinin kültürel profilini ve kimliğini geliştiren kalıcı ve kalıcı olmayan sergi, enstalasyon gibi aktivitelerin önemli olduğu vurgulanmıştır (Stadträume, 2010).

Şekil 2.17 : Zürih kamusal alan geliştirme stratejisi.

Değerlendirme

Zürih'in kamusal alan stratejisi oldukça kapsamlıdır ve şehrin kamusal alanı için ileriye dönük net bir yol sağlamaktadır. Çalışmasıyla başlayan strateji oluşturma süreci, daha sonra Zürih'in mevcut kamusal alan sisteminin güçlü yönlerini, zayıf yönlerini, fırsatlarını ve zorluklarını analiz etmiş ve onu nasıl geliştireceğine dair somut taahhütler oluşturmuştur. Strateji tüm bunları özetlemekte ve eksiksiz ve ulaşılabilir bir uygulama planı ile sona ermektedir.

2.4.10 Buenos Aires sürdürülebilir hareketlilik planı

Arka plan

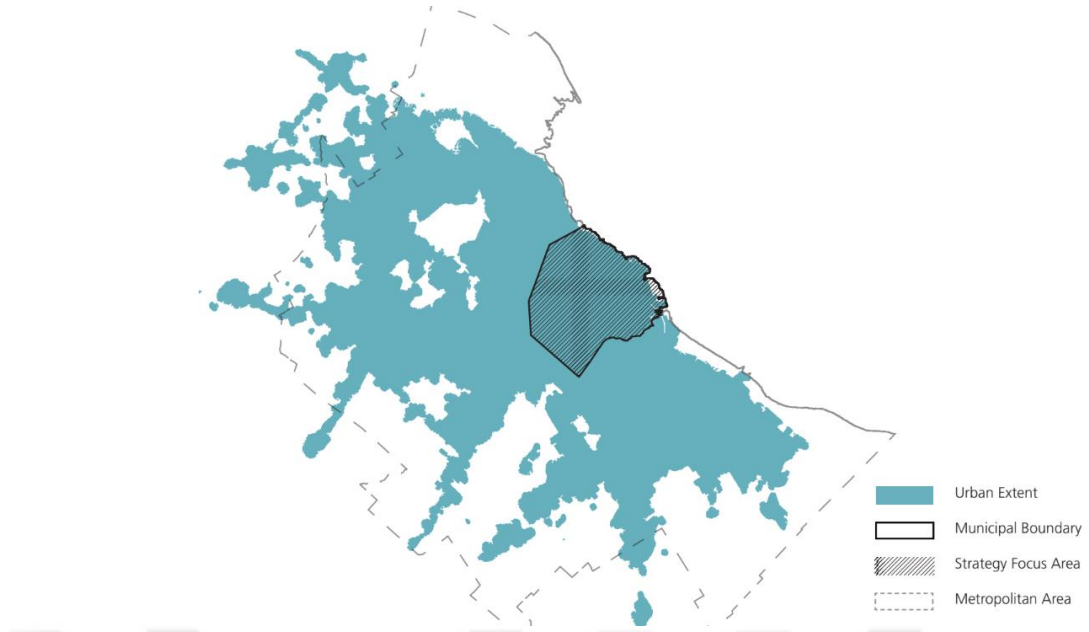
Arjantin'in en büyük şehri ve başkenti olan Buenos Aires, Río de la Plata kıyılarında yer almaktadır. Ülkenin başlıca tüketim, işleme ve nakliye noktası olan kent, ülkenin geri kalanından farklı olarak, Arjantin'i sık sık etkileyen enflasyona rağmen bir

dereceye kadar istikrar sağlamasına yardımcı olan çeşitli bir ekonomiye sahiptir. Her gün yaklaşık üç milyon insanın şehir dışından gelmesi, yoğun trafik sıkışıklığına neden olmuş ve ağırlıklı olarak otomobillerin hâkim olduğu bir doku ortaya çıkmıştır (Cohen, 1997). Yaya alanının azalmasına, gürültüye ve kaza riskinin artmasına neden olan şehirdeki motorlu ulaşım ve kentsel gelişimdeki artış, doğal çevrenin tahrip olmasına yol açmıştır ve mevcut durumda kentte kişi başına 2 m²'den daha az yeşil alan düşmektedir.

Strateji

Sürdürülebilir Hareketlilik Planının dört ana stratejik hedefi vardır: Sağlıklı hareketliliği teşvik etmek; yol güvenliği sağlamak; toplu taşımaya öncelik vermek; transit geçişleri yeniden düzenlemek (Cervero, 2013), (Şekil 2.18). Plan, elektrikli otobüslerin kullanımını, bisiklet altyapısının cadde ağına tam entegrasyonunu ve şehrin daha büyük bir kısmının yaya önceliği olmasını öngörmektedir. Yaya Öncelięi girişimi, yayaların erişilebilirliklerini iyileştirmeye çalışarak kamusal alanları ön plana çıkarmayı hedeflemiştir. Bu kapsamda uygulanan ana eylemler şunlardır:

- Kaldırımları büyütmek, böylece erişilebilirliği ve dolaşımı sağlamak,
- Motorlu taşımacılığın erişilebilirliğini sınırlandırmak,
- Yolların düzleştirilmesi ve kaldırımlar için yeni kent mobilyalarının tasarlanması,
- Bilinçlendirme kampanyaları, aktif fikir araştırmaları ve eğitim amaçlı olarak kurulan web sitesi aracılığıyla halkın katılımının sürekli olarak teşvik edilmesi.

Şekil 2.18 : Buenos Aires sürdürülebilir hareketlilik planı

Değerlendirme

Yaya öncelik programı şehir genelinde başarıyla uygulanmıştır. Ortak alanlar oluşturmak için kaldırımlar genişletilmiş, 100 blok yayalaştırılmış cadde, 130 km bisiklet yolu oluşturulmuş ve 29 yeni bisiklet (Ecobici) paylaşım istasyonu yapılmış ve metrobüs koridoru oluşturulmuştur. Sonuç olarak, her gün 1 milyondan fazla insan şehir merkezinde yürümekte ya da bisiklete binmektedir. Bisikletli nüfus sayısı sıfırdan %5'e çıkmıştır. Sonuç olarak, kent merkezine giren araba sayısı %86 düşmüştür. Trafikten kaynaklanan CO₂ emisyonları azaltılmıştır. Bütün bunların yansıması olarak, şehirdeki gelişmiş yaşam koşullarını gösteren emlak fiyatlarında artış meydana gelmiştir.

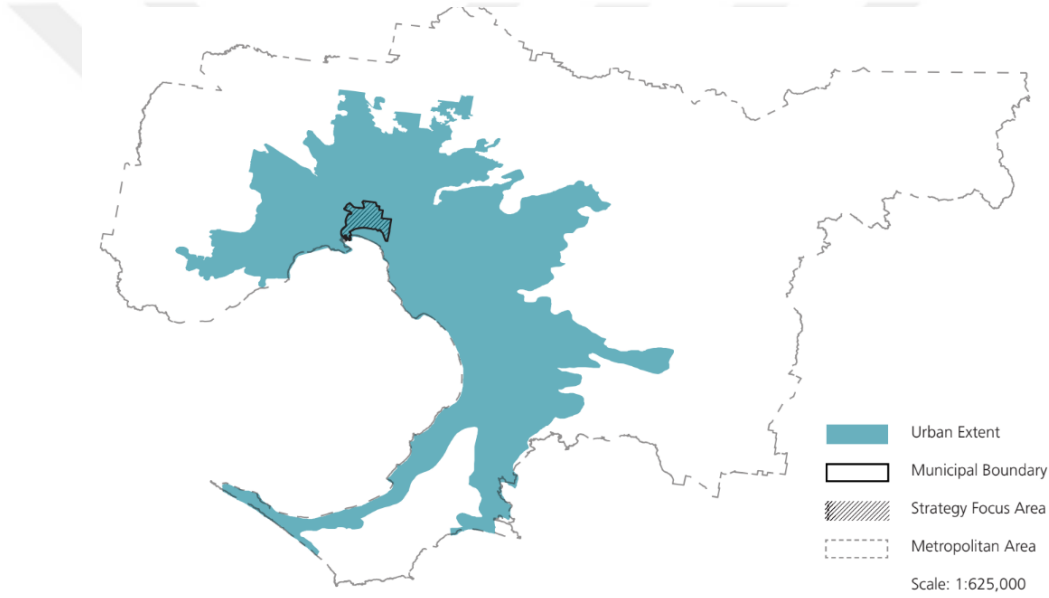
2.4.11 Melbourne açık alan stratejisi

Arka plan

Victoria eyaletinde yer alan Melbourne, Avustralya'nın en büyük ikinci şehridir ve Avustralya ekonomisine büyük katkı sağlamaktadır. Melbourne, iklim değişikliğiyle mücadele için, kentsel ısı adalarının hafifletilmesi üzerinde çalışmakta ve ani sellerle mücadele etmek için adımlar atmaktadır. Melbourne'un halka açık alan ağı yaklaşık 555 hektardır ve belediyenin toplam alanının %15'ini temsil etmektedir. Melbourne'un kamusal alanlarının ayırt edici bir özelliği, ana caddelerde cepheleri olan mülklere arkadan erişim olarak başlayan ara sokaklardır. Bunların bazılarının üstü kapatılarak kültürel ve perakende faaliyet yerlerine dönüştürülmüştür.

Strateji

Melbourne şehri açık alan stratejisi için önce mevcut açık alanların ayrıntılı bir değerlendirmesi yapılmıştır (Şekil 2.19). Stratejinin temel amacı, açık alan ağını geliştirmek ve bu alanların özellikle nüfus artışının beklendiği alanlarda yürüme mesafesindeki toplulukların bu alanlara erişimini iyileştirmektir. Yeni açık alan önerileri için nihai konum uygulama sırasında belirlenecek ve yeni alanların tasarımı, nüfus artışı, arazi edinim fırsatları, çevredeki arazi kullanımı ve kentsel arazi düzeni ve topluluk geri bildirimi gibi faktörler göz önünde bulundurularak gerçekleştirilecektir. Ayrıca, kentsel ısı adası etkisini hafifletmeye yardımcı olmak için doğal özellikleri birleştiren ve sokaklara büyük gölgelikli ağaçlara sahip kamusal alanlar planlamaktadır.

Şekil 2.19 : Melbourne şehri açık alan stratejisi.

Değerlendirme

Strateji, projelere ek olarak, kentsel yenileme alanlarında açık alan için yeterli arazi ayrılması gerekliliği gibi tamamlayıcı politikaları da içermektedir. Kentte, yeni açık alanların sağlanması ve kentsel yenileme alanlarında mevcut olanların iyileştirilmesi konusunda ayrıntılı bir araştırma yapılması planlanmaktadır. Bunun, ana planın uygulanması ve büyük parklar için iyileştirme çalışmaları ile uyumlu hale getirilmesi gerekecektir. Ayrıca Melbourne Belediyesi, Melbourne metropolünün %90'ından fazlasını kapsayan ve daha yüksek nüfus artışı ve açık alan talebinin ortaya çıkmasının beklendiği geniş banliyölerde ve çevresindeki bölgelerde yetki sahibi

değildir. Ayrıca, mevcut açık alanların çoğunun şehrin kuzey ve güneydoğusunda yer almasına karşın, nüfus artışının büyük kısmının şehrin batı ve güneyinde yoğunlaşması beklenmektedir.

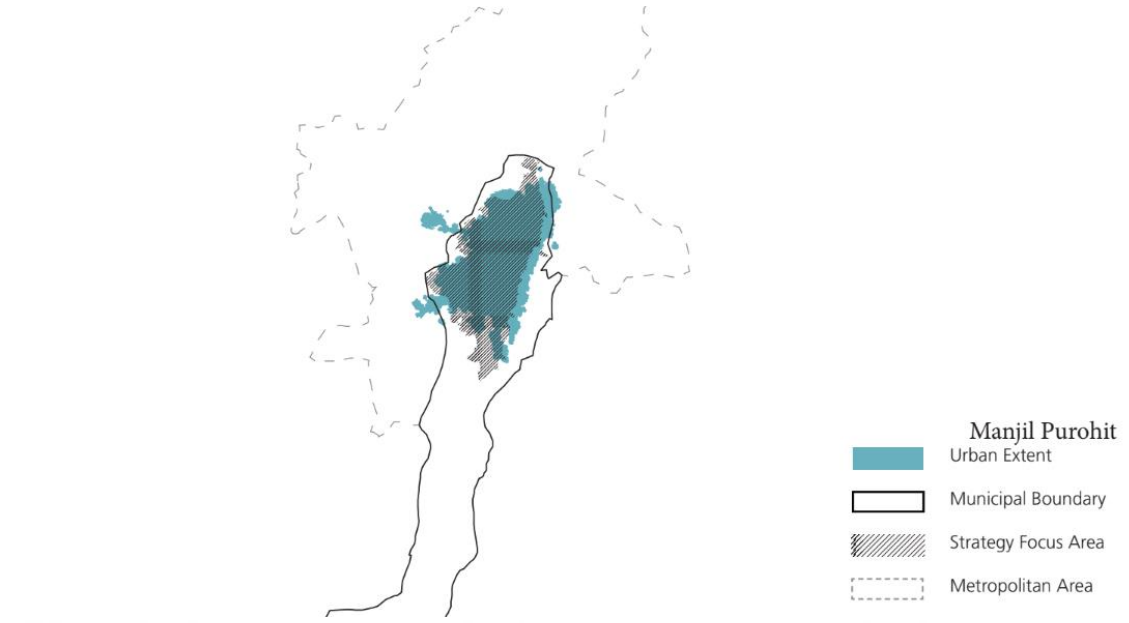
2.4.12 Bogota Bölgesel organizasyon planı

Arka plan

Bogota, Kolombiya'nın ekonomik ve idari başkentidir. Bogota, özellikle 1990'ların ortalarında yüksek olan suç ve şiddetin etkilerinin kentsel gelişim üzerinde hissedildiği, yetersiz altyapıya sahip, sosyal olarak oldukça ayrılmış bir şehirdir. Bununla birlikte, 1999'da, kentsel hareketliliğe, insan odaklı ulaşımın desteklenmesine ve iyileştirilmiş kamusal alan sistemlerine yönelik bir dönüşüm başlatılmıştır.

Strateji

Strateji, Kolombiya tarafından belediye yetkililerine sağlanan bir planlama aracıdır. 2000 yılında ortaya konulan strateji, şehrin sosyal, ekonomik ve çevresel yönlerini kapsayan arazi kullanım yapısı için ana plan olarak düşünülmüş ve şehirdeki kalkınma için bir temel oluşturmuştur (Planlama Sekreterliği Bogotá, 2013), (Şekil 2.20). Hızlı otobüs sistemi kurulmuş, açık alanları yeniden canlandırmak için yeni yaya üst geçitleri, kaldırımlar ve bisiklet yolları yapılmıştır. Pazar günleri ve tatillerde, binlerce bisikletçiyi, koşucuyu ve yayayı şehir merkezine çeken “Ciclovía (Bisiklet yolu)” programının bir parçası olarak ana caddeler rekreasyon alanına dönüşmektedir. Kamusal alanlar politikası, şehrin özellikle düşük gelirli bölgelerde ek yeşil alanlara ihtiyaç duyduğunu kabul etmekte ve bu nedenle karar alma sırasında izlenecek ve aynı zamanda yeşil alanlara yatırımı finanse etmek için genel bir politika oluşturmaktadır. Ayrıca plan, yeni kurulacak alanları eskiyle bağlayan ve park alanlarını birleştirerek bütüncül bir kamusal hat oluşturan yeşil bir koridor oluşturmayı amaçlamaktadır.

Şekil 2.20 : Bogota Bölgesel organizasyon planı.

Değerlendirme

POT, Bogota'da kaynak tahsisine öncelik verilmesine ve sakinlerinin yaşam kalitesinin iyileştirilmesine yardımcı olmuştur ve sonuç olarak: Tarihi şehir merkezindeki merkezi bir bulvarın yürüyüş yoluna dönüşümü; kent merkezinin tarihi bölümlerindeki cephelerin bakımı; hafta sonları ve özel günlerde performansların ve dinamik deneyimlerin sergilendiği plazaların canlandırılması; daha önce güvenlik sorunu olan Simon Bolivar Park'ın iyileştirilmesi ve 1.200'den fazla parkın yeniden canlandırılması; 'Parkta Rock ve Opera' ve sokak tiyatrosu gibi etkinliklerin yapılması; otoparkların kamusal alana dönüştürülmesi; kaldırımlar, bisiklet yolları, yaya caddeleri ve yeşil yollar inşa edilmesi ve mevcutların iyileştirilmesi gibi hedeflere ulaşılması sağlanmıştır.

2.4.13 Moskova stratejisi

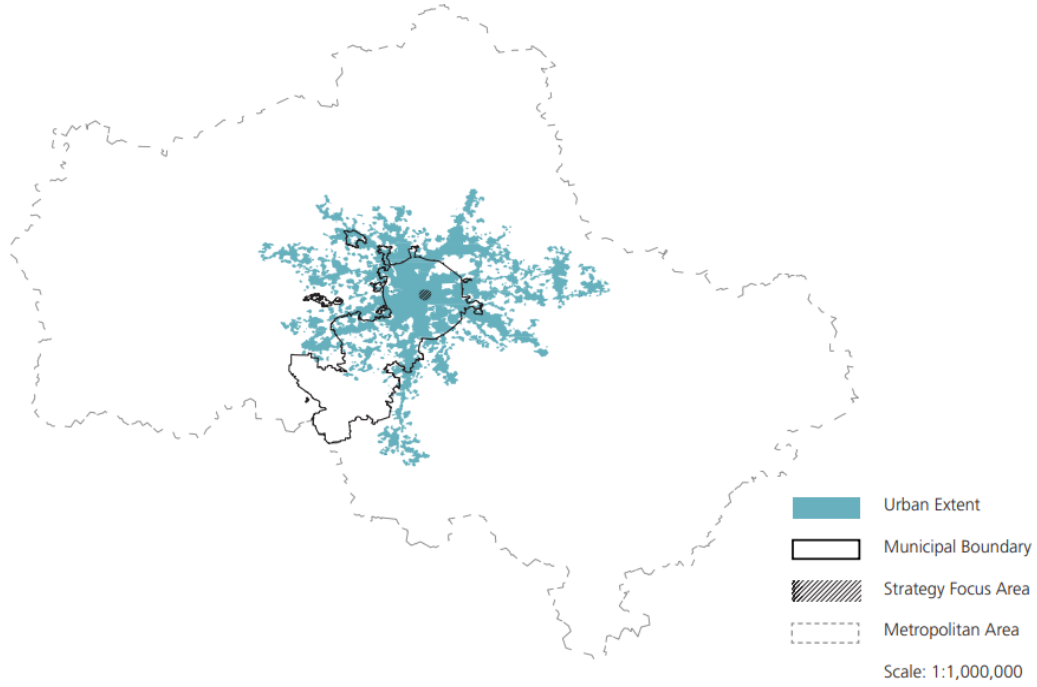
Arka plan

Moska Nehri kıyısında yer alan Moskova, Rusya'nın başkenti ve en büyük şehridir. Zengin kültürel tarihiyle tanınan kent 1990 yılında UNESCO Doğal ve Kültürel Dünya Mirası Alanı olarak kabul edilmiştir. 2012 yılında Moskova, çevresindeki diğer ilçelerin bir parçası olan 21 belediyeyi içine alarak sınırlarını değiştirmiş, bunun sonucunda alanı iki katına çıkmış ve nüfusun daha da büyük oranda arttığı görülmüştür (UNDP, 2006). Artan otomobil sahipliği ve kullanımı ve araba odaklı

yeni yerleşim alanlarının artışı, aynı alanlarda yürüme ve rahatlama olasılığını ve kalitesini ciddi şekilde engelleyen park yeri kullanımının artmasıyla sonuçlanmıştır.

Strateji

Strateji, Moskova'nın caddeleri, meydanları ve parklarına odaklanmış ve cadde ve meydan alanlarının çoğunun araç trafiğine ve park yerine tahsis edilmesinden dolayı, kamusal alanlar arasında hareketlilik ve erişilebilirlik eksikliğine dikkat çekmiştir (Şekil 2.21). Sonuç olarak strateji, kamusal alanların insanlara yönelimini iyileştiren müdahaleler öngörmektedir. Bu bağlamda, Moskova'nın karakteristik özelliklerine dikkat çekilerek, bu alanlardan daha çok yararlanılmasını önermektedir. Öneriler arasında cadde düzeninin dengelenmesi, yaya caddelerinin iyileştirilmesi, sokak görünümünün iyileştirilmesi, yaya ağlarının sahile ve parklara bağlanması ve otoparkların halka açık alanlara dönüştürülmesi yer almaktadır.

Şekil 2.21 : Moskova stratejisi.

Değerlendirme

Strateji, şehir içindeki benzer yerlerde uygulama için stratejik öneriler geliştirdiğinden ayrıntılı proje uygulama planları sağlamamaktadır. Bununla birlikte, kentte uygulanan stratejiler şunlardır: Cadde rekonstrüksiyonu, kaldırım genişletme, bina cephesi onarımı, bisiklet yolu yapımı ve sokak mobilyası kurulumunu içeren "My Street" programı aracılığıyla sokaklarda artan ve iyileştirilmiş yürüme alanı; gezinme, spor, çalışma, kültür ve eğlence için altyapının yeniden canlandırılması

yoluyla Gorky Park'a gelen ziyaretçi sayısı ve kullanım süresinin artması; Krymskaya Embankment'daki dört şeritli yolun, Gorky Park'ı Krymsky Köprüsü'ne bağlayan ve programlı çeşitlilik sağlayan bir parka dönüştürülmesi (örneğin, sanat sergileri için pavyonlar ve kış sporları için ayrılmış bölgeler); belirli caddelerde park yasaklarının uygulanması dahil olmak üzere kamusal alan politikalarının ve standartlarının oluşturulması.

2.4.14 İstanbul kamusal alanlar stratejisi

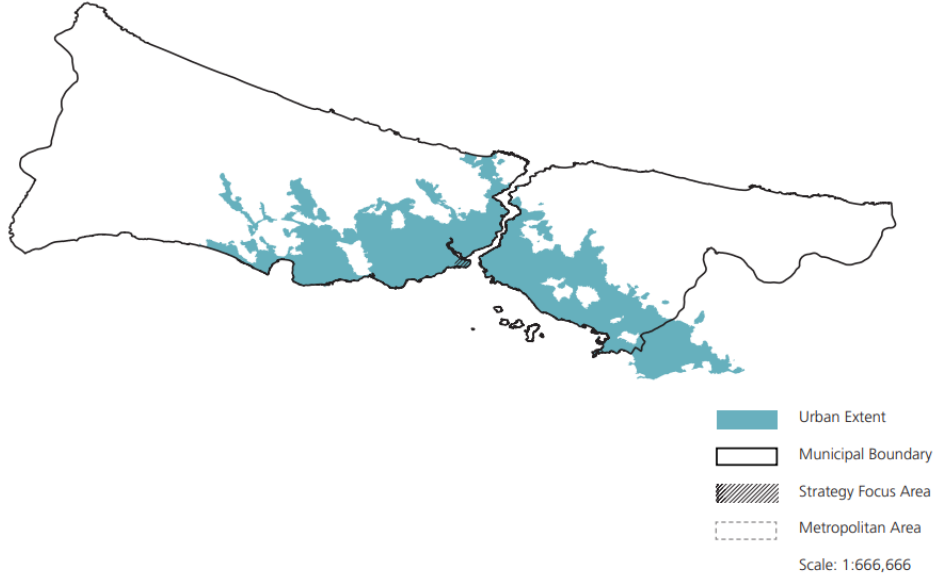
Arka plan

Türkiye'nin en büyük limanı ve ülkenin endüstriyel üretiminin merkezi olan İstanbul, Avrupa ile Asya arasında stratejik bir konumda çok geniş bir alanı kapsamaktadır. İstanbul, trafik tıkanıklığı söz konusu olduğunda dünyada ikinci sıradadır (Akyüz, 2015). Yirminci yüzyılın ikinci yarısında, kentin genişlemesine katkıda bulunan modern otoyollara yer açmak için şehrin büyük bir kısmı yıkılmıştır. Şehrin Asya ve Avrupa yakalarını karayolu ve demiryolu ile birbirine bağlamak için büyük projeler gerçekleştirilmiştir. Bu baskı, kamusal yaşamın kalitesi üzerinde büyük bir etkiye sahiptir ve şehirde yürüyerek dolaşmada büyük zorluklar oluşturmaktadır.

Strateji

“İstanbul: Kamusal Alanlar ve Kamusal Yaşam” Gehl Architects tarafından tasarlanmıştır. Çalışma, kamusal alanlara, kamusal etkileşime, yayalaştırmaya ve ekonomik canlılığa genel bir bakış sunmanın yanı sıra, İstanbul'un tarihi yarımadasındaki zorlukların ve fırsatların bir değerlendirmesini sağlamaktadır. Strateji her türlü açık kamusal alanı hesaba katsa da, daha fazla yürünebilirlik, daha az tıkanıklık ve kirlilik arayışında caddelere özel önem vermekte ve seçilen cadde ve meydanların yürüyüş ve zaman geçirmek için nasıl kullanıldığına dair anketler de dahil olmak üzere, tarihi yarımadaadaki kamusal yaşam ve yayalar için sağlanan fiziksel koşulları ana hatlarıyla belirtmekte ve değerlendirmektedir (Dursun ve diğ., 2008), (Şekil 2.22). Strateji bir dizi kamusal alan iyileştirmeleri önermektedir:

- Yürümeyi, toplu taşımayı ve bisiklet kullanımını teşvik etmek,
- Sahil şeridini iyileştirmek,
- Çekici kamusal alanlar oluşturmak,
- Çok işlevliliği teşvik etmek,
- Çeşitli etkinlikleri tanıtmak.

Şekil 2.22: İstanbul: Kamusal alanlar ve kamusal yaşam.

Değerlendirme

Strateji, kentin çok küçük bir bölümü olan tarihi yarımada için önerilerde bulunmaktadır. Strateji, somut bir uygulama planı veya spesifik finansman veya yönetim mekanizmaları içermemektedir. Sınırlı ölçeğine rağmen, stratejide yer alan bir dizi somut teklif gerçekleştirilmiştir. Yeni bir yaya ağıyla yürüme koşulları iyileştirilmiş ve toplu taşıma kullanımı ve bisiklete binme oranı artmıştır. Mahallenin kamusal alanlarının çoklu işlevselliği, özellikle sahil boyunca ve kentsel miras alanlarını çevreleyen alanlarda teşvik edilmiş ve geliştirilmiştir.

2.5 Kamusal Alan Geliştirme Stratejilerinin Değerlendirilmesi

Kentsel kamusal alanlar sürdürülebilir, başarılı şehirlerin önemli bir bileşenidir. Kentler için hareketlilik, işlevsellik, erişilebilirlik ve ekonomik işlemleri desteklemek gibi pek çok fayda sağlayan bu alanlar aynı zamanda bulundukları yerde, sivil kimlik ve topluluk duygusu oluşturmaktadır. Antik Çağ'dan bu yana kentlerin hayatında oynadıkları önemli role rağmen, özellikle Sanayii Devrimi sonrasında kamusal alanlar hızlı ve plansız kentleşme, küreselleşme, tüketim, özelleştirme gibi etkilerin baskısı altındadır ve bu durum, bu alanların niteliksel olarak azalmasına ve karakterlerinin değişmesine yol açmaktadır (Madanipour, 2015; Collins & Stadler, 2020; Mitchell, 1996).

Dünyada pek çok kent, kamusal alanlar üzerindeki baskıyı azaltmak ve bu alanların eksilmesini önlemek amacıyla stratejiler geliştirmektedir. Bu stratejiler, kent, kasaba ya da mahalle ölçeğinde olabilmektedir. Bunlar, mekansal müdahaleler önerebildikleri gibi yalnızca yönetsel kanunlar içeren stratejiler de mevcuttur. UN-Habitat'ın derlemiş olduğu çalışmadan kaynakla yapılan incelemede, stratejilerin genel olarak aşağıda belirtilen maddeler üzerinde durduğu gözlenmiştir:

- Mevcut açık alanların bakımı ve iyileştirilmesi için standartların belirlenmesine ve yönlendirilmesine yardımcı olmak,
- Toplum katılımını teşvik eden yeşil alan girişimlerine ve planlama kararlarına ortam sağlamak,
- Gelecek yıllarda yeni parklara, oyun alanlarına ve spor sahalarına nerede ihtiyaç duyulacağını öngörmek,
- Yürüyüş, bisiklete binme ve vahşi yaşamı desteklemek için açık alanlar arasında bağlantıların nerede oluşturulabileceğini ve geliştirilebileceğini belirlemek,
- Kentlerin iklim değişikliğinin mevcut ve gelecekteki etkilerine hazırlanmasına ve bunlara uyum sağlamasına yardımcı olmak,
- Aktif seyahat bağlantıları ve sürdürülebilir ulaşım için çalışmalar yapmak.

Bahsi geçen kentlerin uyguladığı politikaların ayrıntılı strateji listesi Çizelge 2.4'te verilmiştir.

Çizelge 2. 5 : Kamusal alan geliştirme stratejileri.

Stratejiler	Şehirler	Kahire	Abu Dabi	Edinburgh	Prag	Singapur	St. Petersburg	Mexico City	Rio de Janeiro	Zürich	Buenos Aires	Melbourne	Bogota	Moskova	İstanbul
Geniş yeşil alanlar geliştirmek															
Mevcut halka açık alanları ve yeşil alanları yenilemek															
Su kıyılarını rehabilite edip kullanımını arttırmak															
Tarihi alanları korumak ve restore etmek.															
Belirli bir alanı yayalaştırmak.															
Katlı ve yeraltı otopark alanları oluşturmak.															
Ana trafik arterlerini düzenlemek															
Şehirdeki parklar ve açık alanları birbirine bağlamak.															
Park ve açık alan standartlarının geliştirilmesi.															
Kamusal alanların özel gelişimden korunması ve milli parkların belirlenmesi.															
Karma kullanımlı açık kamusal alanların tasarlanması															
Sokakları açık alan ağına entegre etmek.															
Farklı işlevli alanların (otopark, golf sahası...) kamusal alana dönüştürülmesi.															
Kamusal alanın önemiyle ilgili farkındalık için eğitimler.															
Yerel iyileştirme projelerinde kamusal alana yatırımlar yapmak.															
Şehir büyüdükçe yeşil alanları genişletmek.															
Mevcut konutlardan oyun alanlarına erişimin artırılması															
Kamusal alanda faaliyetlerin teşvik edilmesi															
Mevcut konutlardan yeşil alana erişimin artırılması															
Spor alanları inşa etmek															
Bitişik arazi kullanımları doğrultusunda mevcut sınırlar içinde gelişme															
Bisiklet şeritlerinin oluşturulması															
kişi başına --m2 yeşil alan hedefine ulaşmak															
Ağaçlandırma, (sokaklarda, bulvarlarda, kamusal alanda)															
Belli zaman dilimlerinde araç trafiğinin kısıtlanması															
Kaldırımların düzenlenmesi															
Kamusal alanların güvenliği için ışıklandırmanın iyileştirilmesi															

3. YILDIRIM İLÇESİ VE KAMUSAL ALANLAR

3.1 Bursa İli

Bursa, Türkiye'nin kuzeybatısında ve Marmara Denizi'nin güneydoğusunda, 40 derece boylam ve 28 - 30 derece enlem daireleri arasında yer almaktadır. Doğuda Bilecik ve Sakarya, kuzeyde Kocaeli, Yalova ve Marmara Denizi, güneyde, Kütahya, batıda Balıkesir illerine komşudur (Şekil 3.1). Kuzeyde Marmara Denizi ile 135 kilometrelik bir kıyı şeridine sahiptir (Url-9).

Şekil 3. 1 : Bursa ili ve komşu iller (Ayşe Özcü).

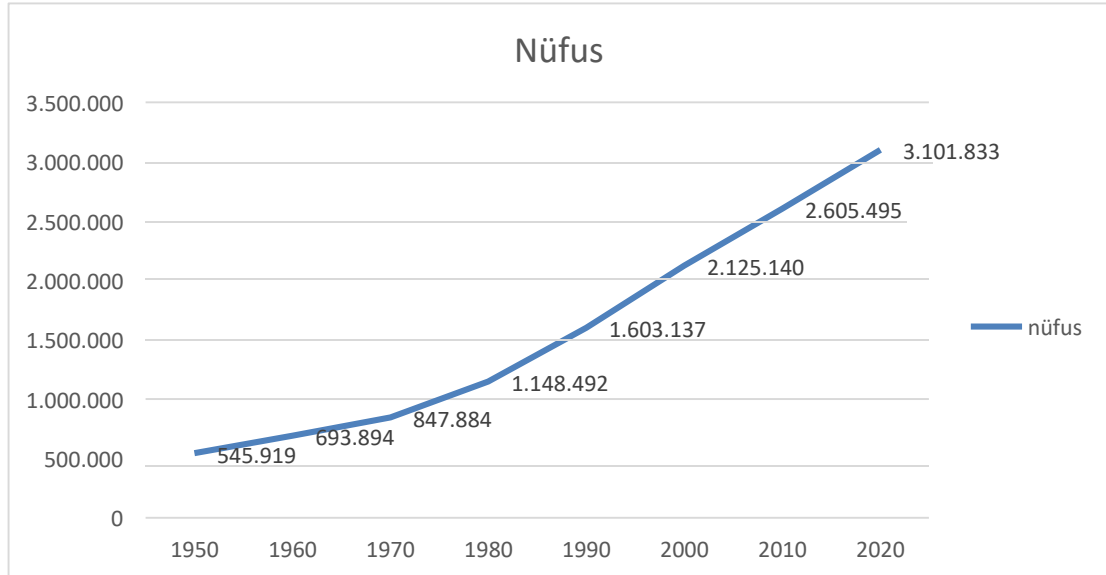
Toplam 11 bin 027 kilometrekarelik alana sahip olan Bursa'nın Büyükşehir, Gemlik, Gürsu, Harmancık, İnegöl, İznik, Karacabey, Keles, Kestel, Mudanya, Mustafakemalpaşa, Orhaneli, Orhangazi, Yenişehir, Nilüfer, Osmangazi ve Yıldırım olmak üzere 17 ilçesi bulunmaktadır (Şekil 3.2). İlde 230 belde ve 659 köy yerleşimi vardır (Url-9).

Şekil 3. 2 : Bursa ilçeler haritası (Url-10).

Bursa kent nüfusu 2020 sonu itibariyle 3.101.833'tür. İlde, yıllara bakıldığında nüfusun her sene arttığı ve bu artış hızının 2020 yılı için %1,5 olduğu görülmektedir (Çizelge 3.1). Nüfus artış hızı en yüksek ilçe %5,01 ile Mudanya ve en düşük ilçe ise -%4,15 ile Keles'tir (Url-11).

Çizelge 3. 1 : Yıllara göre Bursa ili nüfus artışı (Url-12).

Kentin yüzölçümü 10.811 km²'dir. 2020 yılı itibariyle nüfus yoğunluğu 287 kişi/km²'dir (Çizelge 3.2). Nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu ilçe 1647 kişi/km² kişi ile Yıldırım'dır (Url-11).

Çizelge 3. 2 : 2020 itibariyle ilçelerin yüzölçümleri ve nüfusları (Url-11).

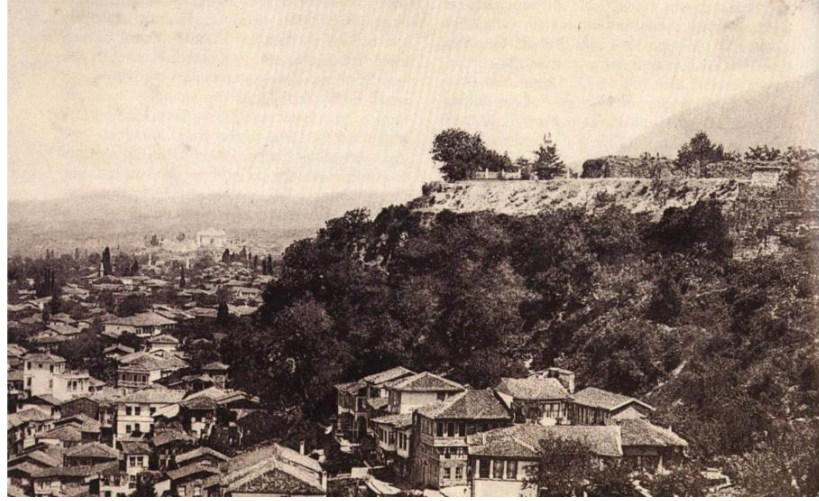
İLÇE ADI	YÜZÖLÇÜM (Km ²)	BURSA YÜZÖLÇÜMÜNE ORANI (%)	NÜFUS	BURSA NÜFUSUNA ORANI (%)	NÜFUS YOĞUNLUĞU (Km ² YE DÜŞEN KİŞİ SAYISI)
Yıldırım	399	3,7	657 176	21,19	1647
Görsu	118	1,1	96 985	3,13	822
Osmangazi	1.165	10,7	881 459	28,42	757
Nilüfer	909	8,4	484 832	15,63	533
Mudanya	346	3,2	102 523	3,31	296
İnegöl	1.044	9,6	281 384	9,07	270
Yenişehir	224	2,1	54 315	1,75	242
Kestel	423	3,9	70 865	2,28	168
Orhangazi	476	4,4	80 118	2,58	168
Büyükorhan	124	1,1	9 485	0,31	76
Mustafakemalpaşa	1.472	13,5	101 820	3,28	69
Karacabey	1.247	11,5	84 666	2,73	68
İznik	753	6,9	44 102	1,42	59
Gemlik	413	3,8	115 404	3,72	28
Orhaneli	764	7	19 055	0,61	25
Keles	640	5,9	11 499	0,37	18
Harmancık	365	3,4	6 145	0,20	17

3.2 Bursa İli Tarihi

Bursa kenti 8500 yıllık bir yerleşim tarihi geçmişine sahiptir. Bursa ili ve çevresi Orta Avrupa ve Balkan kültürünü oluşturan toplulukların yerleşik düzene geçtiği ilk bölgelerden biridir (Url-13).

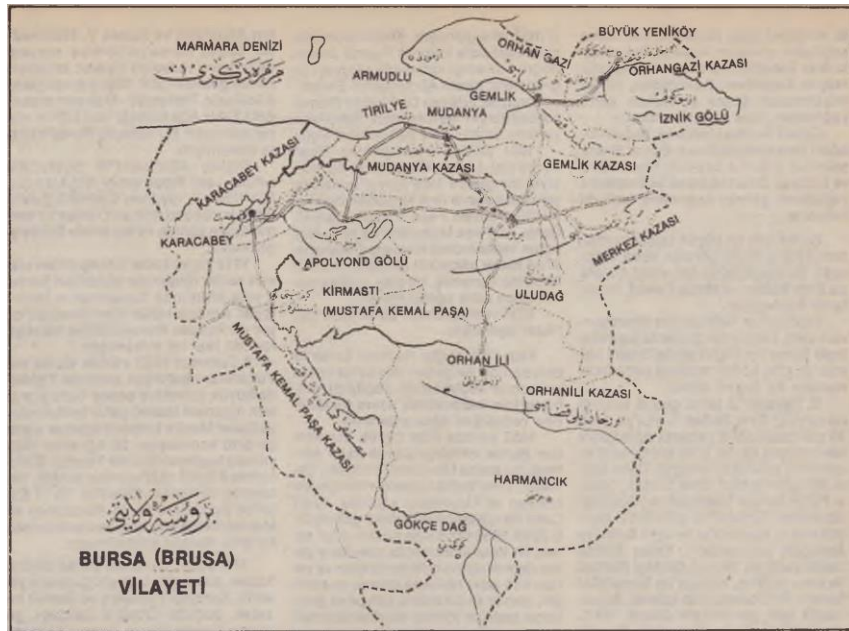
Bursa isminin bölgede hüküm süren Bitinya devletinin hükümdarı I.Prusias'tan (MÖ 232-192) geldiği düşünülmektedir (Süel, 1996). Daha sonraki zamanlarda önce Roma İmparatorluğu'na bağlanan kent, Roma İmparatorluğu'nun dağılmasıyla birlikte Doğu Roma hakimiyetine girmiştir (İnalcık, 1992). Nicaea'ya (İznik) bağlı sönük bir tekfurluk olarak yaşamını sürdürdüğü anlaşılan Prusa, hisardan ibaret bir kent olarak 14. yüzyıla kadar Bizans yönetiminde kalmıştır (Url-14).

Âşıkpaşazâde'ye göre, Osman Gâzi Dimboz'dan geçip Apolyont'a kadar, bütün ovayı ele geçirmiş ve Bursa'yı muhasara altına almıştır (Oğuzoğlu, 2012). Ancak muhasara devam ederken hayatını kaybetmiş ve Orhan Gazi yirmi üç sene ablukanın ardından 6 Nisan 1326'da Bursa'yı teslim almıştır (Tuğlacı, 1985). Buna müteakip Bursa'yı başkent yapmış (Şekil 3.3) ve babası Osmangazi'nin naaşını Hisar semtinde Saint Elia Manastırının bulunduğu yerde yapılan gümüş kümbetli türbeye defnetmiştir (Url-15).

Şekil 3. 3 : Bursa tarihi kenti (Url-16).

Orhan Bey'in Hisar'ın doğusuna yaptırdığı yapı kompleksini, I. Murad'ın, batı yönünde, Çekirge'de yaptırdığı külliye izlemiştir. Yıldırım Bayezid'in şehrin doğusunda yaptırdığı külliye ile Çelebi Mehmed'in külliyesi ise kentin doğu yönünde gelişimini sağlayan önemli yapı kompleksleridir. II. Murad'ın şehrin batısında yaptırdığı külliye de kentin dokusu açısından önemli bir nokta oluşturmuştur (Kaplanoglu, 2008). Bunu takip eden zamanlarda da büyüyen ve devrin ümerâ ve ulemasının yaptırdığı eserler ile imar edilen Bursa (Şekil 3.4), başkentin taşınmasından sonra da devletin önemli kültürel ve siyasal merkezlerinden biri olarak kalmıştır (Kuruyazıcı, 1997).

Şekil 3. 4 : Bursa Haritası (Tuğlacı, 1985).

19.yüzyılda Osmanlı – Rus savaşı sonrasında Rumeli’den Bursa’ya göçler başlamıştır. Bu göçmenler için Çırpan, Hocahasan, İntizam, Rusçuk gibi yeni mahalleler kurulmuştur (Baykal, 1976). Takip eden dönemde Rumeli ve diğer coğrafyalardan gelen göçler devam etmiş ve bunun sonucunda kentleşme hızlanmıştır. Cumhuriyetin ilk on yılı ile birlikte Bursa, Türkiye'nin tekstil merkezi haline gelmiştir. 1960 yılından itibaren hız kazanan sanayi ile kalkınma modeli, ilk organize sanayi bölgesinin Bursa'da kuruluşu ile iplik, dokuma ve tekstil yatırımları kentte artış göstermiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarındaki planlı kalkınma dönemlerinde Osmanlı dönemindeki tarım ve ticaret merkezi olma sıfatını koruyan kent, mevcut dokuma fabrikalarına, Sümerbank- Merinos ve Gemlik Suniipek fabrikalarının da eklenmesiyle bu özelliğini pekiştirmiştir.

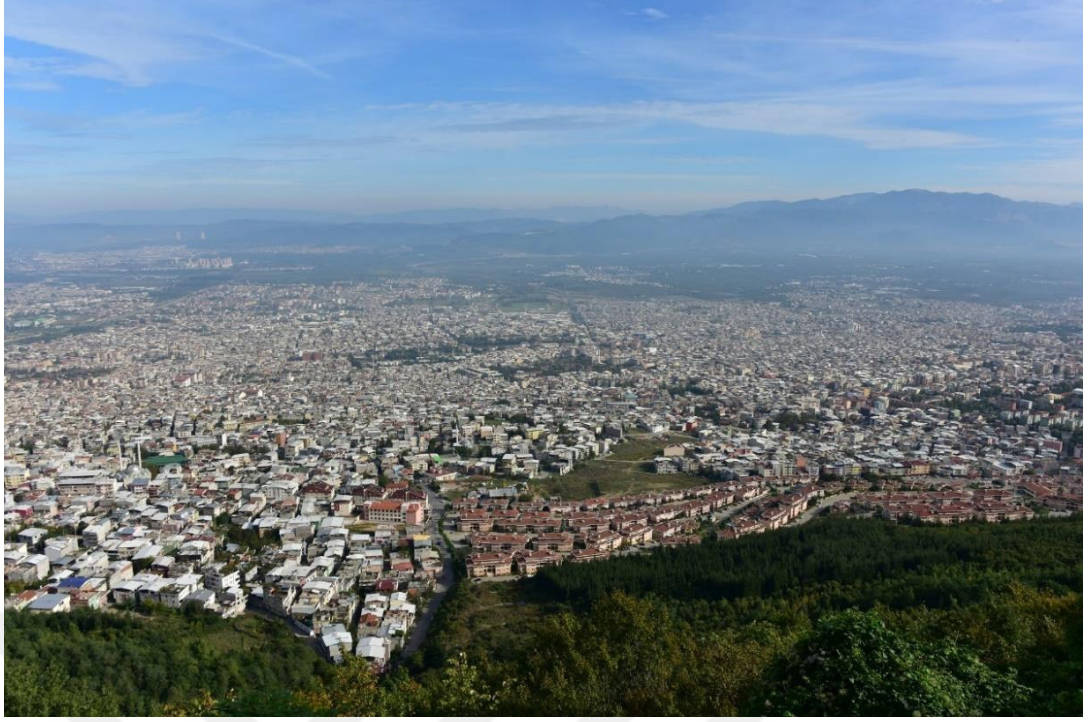
1950’lerin başında özellikle Bulgaristan’dan gelen göçmenler Bursa-Mudanya yolu üzerinde Acemler Bölgesi’nden hemen sonra kendileri için yeni kurulan Hürriyet ve Adalet Mahallelerine yerleştirilmiştir. Sonraki yıllarda Merinos Evleri’nin (İşçi Konutları) Merinos Fabrikası yakınındaki göçmen evlerinin kuzeyinde kurulması da kentin kuzeye doğru genişlemesiyle sonuçlanmıştır (Kaplanoğlu, 2008).

Sanayinin ve ona bağlı iş kollarının gelişmesiyle diğer kentlerden de Bursa’ya göçler başlamıştır. Bu göçler karşısında plansız ve hızlı bir kentleşme gösteren Bursa’da, özellikle Yıldırım ve Osmangazi ilçelerinde gecekondulaşmalar başlamış, Uludağ’ın yamaçları ve Bursa ovası gibi doğal sit alanları da tahrip edilmiştir. Bursa günümüzde Türkiye'nin 4. büyük kentidir. Otomotiv, tekstil, makine ve gıda sanayi sektörlerinde öne çıkmaktadır.

3.3 Yıldırım İlçesi

Yıldırım ilçesi Bursa’nın merkez ilçelerinden biri olup 18 Haziran 1987 gün ve 3391 sayılı kanunla kurulmuştur (Url-17). Nüfus bakımından kentin en kalabalık ikinci, nüfus yoğunluğu bakımından ise en yoğun birinci ilçesidir.

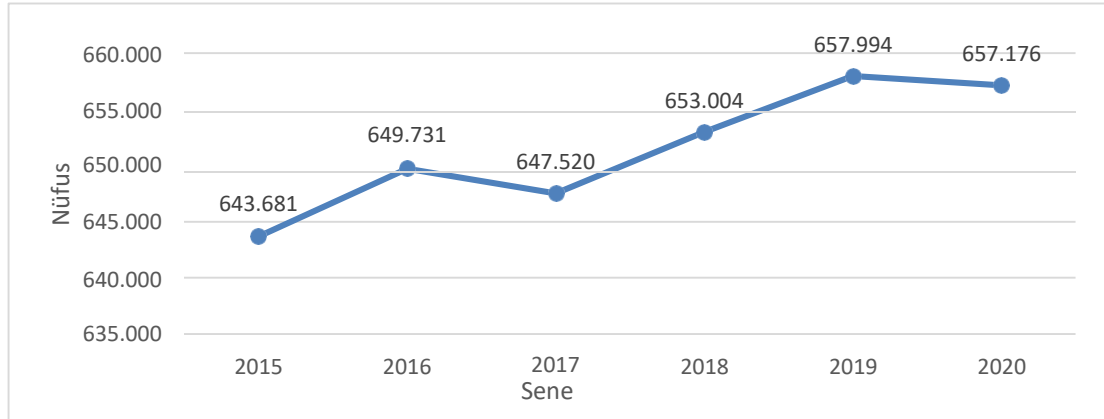
Konum olarak Uludağ’ın eteklerine kurulmuş olan Yıldırım ilçesinin kuzeyinde ve batısında Osmangazi, doğusunda Kestel ve Gürsu ilçeleri bulunmaktadır. İlçenin yüzölçümü 399 kilometrekaredir (Url-17). Topografik yapısı, güneyinde yer alan Uludağ nedeni ile yüksek olmakla birlikte, kuzeyinde yer alan ovaya doğru topografik yapısı düzleşmektedir (Şekil 3.5).

Şekil 3. 5 : İlçenin kuşbakışı görüntüsü (Url-18).

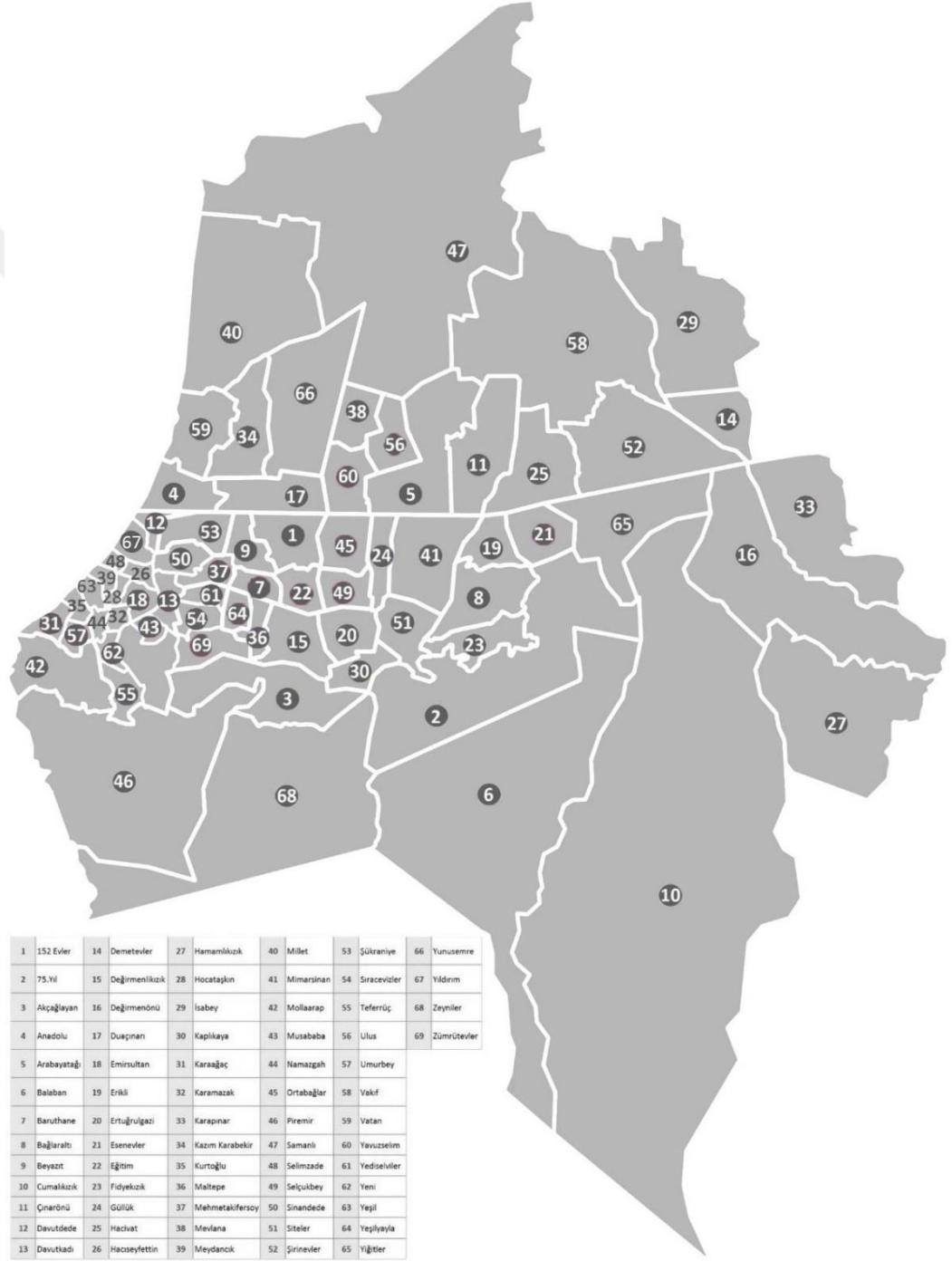
Yıldırım ilçe nüfusu 2020 TÜİK verilerine göre 657.176'dır. 2019 senesine göre %0,12 azalış gösterse de, Yıldırım nüfusu genel olarak artış eğilimindedir (Çizelge 3.3). İlçe nüfusu 2020 yılı itibarıyla Bursa kent nüfusunun %21,18'ini oluşturmaktadır.

Çizelge 3. 3 : Yıldırım ilçe nüfusunun yıllar içindeki değişimi (Url-11).

6/12/2012 tarihli 6360 sayılı Büyükşehir Yasası kapsamında şehrin mülki sınırları içerisinde yer alan köy ve belde belediyelerinin tüzel kişiliği kaldırılmış, köyler mahalle olarak, belediyeler ise belde ismiyle tek mahalle olarak bağlı bulundukları ilçenin belediyesine katılmıştır (Url-19). Köylerin mahalleye dönüşmesiyle birlikte Yıldırım ilçesinin mahalle sayısı 69 olmuştur (Şekil 3.6). İlçenin en fazla nüfusa sahip mahallesi 46.289 kişiyle Millet Mahallesi'dir. Onu sırasıyla; 27421 kişiyle

Arabayatağı ve 23872 kişiyle Değirmenönü Mahallesi takip etmektedir. Yıldırım'ın en az nüfusa sahip mahallesi ise 180 kişilik nüfusu ile Uludağ'ın güney yamaçlarında bulunan Zeyniler Mahallesi'dir. Ayrıca Balaban (190), Hamamlıkızık (588) ve UNESCO dünya mirası listesinde bulunan Cumalıkızık (718) mahallesi de az nüfusa sahip diğer mahallelerdir (Çizelge 3.4). Nüfusun cinsiyet dağılımı % 49,8 ikadın, %50,2 si erkektir.

Şekil 3. 6 : Yıldırım ilçesi mahalle haritası.

Çizelge 3. 4 : Yıldırım ilçesi yıllara göre mahalle nüfusları (Url-11).

No	Mahalle	Nüfus 2019	Nüfus 2020	Nüfus Artış Oranı
1.	152evler Mahallesi	9229	9132	-%1,05
2.	75.Yıl Mahallesi	10078	10190	+%1,11
3.	Akçağlayan Mahallesi	16203	16303	+%0,62
4.	Anadolu Mahallesi	2217	2195	-%0,99
5.	Arabayatağı Mahallesi	27347	27421	+%0,27
6.	Bağlaraltı Mahallesi	18569	18555	-%0,08
7.	Balaban Mahallesi	190	190	%0
8.	Baruthane Mahallesi	8365	8277	-%1,05
9.	Beyazıt Mahallesi	7918	7689	-%2,89
10.	Cumalıkızık Mahallesi	711	718	+%0,98
11.	Çınarönü Mahallesi	14624	14691	+%0,46
12.	Davutdede Mahallesi	6914	6848	-%0,95
13.	Davutkadı Mahallesi	7577	7402	-%2,31
14.	Değirmenlikızık Mahallesi	16629	16429	-%1,20
15.	Değirmenönü Mahallesi	23580	23872	+%1,24
16.	Demetevler Mahallesi	9446	9604	+%1,67
17.	Duaçınarı Mahallesi	3287	3207	-%2,43
18.	Eğitim Mahallesi	11621	11474	-%1,26
19.	Emirsultan Mahallesi	6270	6140	-%2,07
20.	Erikli Mahallesi	12695	12836	+%1,11
21.	Ertuğrulgazi Mahallesi	9337	9144	-%2,07
22.	Esenevler Mahallesi	18073	18138	+%0,36
23.	Fidyekızık Mahallesi	5148	5167	+%0,37
24.	Güllük Mahallesi	9767	9892	+%1,28
25.	Hacıseyfettin Mahallesi	7465	7325	-%1,88
26.	Hacivat Mahallesi	16476	16260	-%1,31
27.	Hamamlıkızık Mahallesi	568	588	+%3,52
28.	Hocataşkın Mahallesi	1376	1349	-%1,96
29.	İsabey Mahallesi	4459	4957	+%11,17
30.	Kaplıkaya Mahallesi	3814	3782	-%0,84
31.	Karaağaç Mahallesi	6738	6512	-%3,35
32.	Karamazak Mahallesi	3985	3807	-%4,47
33.	Karapınar Mahallesi	13317	13578	+%1,96
34.	Kazım Karabekir Mahallesi	9689	9822	+%1,37
35.	Kurtoğlu Mahallesi	3431	3448	+%0,50
36.	Maltepe Mahallesi	6852	6774	-%1,14
37.	Mehmetakifersoy Mahallesi	7034	6892	-%2,02
38.	Mevlana Mahallesi	10309	10445	+%1,32
39.	Meydancık Mahallesi	2388	2263	-%5,23

Çizelge 3. 4 (devam) : Yıldırım ilçesi yıllara göre mahalle nüfusları (Url-11).

40.	Millet Mahallesi	44879	46289	+%3,14
41.	Mimarsinan Mahallesi	12506	12398	-%0,86
42.	Mollaarap Mahallesi	8817	8750	-%0,76
43.	Musababa Mahallesi	3209	3159	-%1,56
44.	Namazgah Mahallesi	4216	4216	%0
45.	Ortabağlar Mahallesi	16238	15965	-%1,68
46.	Piremir Mahallesi	13383	12811	-%4,27
47.	Samanlı Mahallesi	9766	9803	+%0,38
48.	Selçukbey Mahallesi	11559	11560	+%0,01
49.	Selimzade Mahallesi	3638	3641	+%0,08
50.	Sıracevizler Mahallesi	6102	6349	-%2,89
51.	Sinandede Mahallesi	6991	6789	+%4,05
52.	Siteler Mahallesi	5271	5208	-%1,20
53.	Şirinevler Mahallesi	22223	22374	+%0,68
54.	Şükranîye Mahallesi	9549	9288	-%2,73
55.	Teferruç Mahallesi	5651	5543	-%1,91
56.	Ulus Mahallesi	17064	17395	+%1,94
57.	Umurbey Mahallesi	5887	5734	-%2,60
58.	Vakıf Mahallesi	9141	9394	+%2,77
59.	Vatan Mahallesi	9384	9278	-%1,13
60.	Yavuzselim Mahallesi	15937	15606	-%2,08
61.	Yediselviler Mahallesi	4851	4639	-%4,37
62.	Yenimahalle Mahallesi	4132	4104	-%0,68
63.	Yeşil Mahallesi	2832	2693	-%4,91
64.	Yeşilyayla Mahallesi	6797	6732	-%0,96
65.	Yıldırım Mahallesi	12377	12363	-%1,22
66.	Yiğitler Mahallesi	7116	7029	-%0,11
67.	Yunusemre Mahallesi	11150	11194	+%0,39
68.	Zeyniler Mahallesi	190	180	-%5,26
69.	Zümrütevler Mahallesi	13442	13376	-%0,49

Yıldırım ilçesinin nüfus yoğunluğu en fazla olan ilçesi 610 (kişi/ha) ile Hacıseyfettin mahallesidir. Bunu sırasıyla Selimzade (520), Namazgah (468), Davutdede (428) ve Karamazak (423) mahalleleri takip etmektedir. İlçenin nüfus yoğunluğu en az mahalleleri ise Uludağ eteklerindeki Balaban (0,2), Cumalıkızık (0,4), Hamamlıkızık (1,8) mahalleleridir (Çizelge 3.5).

Çizelge 3. 5 : Mahallelerin nüfus yoğunlukları (Url-11).

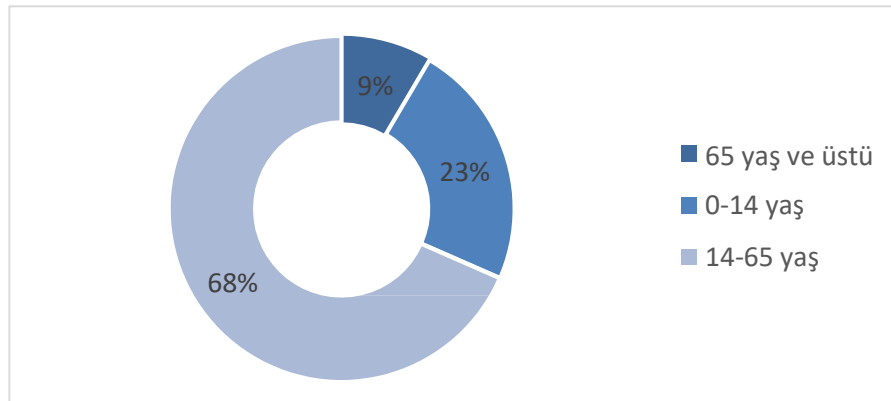
Mahalle	Alan (ha)	Yoğunluk (kişi/ha)
152evler Mahallesi	59	154,8
75.Yıl Mahallesi	400	25,5
Akçağlayan Mahallesi	143	114,0
Anadolu Mahallesi	52	42,2
Arabayatağı Mahallesi	157	174,7
Bağlaraltı Mahallesi	85	218,3
Balaban Mahallesi	808	0,2
Baruthane Mahallesi	22	376,2
Beyazıt Mahallesi	33	233,0
Çınarönü Mahallesi	121	121,4
Cumalıkızık Mahallesi	2051	0,4
Davutdede Mahallesi	16	428,0
Davutkadı Mahallesi	22	336,5
Değirmenlikızık Mahallesi	63	260,8
Değirmenönü Mahallesi	375	63,7
Demetevler Mahallesi	63	152,4
Duaçınarı Mahallesi	72	44,5
Eğitim Mahallesi	33	347,7
Emirsultan Mahallesi	20	307,0
Erikli Mahallesi	42	305,6
Ertuğrulgazi Mahallesi	48	190,5
Esenevler Mahallesi	56	323,9
Fidyekızık Mahallesi	68	76,0
Güllük Mahallesi	35	282,6
Hacıseyfettin Mahallesi	12	610,4
Hacivat Mahallesi	110	147,8
Hamamlıkızık Mahallesi	322	1,8
Hocataşkın Mahallesi	7	192,7
İsabey Mahallesi	267	18,6
Kaplıkaya Mahallesi	33	114,6
Karaağaç Mahallesi	21	310,1
Karamazak Mahallesi	9	423,0
Karapınar Mahallesi	217	62,6
Kazım Karabekir Mahallesi	85	115,6
Kurtoğlu Mahallesi	10	344,8
Maltepe Mahallesi	22	307,9
Mehmet Akif Ersoy Mahallesi	22	313,3
Mevlana Mahallesi	42	248,7
Meydancık Mahallesi	9	251,4
Millet Mahallesi	338	136,9
Mimarsinan Mahallesi	112	110,7
Mollaarap Mahallesi	98	89,3
Musababa Mahallesi	10	315,9
Namazgah Mahallesi	9	468,4

Çizelge 3. 5 (devam) : Mahallelerin nüfus yoğunlukları (Url-11).

Ortabağlar Mahallesi	52	307,0
Piremir Mahallesi	543	23,6
Samanlı Mahallesi	1150	8,5
Selçukbey Mahallesi	34	340,0
Selimzade Mahallesi	7	520,1
Sinandede Mahallesi	26	244,2
Sıracevizler Mahallesi	22	308,6
Şirinevler Mahallesi	201	111,3
Siteler Mahallesi	45	115,7
Şükranıye Mahallesi	41	226,5
Teferrüç Mahallesi	25	221,7
Ulus Mahallesi	48	362,4
Umurbey Mahallesi	15	382,3
Vakıf Mahallesi	490	19,2
Vatan Mahallesi	77	120,5
Yavuzselim Mahallesi	55	283,7
Yediselviler Mahallesi	16	289,9
Yenimahalle Mahallesi	12	342,0
Yeşil Mahallesi	12	224,4
Yeşilyayla Mahallesi	18	374,0
Yiğitler Mahallesi	162	76,3
Yıldırım Mahallesi	19	369,9
Yunusemre Mahallesi	186	60,2
Zeyniler Mahallesi	548	0,3
Zümrütevler Mahallesi	38	352,0

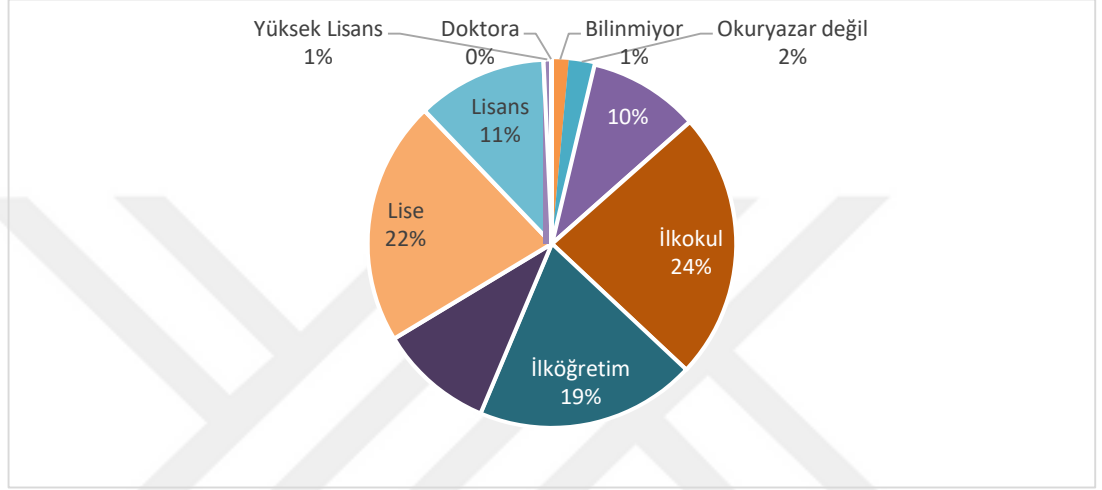
İlçenin nüfusu yaş grupları açısından incelendiğinde 15-64 yaş diliminin çoğunlukta olduğu gözlenmektedir. 2020 yılı itibariyle nüfusun %68'ini 15-64 yaş aralığındaki bireyler, %32'lik kısmını ise 0-14 ve 65 ve üstü yaş diliminde bulunan bireyler oluşturmaktadır (Çizelge 3.6).

Çizelge 3. 6 : Yaşa göre nüfus dağılımı (Url-11).

2020 yılı itibariyle Yıldırım’da okuma yazma bilenlerin oranı yaklaşık % 86’dır. 2020 yılında Bursa genelinde okuma yazma oranı %98,2, Türkiye genelinde ise %97,4 dır. İlçe’nin okuryazar oranı’nın hem Bursa ilinden hem de Türkiye genelinden daha düşük olduğu görülmektedir (Url-11). Yıldırım İlçesi nüfusunun %24’ü ilkokul, %10’u ortaokul, %19’u ilköğretim mezunudur. Lise mezunu olanların oranı %22, lisans ve sonrası kademelerden mezun olanların toplam oranı da %12’dir (Çizelge 3.7).

Çizelge 3. 7 : Yıldırım nüfusunun eğitim düzeyleri (Url-11).

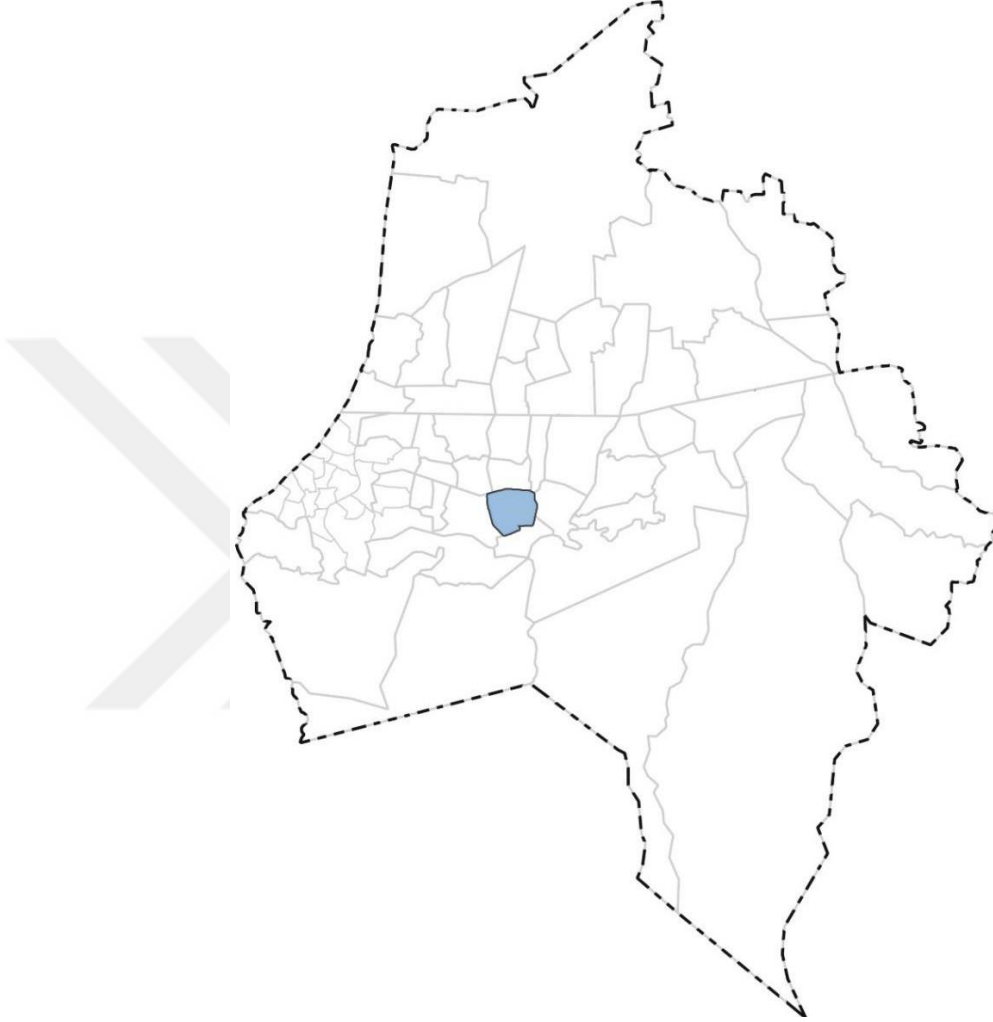
3.4 Örnek Mahallelere Ait Bulgular

Yıldırım, geçmişi 15. yüzyıla kadar uzanan, Yıldırım Külliyesi ve Cumalıkızık köyü gibi UNESCO Dünya Mirası Listesinde bulunan miras alanlarına sahip bir ilçedir. Güneyinde Uludağ yamaçları ve kuzeyinde Bursa Ovası yer almaktadır. İlçe hızlı kentleşme ve yoğun göç hareketlerine maruz kalması itibariyle, plansız bir gelişim göstermiş ve süreç içerisinde gecekondulardan oluşan, dar sokaklara sahip sıkışık bir yerleşim yeri imajına bürünmüştür.

Çalışma kapsamında ilçede bulunan toplam 69 mahalleden dört örneklem mahallesi seçilmiş ve bu mahallelerin kamusal alanları incelenmiştir. Elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

3.4.1 Ertuğrulgazi Mahallesi

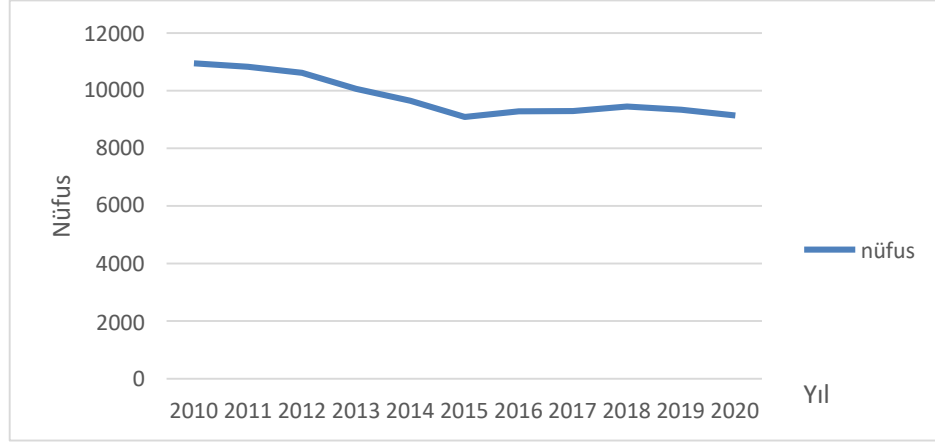
İlçe'nin güneydoğusunda bulunan Ertuğrulgazi mahallesi 1970'lerde kurulmaya başlayan bir mahalledir. Güneyde Kaplıkaya, kuzeyde Eğitim, Selçukbey, Mimarsinan ve Güllük, doğuda Siteler, batıda Değirmenlikızık mahallelerine komşudur (Şekil 3.7).

Şekil 3. 7 : Ertuğrulgazi mahallesi.

Yıldırım'da az sayıdaki planlı mahalleden biri olan mahallede 2020 yılı itibariyle 9144 kişi ikamet etmektedir. TÜİK verilerine göre Yıldırım'da nüfusun azalma eğilimi gösterdiği ilk 10 mahalleden biri olan Ertuğrulgazi'de son on seneden bu yana nüfus kaybı görülmektedir (Çizelge 3.8).

Çizelge 3. 8 : Yıllara göre mahalle nüfus verileri (Url-11).

Ertuğrulgazi, 1970’lerde gelişmeye başlayan bir mahalledir. Alanda sosyal konut, kooperatif ve müstakil bahçeli evler olmak üzere 3 farklı konut dokusu bulunmaktadır. 1970’te kamu eliyle inşasına başlanan, gecekondu önleme bölgesi olarak, Ucuz Mesken (Ertuğrulgazi) de yapılan toplu konutlar (Kaplanoğlu, 2008) olan 1000 Konutlar’a yerleşim başlamıştır. Bununla birlikte Bursa’da yaşanan çeşitli afetler sonucunda evsiz kalan kişilere yine Ertuğrulgazi mahallesinden arsalar tahsis edilmiş ve bugünkü Bahçelievler dokusu ortaya çıkmıştır. Diğer yapı grubu olan kooperatif sitelerinin ise 1985’e kadar inşası devam etmiş, sonuçta Metal-İş sitesi, Öğretmen blokları gibi siteler kurulmuştur. Alanda gerçek kişilere ait mülkiyetler çoğunlukta olmakla birlikte, tüzel kişiye ve gerçek – tüzel kişi ortaklığına ait olan mülkiyetler de mevcuttur (Şekil 3.8).

Mahallede yaşayanların büyük çoğunluğu orta gelir düzeyine sahiptir (BNR, 2016).

Şekil 3. 8 : Ertuğrulgazi mahallesi mülkiyet durumu.

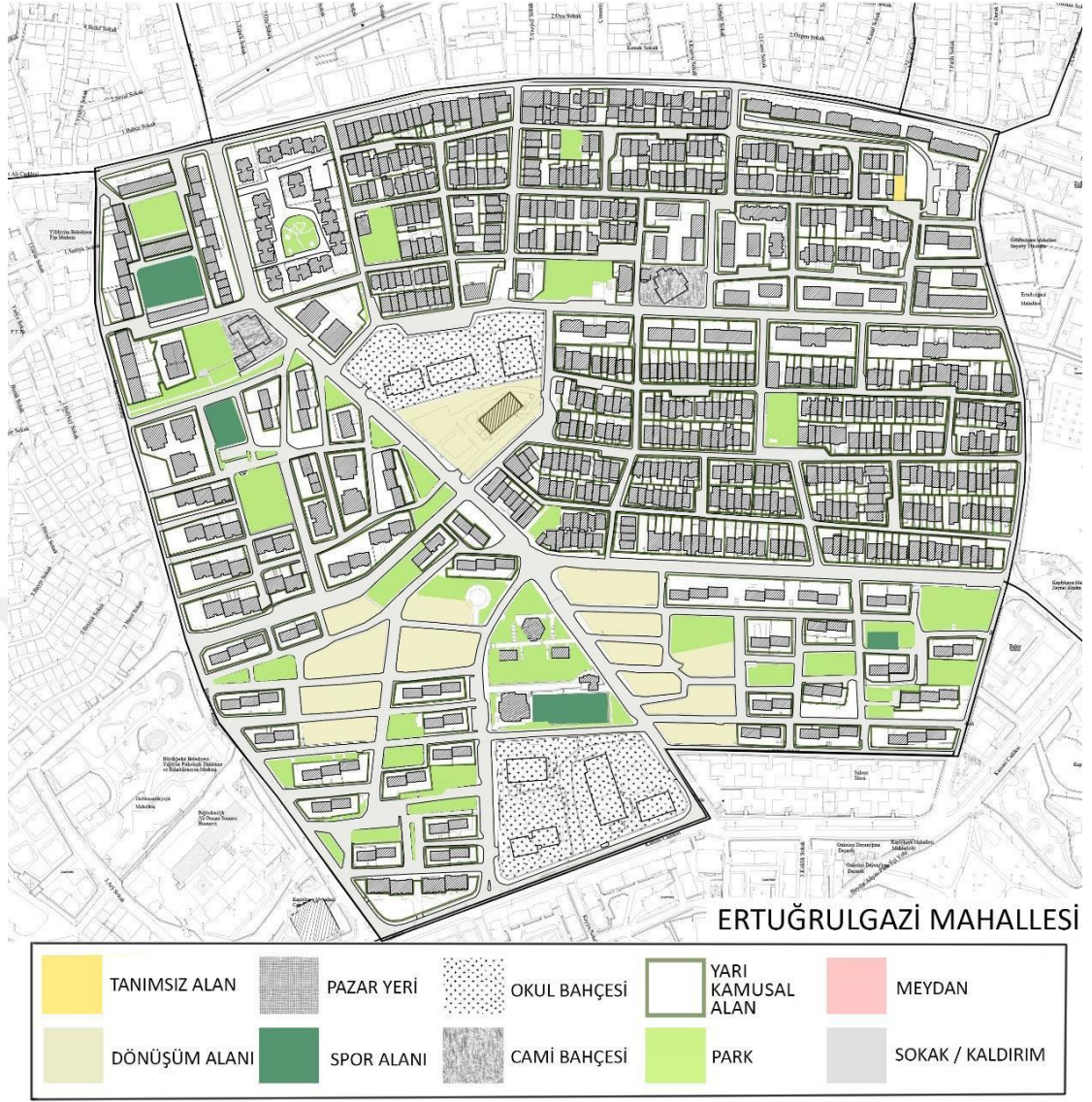
Ertuğrulgazi mahallesi otobüs, dolmuş ve raylı sistem ve bu sisteme bağlantı hatları ile ulaşım seçenekleri sunan geniş bir ulaşım ağına sahiptir. Siteler mahallesinde bulunan Siteler Hareket Noktasından kalkan hatların 16 tanesi mahalledeki duraklardan geçmektedir. Bununla birlikte mahalle hareket noktasında bulunmayan 5 tane otobüs hattıyla birlikte, toplam 21 tane otobüs hattı vardır. Mahalleye ulaşımında minibüs hattı da önemli oranda kullanılmaktadır. Kent meydanı – Siteler hattı arasında hizmet veren Ertuğrulgazi-Mesken Minibüsleri, otobüslerin girmediği sokaklara erişimi sağlamaktadır. Alandan BursaRay hattına ulaşım bu otobüs ve minibüs hatlarıyla sağlanmaktadır. Alana en yakın metro durağı olan Arabayatağı İstasyonu, 30 dakikayı aşan bir yürüme mesafesine sahiptir (Şekil 3.9).

Şekil 3. 9 : Ertuğrulgazi mahallesi ulaşım diyagramı.

Mevcut kamusal alan durumu

İlçede en yüksek açık alan oranına sahip olan mahallelerden biri olan Ertuğrulgazi mahallesinde planlı bir yapılaşma olduğu için yapılar bulundukları parselde belirli çekme mesafeleri bırakılarak inşa edilmiştir. Ayrıca mahalle ve çevresindeki alanlarda (Siteler, Kaplıkaya mahalleleri...) yer yer büyük açık alanlar mevcuttur (Şekil 3.10). Ertuğrulgazi, toplam 40 adet park ve geniş sokak ağıyla Yıldırım ilçesinde kamusal alan bakımından en yeterli durumda olan mahallelerden biridir.

Şekil 3. 10 : Ertuğrulgazi mahallesi mevcut kamusal alan haritası.

Parklar

Ertuğrulgazi mahallesinde toplam 40 adet park bulunmaktadır (Çizelge 3.9). Bunlardan bazıları sadece yeşil alan olup bazıları içinde çocuk oyun alanı, büfe, yürüyüş yolu, bisiklet yolu gibi işlevler de barındırmaktadır. Alandaki en eski park 1979 yılında, en yenisi ise 2006 yılında hizmete açılmıştır. Alanda en yoğun kullanılan parklar, Önemliler parkı, Gazi parkı, Çınar parkı ve Adile Naşit parkıdır. Bu üç parkın ortak özelliği olarak bakımlı olmaları, içlerinde ya da yakınlarında bu alana hizmet eden başka işlevlerin bulunması (büfe, spor alanı, cami...) ve gece kullanımına da olanak sağlayan iyi bir aydınlatma sistemine sahip olmalarıdır (Şekil 3.11).

Şekil 3. 11 : Ertuğrulgazi mahallesi parklar: (a) Adile Naşit (b) Şht.İbrahim Sever (c) Gazi (d) Önemliler (Ayşe Özcü Kişisel Arşivi, 2022).

Alanda yapılan gözlemlerde 40 adet parktan kullanıcı sayısının yüksek olmadığı görülmüştür. Bu durumun sebebi olarak; güvensizlik hissi ve yeterli donatıların olmaması gösterilebilir.

Çizelge 3. 9 : Ertuğrulgazi mahallesi park listesi (Yıldırım Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2021).

Mahalle Adı	Alan Adı	Alanın İçindekiler	Yılı	Toplam Alan	Yeşil Alan	Çocuk Oyun Alanı
Ertuğrulgazi	Bahçelievler Parkı (Vatan Sokak)	Oyun Grubu	1979	1253	774	259.46
Ertuğrulgazi	Mesken Park-1 (Arda Sokak)	Oyun Grubu-Kondisyon Aleti	1983	1434	592	705.57
Ertuğrulgazi	Mesken Spor Parkı-1 (Arda Sokak)	Basketbol Sahası	1983	1908	837	
Ertuğrulgazi	Mesken Dinlenme Parkı (E.Gazi Cad.Aşevi Çevre Düzenlemesi)		1987	4267	3.087	
Ertuğrulgazi	Gazi Parkı Altı Basket Sahası Çev.Dü. (Erenler Sokak)	Basketbol Sahası	1989	1008	401	
Ertuğrulgazi	Ertuğrulgazi Gazi Refüj Düzenlemesi-1 (Erenler Sokak)		1989	191	191	
Ertuğrulgazi	Gazi Parkı (Erenler Sokak)	Oyun Grubu-Spor Sahası-Kondisyon Aleti	1989	2140	1.398	169,33
Ertuğrulgazi	Barbaros Parkı (Birol Sokak-Ertuğrulgazi Caddesi)	Oyun Grubu	1994	1071	853	208.54
Ertuğrulgazi	Ertuğrulgazi Yeşil Alan-15 (Ertuğrulgazi Cadde-2.Erenler Sokak Kesişimi)		2006	137	111	
Ertuğrulgazi	Ertuğrulgazi Yeşil Alan-17 (Ertuğrulgazi Cadde-İnen Sokak Kesişimi)		2005	333	298	
Ertuğrulgazi	Ertuğrulgazi Yeşil Alan-19 (Ertuğrulgazi Cadde-5. Kader Sokak Kesişimi)		2006	313	313	
Ertuğrulgazi	Önemliler Parkı (Camii Sokak)	Oyun Grubu	1995	1404	815	139.51

Çizelge 3. 9 (devam) : Ertuğrulgazi mahallesi park listesi (Yıldırım Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2021).

Ertuğrulgazi	Ertuğrulgazi Yeşil Alan-1 (95. Blok Önü)		1995	609	609	
Ertuğrulgazi	Osmangazi Parkı (Zümrüt Sokak)	Oyun Grubu-Kondisyon Aleti	1995	1258	758	213.28
Ertuğrulgazi	Malazgirt Parkı (Gür Sokak)	Oyun Grubu	1995	485	217	224.07
Ertuğrulgazi	Ertuğrulgazi Refüj Düzenlemesi-2 (97-98 Blok Önü)		1996	98	98	
Ertuğrulgazi	Ertuğrulgazi Yeşil Alan-2 (97-98 Blok Yanı) (Huzur Cad)		1996	233	233	
Ertuğrulgazi	Elmas Parkı (97-98. Blok Önü)	Oyun Grubu	1996	488	355	132.45
Ertuğrulgazi	Çınar Parkı (Emek Caddesi)	Kondisyon Aleti -Büfe	2007	1820	1.491	
Ertuğrulgazi	Şehit Polis Memuru Bahattin Özgümiş Parkı (Ertuğrulgazi Caddesi)	Oyun Grubu-Basketbol Sahası	1997	2370	1.647	355.51
Ertuğrulgazi	Ertuğrulgazi Yeşil Alan-4 (Aşevi Karşısı 54.Bl.Yanı) (Ertuğrulgazi Cad.-Eren Sk)		1998	1.635	1.364	
Ertuğrulgazi	Çocuk Tiyatrosu Çevre Düzenlemesi (Mutlu Sokak)		1998	995	995	
Ertuğrulgazi	Ertuğrulgazi Yeşil Alan-5 (Kuran Kursu Üzeri) (Er Sk)		1999	1554	1.324	
Ertuğrulgazi	Ertuğrulgazi Yeşil Alan-6 (49. Blok Önü) (Merkez Caddesi)		1999	1003	1.003	
Ertuğrulgazi	Ertuğrulgazi Parkı-1 (67-68. Blok Önü) (Afacanlar Sk)	Oyun Grubu	1999	908	759	133.27

Çizelge 3. 9 (devam) : Ertuğrulgazi mahallesi park listesi (Yıldırım Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2021).

Ertuğrulgazi	Ertuğrulgazi Yeşil Alan-7 (Trafo Yanı-73-74. Blok Önü) (Gümüş Sk)	Kondisyon Aleti	1999	602	552	
Ertuğrulgazi	Adile Naşit Parkı (75-76. Blok Önü) (Temiz Sokak)	Oyungrubu-Kondisyon Aleti	1999	585	420	125.86
Ertuğrulgazi	Ertuğrulgazi Yeşil Alan-8 (90-91-92 Blok Önü) (Mutlu Sokak)		1999	626	626	
Ertuğrulgazi	Ertuğrulgazi Yeşil Alan-9 (75. Blok Yanı) (Elmas Sokak)		1999	949	949	
Ertuğrulgazi	Ertuğrulgazi Ağaçlandırma Alanı Iı/1 (15.Blok Güneyi)		1999	710	710	
Ertuğrulgazi	Ertuğrulgazi Yeşil Alan-3 (32. Blok Önü-Basket Sahası Etrafı) Yeşil Alan Düzenlemesi		1997	1003	606	
Ertuğrulgazi	Ertuğrulgazi Yeşil Alan-11 (31. Blok Önü)		1999	869	869	
Ertuğrulgazi	Ertuğrulgazi Yeşil Alan-12 (38.Blok Önü) (Eflatun Sk.)		2004	1490	1.449	
Ertuğrulgazi	Begonya Parkı (Karayolları Sitesi Önü) (Zümrüt Sokak)		2005	1068	909	
Ertuğrulgazi	Ertuğrulgazi Yeşil Alan-13 (Karayolları Sitesi Çevresi) (Zümrüt Sokak)		2005	364	364	
Ertuğrulgazi	Ertuğrulgazi Yeşil Alan-14 (Karayolları Sitesi Merdiven Yanı) (Zümrüt Sokak)		2005	489	489	
Ertuğrulgazi	Ertuğrulgazi Yeşil Alan-16 (Elmas Sokak)		2006	140	140	

Çizelge 3. 9 (devam) : Ertuğrulgazi mahallesi park listesi (Yıldırım Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2021).

Ertuğrulgazi	Ertuğrulgazi Yeşil Alan-18 (Trafo Yanı)	2006	476	438
Ertuğrulgazi	Ertuğrulgazi Ağaçlandırma Alanı-2 (18. Blok Yanı) (Esengül Sokak)	1999	1519	1.519
Ertuğrulgazi	Ertuğrulgazi Yeşil Alan-10 (Muhtarlık Üstü- Dilek Sk-Zümrüt Sk-Emek Cd Kesişimi)	1999	61	61

Spor alanı

Mahallede 4 adet spor alanı bulunmaktadır (Şekil 3.12). Bu alanlardan 1'i özel kullanımlı, diğeri ise halka açıktır (Şekil 3.13).

Şekil 3. 12 : Ertuğrulgazi mahallesi Mesken basketbol saha (Ayşe Özcü Kişisel Arşivi, 2022).

Şekil 3.13 : Ertuğrulgazi mahallesi park ve spor alanları diyagramı.

Kamu binalarına ait alanlar

Mahallede Ali Rıza Bey İlkokulu, Ertuğrulgazi Anadolu Lisesi ve İhsan Dikmen İlkokulu'na ait toplam 3 adet okul bahçesi bulunmaktadır. Mahallede bulunan spor alanları ve çocuk oyun alanlarının yeterli olmasının da etkisi ile okul bahçelerinin kamusal kullanım açısından fazla tercih edilmediği gözlenmiştir (Şekil 3.14).

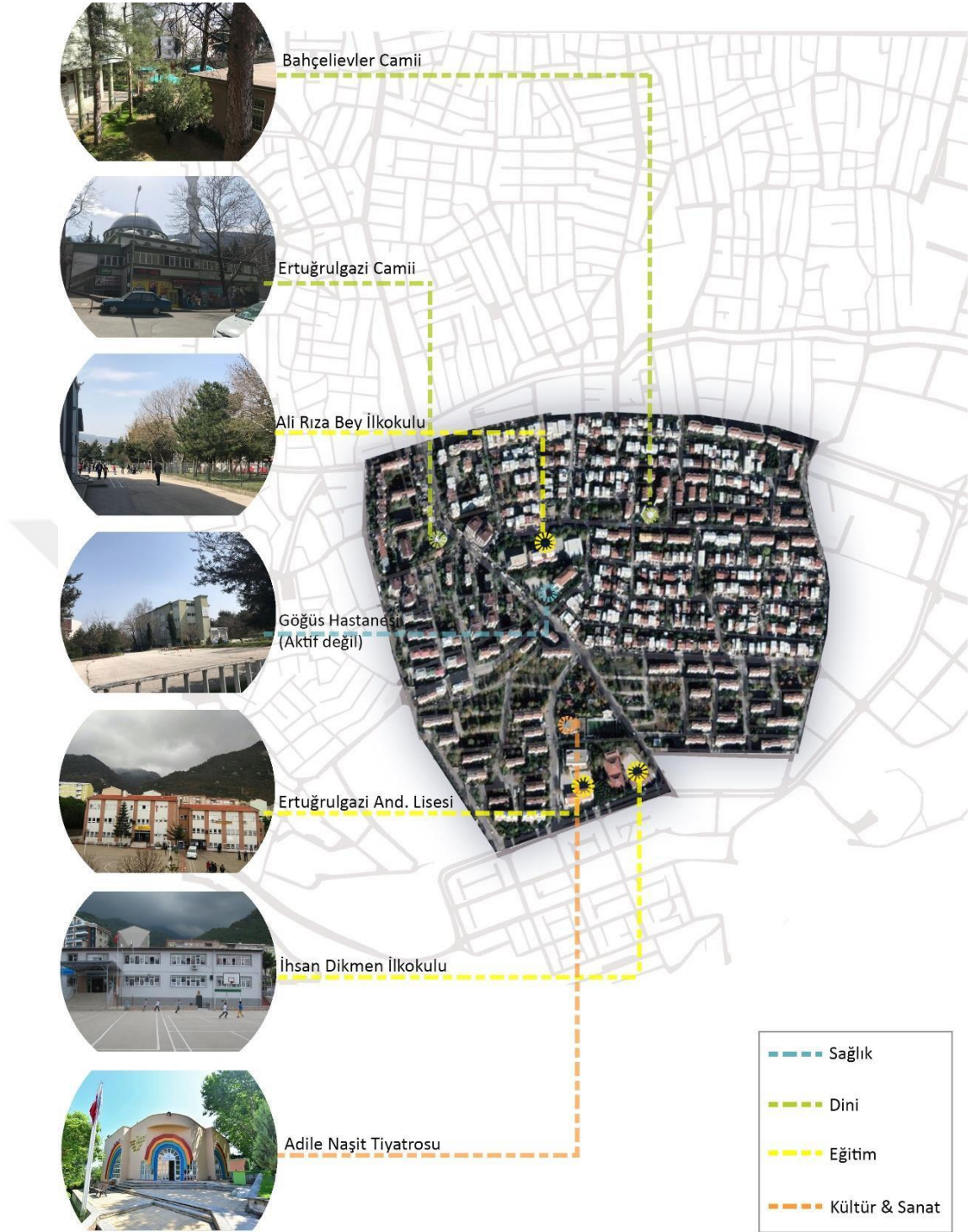

Şekil 3. 14 : Ali Rıza Bey İlkokulu (Ayşe Özcü Kişisel Arşivi, 2022).

Alanda Ertuğrulgazi Merkez Camii ve Bahçelievler Camii olmak üzere iki adet cami bulunmaktadır. Bahçelievler Camii avlusu içerisinde bulundurduğu kahve, market ve diğer ticarethaneler sebebiyle yoğun bir kamusal kullanıma sahiptir (Şekil 3.15). Ertuğrulgazi Merkez Camii'nin açık alanı küçük olmakla birlikte yan tarafında bulunan Önemliler parkı, camii avlusuyla birlikte büyük bir kamusal alan olarak aktif bir şekilde kullanılmaktadır (Şekil 3.16).

Şekil 3. 15 : Bahçelievler Camii: (a) Arka bahçesi (b) Ön bahçesi (Ayşe Özcü Kişisel Arşivi, 2022).

Şekil 3. 16 : Ertuğrulgazi mahallesi kamu binalarına ait alanlar diyagramı.

Pazar

Ertuğrulgazi mahallesinde kapalı bir pazar alanı bulunmamaktadır, bunun yerine sokaklar/caddeler haftanın belli günlerinde trafiğe kapatılarak semt pazarı olarak kullanılmaktadır. Mahalledeki bu pazarlar Cumartesi günleri Emek Caddesinde, diğeri Çarşamba günleri Sevenler Sokak ve Elmas Sokakta kurulmaktadır (Şekil 3.17).

Şekil 3. 17 : Ertuğrulgazi Mahallesi cumartesi pazarı (Ayşe Özcü Kişisel Arşivi, 2022).

Meydan

Alanda geleneksel tanımıyla bir meydan bulunmamaktadır. Ancak Prof. Tezok - Teyyareci Mehmet Ali - Selçukbey - Ertuğrulgazi Caddelerinin oluşturduğu kavşak mahalle sakinleri tarafından “Mesken Meydanı” olarak adlandırılmaktadır. Mesken meydanı yoğun trafik ve ticaretin olduğu bir odak noktasıdır. Kuzey tarafında yoğun ticari kullanımlar, güneyinde ise 1000 Konut blokları ve Karayolları Kooperatif Sitesi bulunmaktadır (Şekil 3.18).

Şekil 3. 18 : Ertuğrulgazi Mahallesi meydan ve pazarlar diyagramı.

Tanımsız alan

Semt planlı bir yerleşime sahip olduğu için mahallede tanımsız çok fazla alan bulunmamaktadır (Şekil 3.19).

Şekil 3. 19 : Tanımsız alan (Ayşe Özcü Kişisel Arşivi, 2022).

Sokak / kaldırım

Mahallede sokaklar yalnızca bir geçiş mekanı olarak değil aynı zamanda bir kamusal mekan olarak da kullanılmaktadır. Sokaklarda gerçekleşen aktivitelerin başında yürüyüş yapmak gelmektedir. Özellikle Emek Caddesi pazar kurulmayan günlerde pek çok kişinin yürüyüş parkuru olarak kullanılmaktadır. Bununla birlikte çocukların aktif olarak sokaklarda oyun oynadığı da gözlemlenmiştir. Ancak kaldırımların darlığı ve bakımsız olması sebebiyle çoğu kişi araç yolunu kullanmaktadır, ayrıca kaldırımlar engelliler için de uygun değildir. Bu durum yaya güvenliğini etkilemektedir (Şekil 3.20).

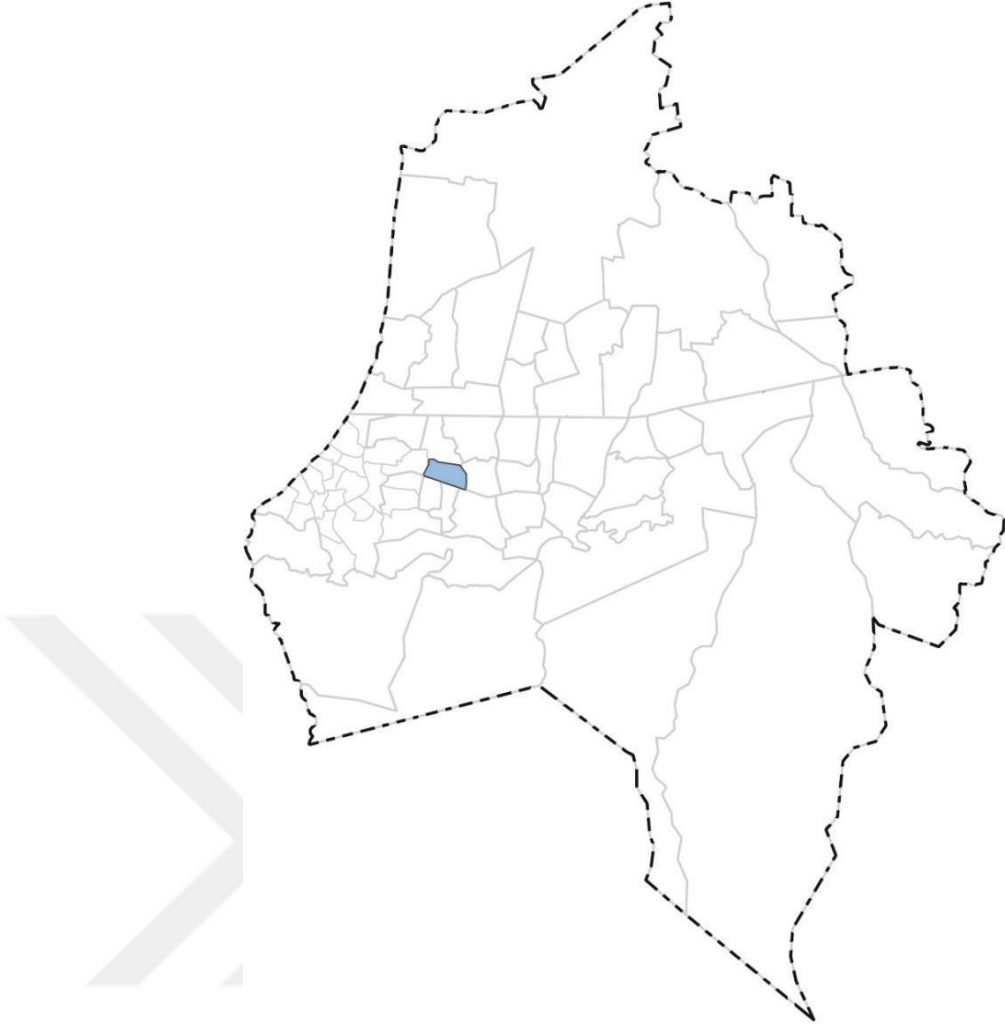
Şekil 3. 20 : Emek Caddesi: (a) Genel görünümü (b) Mevcut kaldırım durumu (Ayşe Özcü Kişisel Arşivi, 2022).

Yarı kamusal alan

Mahalle toplam alanının önemli bir bölümünü yarı kamusal açık alanlar oluşturmaktadır. Bu alanlar, site bahçeleri ve müstakil konut bahçesi olarak karşımıza çıkmakta ve büyük bir kısmı otopark olarak kullanılmaktadırlar.

3.4.2 Baruthane Mahallesi

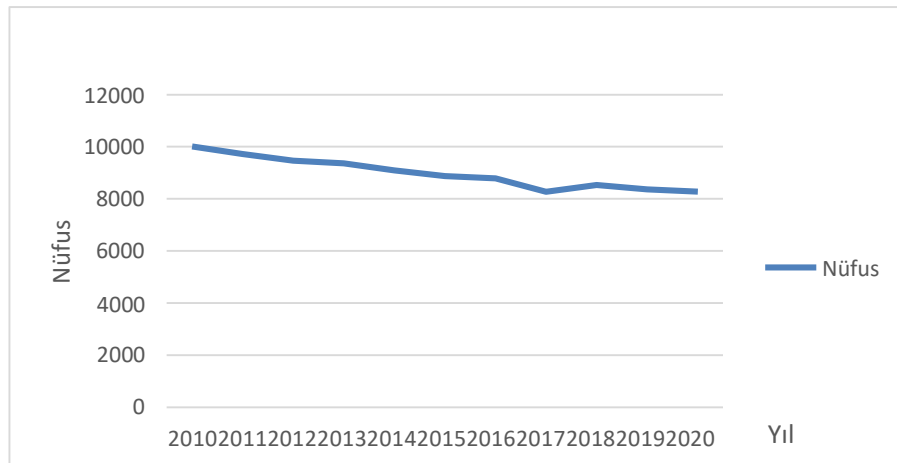
Baruthane mahallesi, Yıldırım ilçesinde önemli bir ticaret aksı olan Teyyareci Mehmet Ali Caddesi boyunca yerleşmiş olan 7 mahalleden biridir. Kuzeyde Beyazıt ve 152 Evler, güneyde Yeşilyayla, Maltepe ve Değirmenlikızık, doğuda Eğitim, batıda Mehmet Akif Ersoy mahallelerine komşuluğu bulunmaktadır (Şekil 3.21).

Şekil 3. 21 : Baruthane Mahallesi.

Nüfus yoğunluğu en yüksek 10 mahalleden biri olan Baruthane’de TÜİK verilerine göre 2020 yılı itibariyle 8277 kişi ikamet etmektedir ancak alanda nüfus yıllar içinde azalma göstermektedir (Çizelge 3.10).

Çizelge 3. 10 : Yıllara göre mahalle nüfus verileri (Url-11).

Baruthane mahallesi 1980’lerde gelişmeye başlayan bir mahalledir. Özellikle 1989 yılında Bulgaristan’dan gelen göçlerle birlikte mahallenin nüfusu ani artış göstermiş ve yapılaşma artmıştır. Bunu takip eden zamanda mahalle düzenli olarak göç almaya devam etmiştir. Günümüzde ise Suriye’li göçmen sayısının yüksek olduğu görülmektedir. Mahallede plansız ve çarpık bir yapılaşma dokusuna sahiptir. Bunun sonucu olarak alanda pek çok çıkmaz sokak bulunmakta ve kamusal alan azlığı göze çarpmaktadır. Alanda gerçek kişilere ait mülkiyetler çoğunluktadır (Şekil 3.22).

2013 yılında kabul edilen 2030 Yılı 1/100.000 Ölçekli Bursa İl Çevre Düzeni Planı Analiz Raporunda da Baruthane örneklem alanının yapılaşma yoğunluğu ile yaşanabilirliği incelenmiş ve bu alan için elde edilen verilerin standartlara uygun olmadığı belirlenmiştir. Çalışma “Konut alanlarında, birim alan üzerinde yapı bulunmayan ve aynı zamanda motorlu araç tarafından kullanılmayan (yol ve otopark alanları) tamamen yaya tarafından kullanılabilen açık alanların toplam inşaat alanına bölünmesi ile elde edilen oran” (Bölen, 2009) olan yaşanabilir alan indeksi hesaplanarak gerçekleştirilmiştir.

Şekil 3. 22 : Baruthane mahallesi mülkiyet durumu .

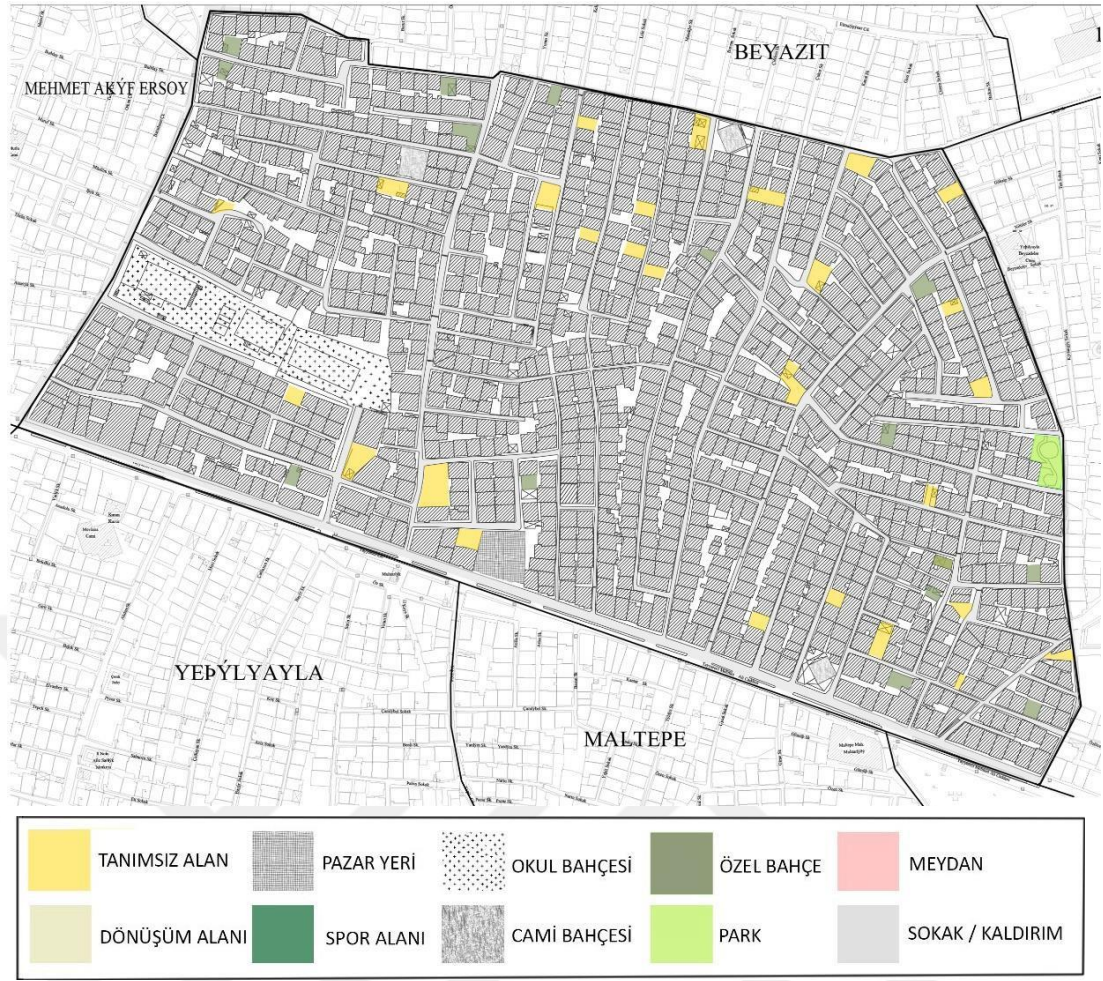
Baruthane mahallesinde tamamı Teyyareci Mehmet Ali Caddesi üzerinde olan 3 adet otobüs durağı bulunmaktadır. Bu duraklardan 11 adet otobüs hattı geçmektedir. Baruthane mahallesinin dar ve çıkmaz sokakları sebebiyle mahalle içinden otobüs ya da minibüs hattı geçmemektedir, bununla birlikte Kent Meydanı - Yeşilyayla arasında hizmet veren Yeşilyayla Minibüs durağı alana yakındır. Mahalleye en yakın BursaRay durağı 152 evler İstasyonu 20 dakikalık yürüme mesafesindedir, bu noktaya otobüs ve minibüs hatlarıyla da ulaşım sağlanmaktadır (Şekil 3.23).

Şekil 3. 23 : Baruthane mahallesi ulaşım diyagramı.

Mevcut kamusal alan durumu

Yıldırım İlçesinde en yoğun ilk on mahalle arasında bulunan Baruthane mahallesinde açık alan miktarı çok düşüktür. Yalnızca bir adet çocuk oyun parkı bulunan mahallede sokaklar dar ve kaldırımsızdır. Mahalle camisinin de avlusu bulunmamaktadır. Bununla birlikte; Baruthane mahallesinde çok sayıda tanımsız alan ve özel bahçe bulunmaktadır (Şekil 3.24). Alanda üzerinde eski binalar olan bir çok parselin yıkılıp yeniden inşa edilmesi ile ortaya çıkan yeni binaların da olduğu görülmüştür.

Şekil 3. 24 : Baruthane mahallesi mevcut kamusal alan haritası.

Parklar

Baruthane mahallesinde yalnızca bir adet çocuk oyun parkı bulunmaktadır (Şekil 3.25, Çizelge 3.11).

Çizelge 3. 11 : Baruthane mahallesi park listesi (Yıldırım Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2021).

Mahalle Adı	Alan Adı	Alanın İçindekiler	Yılı	Toplam Alan	Yeşil Alan	Çocuk Oyun Alanı	Yürüyüş Yolu
Baruthane	Baruthane Parkı-1 (Alp Sokak)	Oyun Grubu-Kondisyon Aleti	2015	543	304	108.91	130.06

Spor alanı

Mahallede hiç spor alanı bulunmamaktadır.

Şekil 3. 25 : Baruthane mahallesi park ve spor alanları diyagramı.

Kamu binalarına ait alanlar

Mahallede yan yana konumlandırılmış olan Adnan Menderes İmam Hatip Ortaokulu ve Ahmet Hamdi Tanpınar İlkokulu bulunmaktadır. Bu eğitim kurumlarının bahçeleri çok büyük olmamakla beraber, mahallede bulunan park yetersizliğinden dolayı çocuklar tarafından oyun oynamak için kullanılmaktadır (Şekil 3.26).

Şekil 3. 26 : Ahmet Hamdi Tanpınar İlkokulu (Ayşe Özcü Kişisel Arşivi, 2022).

Çalışma alanında Baruthane Camii, Yeşilyayla Camii ve Kuyulu Camii olmak üzere 3 adet cami bulunmaktadır. Bu camilerden Baruthane ve Yeşilyayla camiilerinin açık alanı bulunmamaktadır (Şekil 3.27). Kuyulu Camii'nin ise bahçesi küçük olmakla birlikte cami cemaati tarafından aktif kullanılmaktadır (Şekil 3.28).

Şekil 3. 27 : Yeşilyayla Camii (Ayşe Özcü Kişisel Arşivi, 2022).

Şekil 3. 28 : Baruthane mahallesi kamu binalarına ait alanlar

Pazar

Baruthane mahallesinde 1 adet kapalı pazar alanı bulunmaktadır. Bu alan haftanın cumartesi günü giyim, pazar günü meyve-sebze pazarı olarak hizmet vermekte, diğer günlerde ise otopark olarak kullanılmaktadır (Şekil 3.29).

Şekil 3. 29 : Baruthane pazar alanı.

Meydan

Mahallede meydan bulunmamaktadır.

Tanımsız alan

Baruthane mahallesi çok fazla tanımsız alana sahiptir. Bu alanların çoğu otopark olarak kullanılırken, bir kısmı da çöp ve moloz benzeri atıkların bırakıldığı için oldukça bakımsız görünmektedirler (Şekil 3.30).

Şekil 3. 30 : Mahalledeki tanımsız alanlar: (a) 2. Nur sokak (b) 1.Yüksel sokak (c) 1. Çimen sokak (d) Ş.Mümin Mutlu sokak (Ayşe Özcü Kişisel Arşivi, 2022).

Özel bahçe

Alandaki evler genel olarak bulundukları parselle çekme mesafesi olmadan oturmakta olup bir ön veya arka bahçeleri bulunmamaktadır. Bununla birlikte, bazı parseller yanlarındaki konutlardan bağımsız olarak açık alan olarak bırakılmış ancak duvarlarla çevrelenmiştir. Bahçe veya ticari amaçlarla kullanılan bu alanlar kamusal kullanıma kapalıdır (Şekil 3.31).

Şekil 3. 31 : Mahalledeki özel alanlar: (a)2.Kuyulu sokak (b)Ersöz sokak(c) 3.Akasya sokak (d) Ş.Mehmet Eğilmez sokak (Ayşe Özcü Kişisel Arşivi, 2022).

Sokak / kaldırım

Alanda yalnızca Teyyareci Mehmet Ali Caddesi'nde kaldırım bulunmaktadır. Mahallede plansız yapılaşma sebebiyle çok sayıda çıkmaz sokak mevcuttur (Şekil 3.32).

Şekil 3. 32 : Baruthane mahallesi Yeter Çıkmaşı (Ayşe Özcü Kişisel Arşivi, 2022).

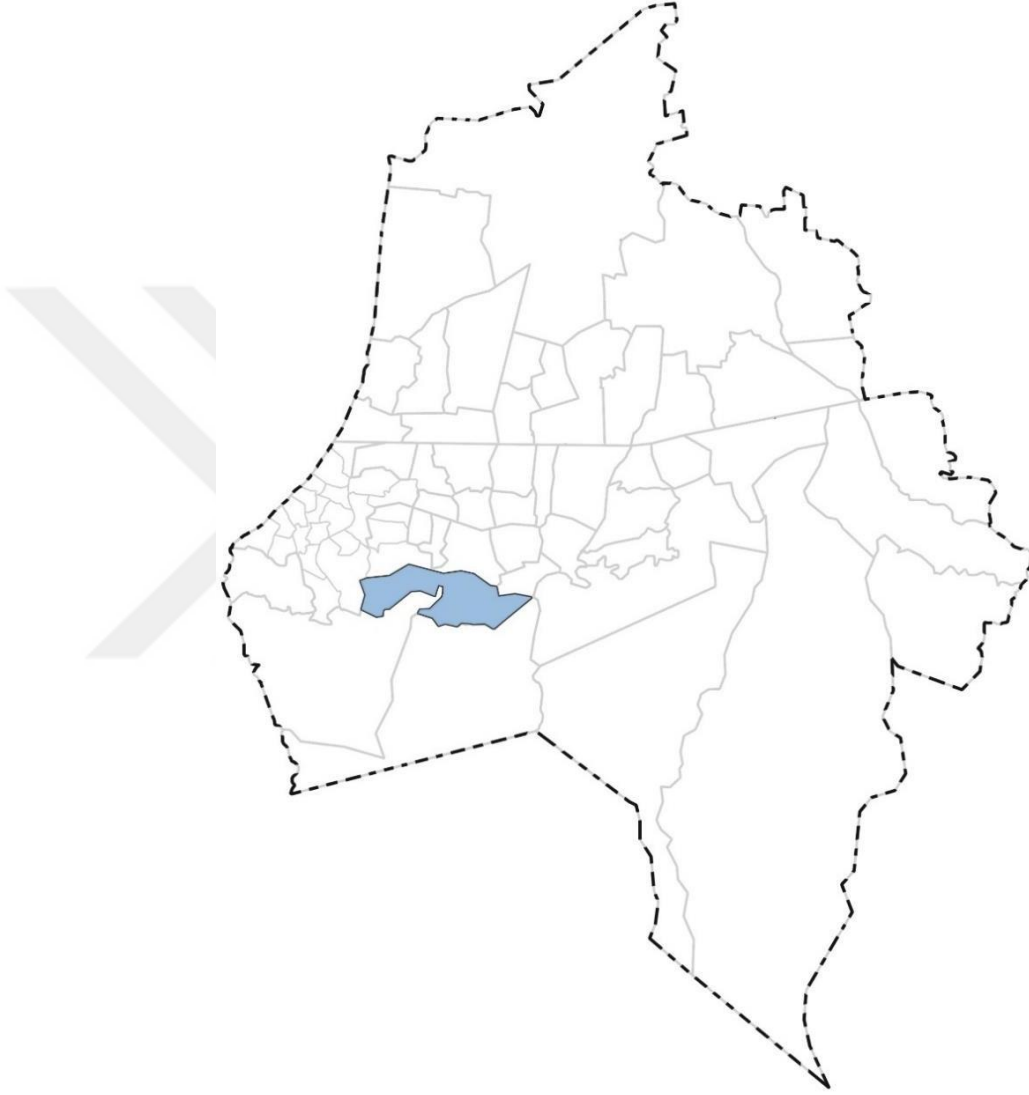
Genel olarak sokaklar çok dardır ve tek bir aracın geçebileceği bir genişliğe sahiptir. Bununla birlikte mahallede çocuklar genelde sokakta oynamaktadır, çoğu sokakta aktif bir araç trafiği olmadığından havanın elverişli olduğu dönemlerde kadınların da sokakta oturduğu gözlemlenmiştir (Şekil 3.33).

Şekil 3. 33 : Sokaklar: (a) Ş. Mehmet Eğilmez sokak (b) 1. Dadaş sokak (Ayşe Özcü Kişisel Arşivi, 2022).

3.4.3 Akçağlayan Mahallesi

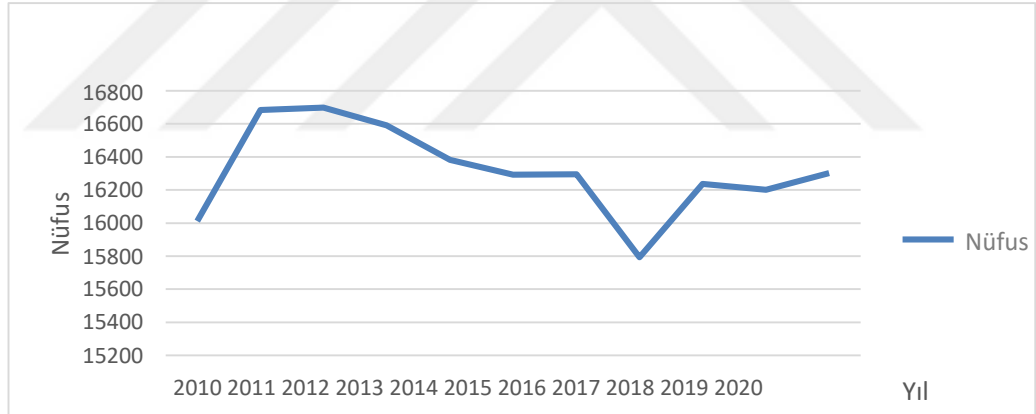
Akçağlayan Mahallesi, Yıldırım ilçesinde, kentin güney-güneydoğusunda, Uludağ yamaçlarına kurulmuş olan mahallelerden biridir. Güneyinde Uludağ bulunan mahallenin kuzeyinde Zümrütevler, Maltepe ve Değirmenlikızık mahalleri, doğusunda 75.Yıl mahallesi, batısında ise Piremir mahallesi bulunmaktadır (Şekil 3.34).

Şekil 3. 34 : Akçağlayan mahallesi.

Akçağlayan mahallesi, 1970’li yıllarda yoğun göçlere maruz kalmış ve bu tarihten itibaren gelişim göstermiştir. Bu tarih öncesinde ağaçlık bir alan olan mahallede, kaçak yapılaşma ile birlikte ağaçlık alanlar tahrip edilmiş ve yerleşime açılmıştır. Akçağlayan’daki yapılaşma süreci 1980’den sonra hızlanmıştır ve günümüzde de sürmektedir. Resmi olarak 1986 yılında imara açılan Akçağlayan mahallesinde orman sınırı üzerinde, TOKİ tarafından konut projesi uygulanan araziler, proje başlama sürecinde sit statüsünden çıkarılmıştır. Kaçak yapılaşma mahalle çevresinde belirgin bir şekilde sürmektedir (Çalışkan ve Akbulak, 2010). Mahalledeki yapıların bir bölümü gerçek kişilere aittir, ancak tüzel kişiye ait mülkiyetlerin de fazla olduğu gözükmemektedir (Şekil 3.35). Akçağlayan, ilçede toplam nüfus bakımından en kalabalık ilk on mahalle arasında yer almaktadır. Mahalle, çok yoğun göç alan bir yerleşim alanıdır. Bu göçlerin büyük bir kısmını Doğu Anadolu ve Karadeniz Bölgesindeki illerden gelenler oluşturmaktadır. Bununla birlikte mahallede son on yılda nüfusun nispeten azaldığı görülmektedir (Çizelge 3.12).

Çizelge 3. 12 : Yıllara göre mahalle nüfus verileri (Url-11).

Şekil 3. 35 : Akçağlayan mahallesi mülkiyet durumu

Bununla birlikte mahallede, hava durumunun elverişli olduğu günlerde neredeyse her sokakta bir veya iki evin önünde kadın ve çocukların toplandığı ve bu alanları sosyalleşmek için kullandıkları da gözlemlenmiştir (Şekil 3.37). TOKİ Konutlarında ise planlı ancak sadece bu alanın mülk sahipleri tarafından kullanılabilen açık alanlar bulunmaktadır. Alanda görece yeterli açık alan, spor alanı ve park bulunmakta ve bunların bakımı da düzenli olarak yapılmaktadır.

Şekil 3. 37 : Akçağlayan mahallesi mevcut kamusal alan diyagramı.

Parklar

Akçağlayan mahallesinde toplam 19 adet park bulunmaktadır. Bu parklardan bazıları sadece yeşil alan olarak kullanılmakta, bazıları ise çocuk oyun alanı, yürüyüş yolu, kondisyon grubu gibi işlevler içermektedir. Alandaki en eski park 2003 yılında, en yeni park 2015 yılında hizmete açılmıştır (Çizelge 3.13). Bu parklardan 6 adedi TOKİ konutları içerisinde bulunmaktadır. Bu bağlamda bu parklara kamusal erişim tam değildir (Şekil 3.38).

Şekil 3. 38 : Parklar: (a) M.A. Ersoy Parkı (b) İdris Yılmaz Parkı (Ayşe Özcü Kişisel Arşivi, 2022).

Çizelge 3. 13 : Akçağlayan mahallesi park listesi (Yıldırım Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2021).

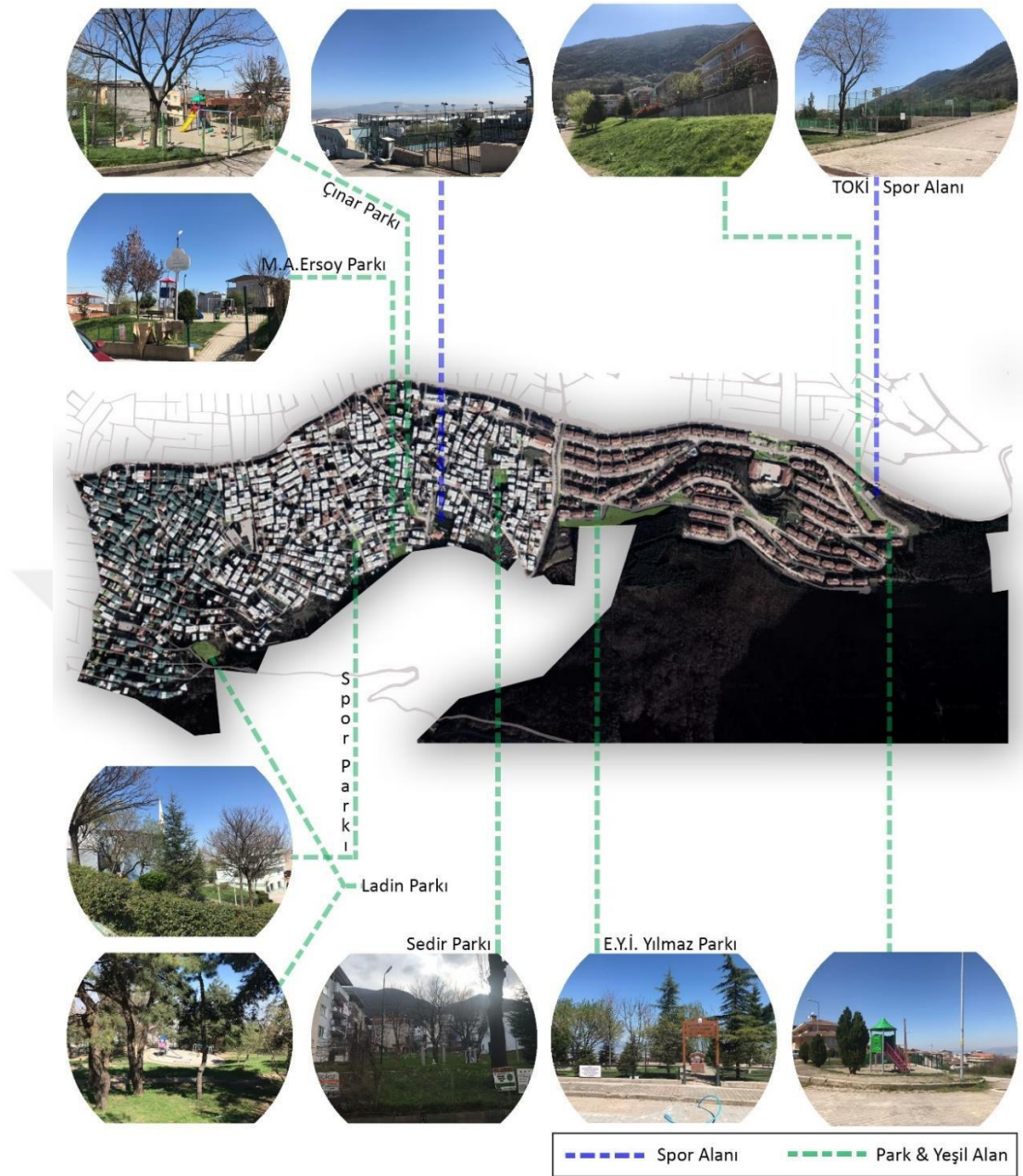
Mahalle Adı	Alan Adı	Alanın İçindekiler	Yılı	Toplam Alan	Yeşil Alan	Çocuk Oyun Alanı	Yürüyüş Yolu
Akçağlayan	Akçağlayan Parkı-1 (Açelya Sokak)	Oyun Grubu-Kondisyon Aleti	2003	220	0	220.28	
Akçağlayan	Akçağlayan Parkı-2 (İşgir İlköğretim Yanı) (Uludağ Cadde)	Oyun Grubu	2007	169	0	114.93	54.06
Akçağlayan	Çınar Parkı (Boztaş Sokak Çeşme Yanı)	Oyun Grubu-Kondisyon Aleti	2008	625	461	88,23	75.74
Akçağlayan	Sedir Parkı (Akarsu Sokak)	Oyun Grubu-Kondisyon Aleti	2008	970	695	107,45	160.67
Akçağlayan	Ladin Parkı (Su Deposu Yanı) (Uludağ Cadde)	Oyun Grubu-Kondisyon Aleti	2008	1746	1372	102.6	271.51
Akçağlayan	İdris Yılmaz Parkı (B19- Blok Yanı)	Oyun Grubu	2011	534	269	105.47	159.64
Akçağlayan	Akçağlayan Parkı-I/3 (Toki İçi) (D-18 Blok Yanı- 503.Sokak)	Oyun Grubu	2013	385	204	140.12	40.77
Akçağlayan	Akçağlayan Parkı-I/4 (Toki İçi) (D 7- Blok Yanı)	Oyun Grubu	2013	4510	4350	141.57	17.77
Akçağlayan	Akçağlayan Yeşil Alan-4 (Trafo Yanı) (Afacanlar Sokak)		2012	153	153		
Akçağlayan	Akçağlayan Yeşil Alan-I/2(Toki Yanı) (Akça Sokak)		2010	213	213		
Akçağlayan	Akçağlayan Yeşil Alan-I/3 (Toki Yanı) (Akça Sokak)		2011	135	135		
Akçağlayan	Toki İçi Basket Sahası Ve Spor Alanı (A-22 Yanı)	Spor Sahası-Kondisyon Aleti-Basketbol Sahası	2010	466	0		62.06
Akçağlayan	Akçağlayan Spor Parkı (Fatih Sokak)	Kondisyon Aleti	2011	514	448		66.16

Çizelge 3. 13 (devam) : Akçağlayan mahallesi park listesi (Yıldırım Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2021).

Akçağlayan	Akçağlayan Yeşil Alan-1 (Toki İçi) (Toki İçi Yeşil Alanlar)		2009	1655	1655		
Akçağlayan	Akçağlayan Yeşil Alan-6 (Toki İçi) (C-13 Blok Yanı)		2009	949	949		
Akçağlayan	Akçağlayan Yeşil Alan-7 (Toki İçi) (E-17 Blok Yanı - 505.Sokak)		2009	708	708		
Akçağlayan	Akçağlayan Yeşil Alan-6 (Toki İçi) (C-10 Blok Yanı)		2009	231	231		
Akçağlayan	Mehmet Akif Ersoy Parkı (Bulut Sokak)	Oyun Grubu	2013	856	582	143.71	130.52
Akçağlayan	Akçağlayan Yeşil Alan-5 (Mahalle Konağı Önü) (Polat Sokak)		2015	112	112		

Spor alanı

Mahallede, biri Akçağlayan TOKİ konutları içerisinde bulunan, biri ise Akçağlayan mahalle muhtarlığının yanında yer alan iki adet spor alanı bulunmaktadır (Şekil 3.39).

Şekil 3. 39 : Akçağlayan mahallesi park ve spor alanları diyagramı.

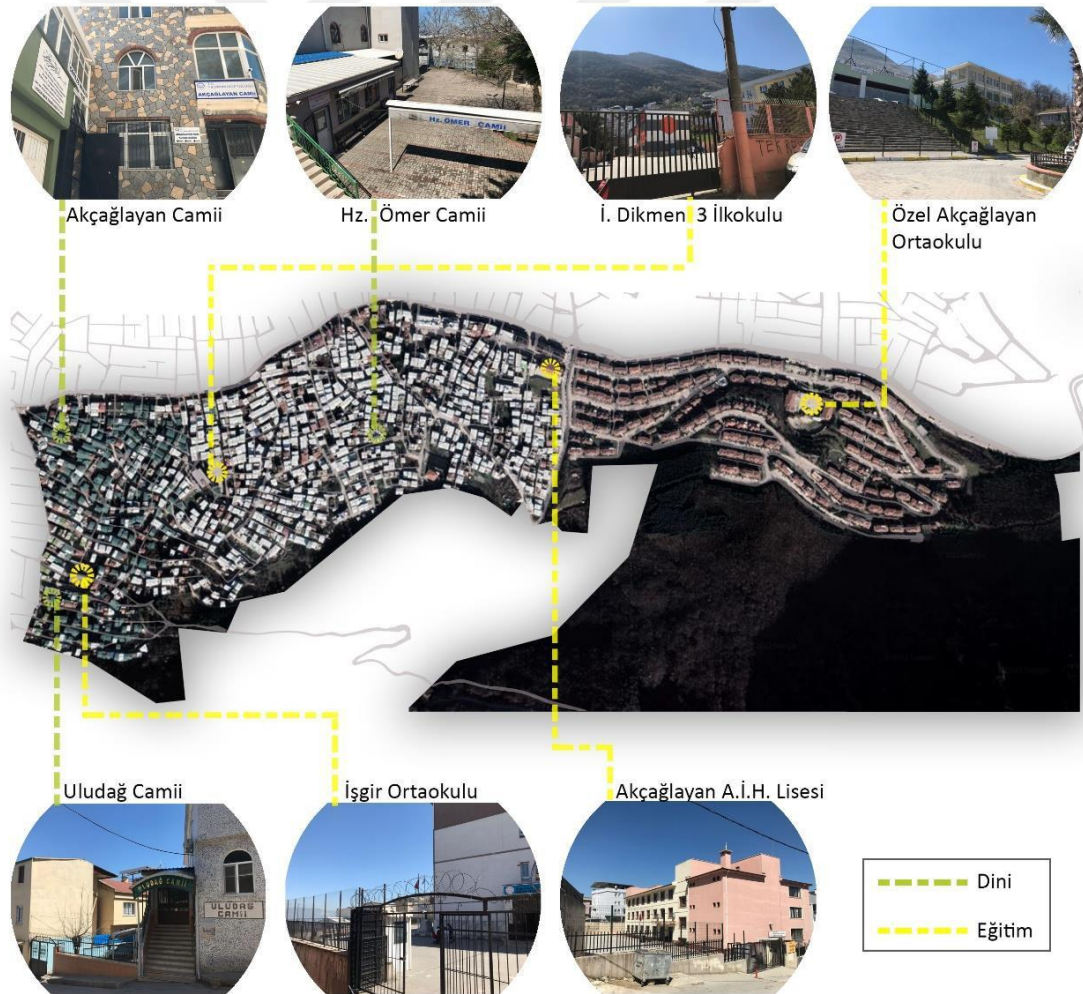
Kamu binalarına ait alanlar

Mahallede İhsan Dikmen İlk ve Ortaokulu, İşgir Ortaokulu, Akçağlayan Anadolu İmam Hatip Lisesi ve Özel Akçağlayan Ortaokulu olmak üzere dört adet okul bulunmaktadır. Okullardan Özel Akçağlayan Ortaokulu TOKİ konutları içerisinde bulunmaktadır (Şekil 3.40).

Şekil 3. 40: Okul bahçeleri : (a) İhsan Dikmen 3. İlkokulu (b) İşgir Ortaokulu (Ayşe Özcü Kişisel Arşivi, 2022).

Mahallede bir adedi TOKİ konutları içerisinde yer alan toplam dört camii bulunmaktadır. Camii bahçeleri içerisinde açık alanı kamusal kullanıma elverişli olan yalnızca Hazreti Ömer Camiidir (Şekil 3.41).

Şekil 3. 41 : Akçağlayan mahallesi kamu binalarına ait alanlar diyagramı.

Pazarlar

Çalışma alanında pazar yeri bulunmamaktadır.

Meydan

Alanda meydan bulunmamaktadır.

Tanımsız alan

Akçağlayan mahallesi yoğun göçlere maruz kalmış, plansız ve kaçak yerleşim dokusuna sahip bir mahalledir. 1986 yılında imara açılmakla beraber hala imara açılmamış bölümleri de bulunmaktadır. Ancak bu alanlarda da kaçak yapılaşma devam etmektedir. Uludağ eteklerinde kurulmuş olan bu mahallede arazinin eğiminin de etkisiyle dağınık bir yerleşme görülmektedir. Mahallenin yoğun dokusunun içinde birden karşılaşılan geniş tanımsız alanlardan bazıları otopark, tarım alanı, depo, kümes gibi çok çeşitli işlevler barındırırken bazıları ise çöp ve moloz gibi atıkların döküldüğü atıl alanlar olarak kullanılmaktadır (Şekil 3.42).

Şekil 3. 42 : Tanımsız alanlar: (a) 2. Demirtaş sokak (b) 1. Asmalı sokak (c) 1.Günay sokak (d) 1.Çelik sokak (Ayşe Özcü Kişisel Arşivi, 2022).

Sokaklar

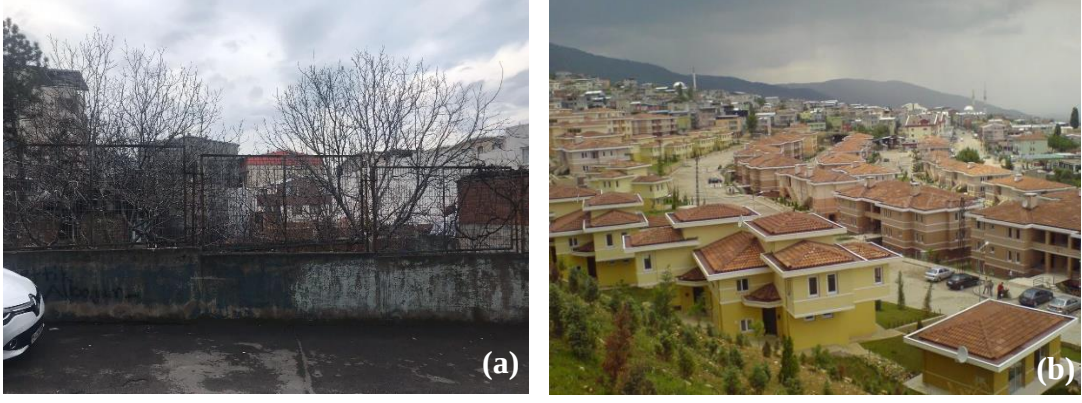
Alanda iki farklı sokak dokusu karşımıza çıkmaktadır. Akçağlayan TOKİ konutlarında bulunan sokaklar düzenli ve geniştir. Mahallenin geri kalan kısmında ise plansız yapılaşma sebebiyle çok sayıda çıkmaz sokak bulunmaktadır. Kaldırım ise yalnızca Çiçek Caddesi üzerinde mevcuttur ve büyük oranda engelli kullanımına uygun değildir (Şekil 3.43).

Şekil 3. 43 : Sokaklar: (a) 1. Çelik sokak (b) 1.Çimen sokak (Ayşe Özcü Kişisel Arşivi, 2022).

Özel bahçe

Mahalle toplam alanının büyük bölümünü özel mülkiyetteki açık alanlar oluşturmaktadır. Bu özel alanlar, TOKİ Konutlarının bahçeleri ve müstakil ev bahçeleri olarak iki tipoloji oluşturmaktadır. Mahallenin TOKİ Konutlarının dışındaki kısımlarındaki evler genel olarak bulundukları parselde çekme mesafesi olmadan oturmaktadır. Bazı parseller yanlarındaki konutlardan bağımsız olarak açık alan olarak bırakılmış ancak duvarlarla çevrelenmiştir. Bir bölümü bahçe, bir diğer bölümü ticari amaçlarla kullanılan bu alanlar kamusal kullanıma kapalıdır (Şekil 3.44).

Şekil 3. 44 : İki farklı özel alan: (a) Plansız yerleşim dokusundaki (Ayşe Özcü Kişisel Arşivi, 2022) (b) TOKİ Konutlarındaki (Url-20).

3.4.4 Yıldırım Mahallesi

Adını sınırları içindeki Yıldırım Külliyesi'nden alan mahalle Bursa'nın eski yerleşim yerlerinden biridir. Kuzeyde Davutdede, güneyde Hacıseyfettin ve Selimzade, doğuda Sinandede, batıda ise Osmangazi ilçesine komşuluğu bulunmaktadır (Şekil 3.45).

Şekil 3. 45 : Yıldırım mahallesi.

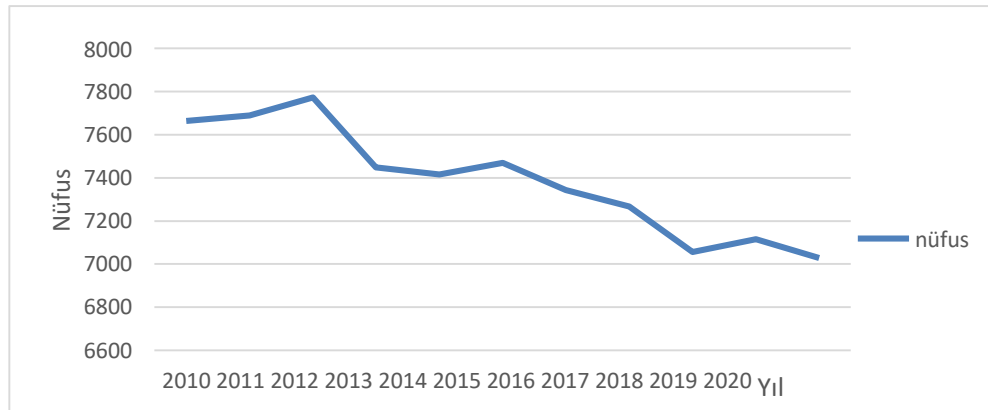
Yıldırım mahallesi, sınırları içinde bulunan Yıldırım Külliyesi ve diğer tarihi yapılarıyla Yıldırım ilçesinin en eski mahallelerinden biridir. Külliyeler kentin farklı noktalarında, farklı işlevsel amaçlarla kurulmuştur ve kentin gelişim yönünü belirlemede önemli rol oynamışlardır (BNR, 2015). Bu bağlamda 1390-1395 yılları arasında inşa edilen Yıldırım Külliyesi hem doğudan ve kuzeyden gelen gezginler ve tüccarlar için bir durak noktası görevi üstlenirken; hem de Yeşil külliyesiyle birlikte kentin doğu kısmının gelişmesinde katkı sağlamıştır (Şekil 3.46). Yıldırım mahallesi ve civarında 1950’den sonra kentleşme hızı artmıştır ve bu süreçte tarihi evler yerlerini çok katlı apartmanlara bırakmıştır.

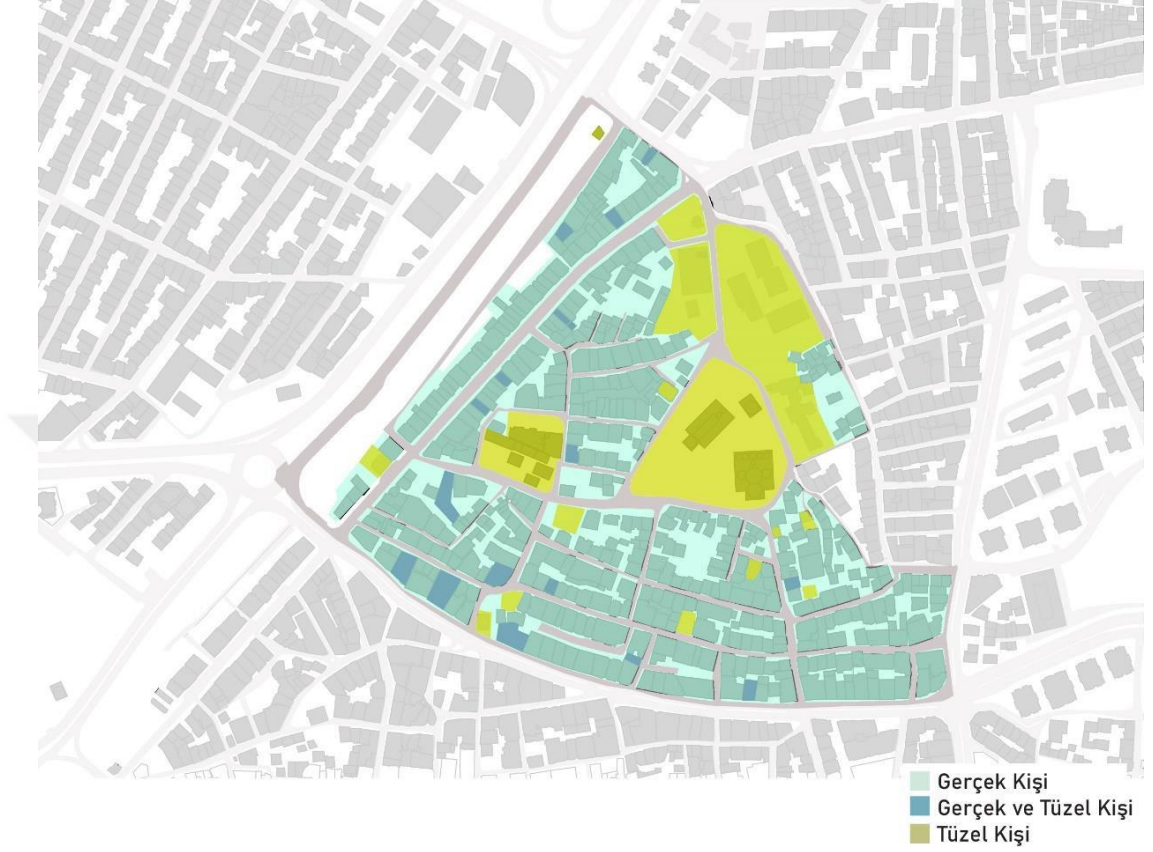
Şekil 3. 46 : Eski Yıldırım semti (Url-21).

Çalışma alanının nüfus verileri incelendiğinde, mahalle nüfusunun son 2010 yılından itibaren genellikle düşme eğiliminde olduğu görülmektedir (Çizelge 3.14). 2020 yılı TÜİK verilerine göre 7029 kişinin yaşadığı mahalle, ilçenin yoğunluk bakımından en yoğun 7. mahallesidir.

Çizelge 3. 14 : Yıllara göre mahalle nüfus verileri (Url-11).

Yıldırım mahallesinde genel olarak hakim konut dokusu 4-6 katlı apartman blokları şeklindedir. Ancak Külliye civarındaki yapılar imar planı gereğince bitişik nizam iki katlıdır. Alandaki mülkler genel olarak gerçek kişilere aittir (Şekil 3.47).

Şekil 3. 47 : Yıldırım mahallesi mülkiyet durumu

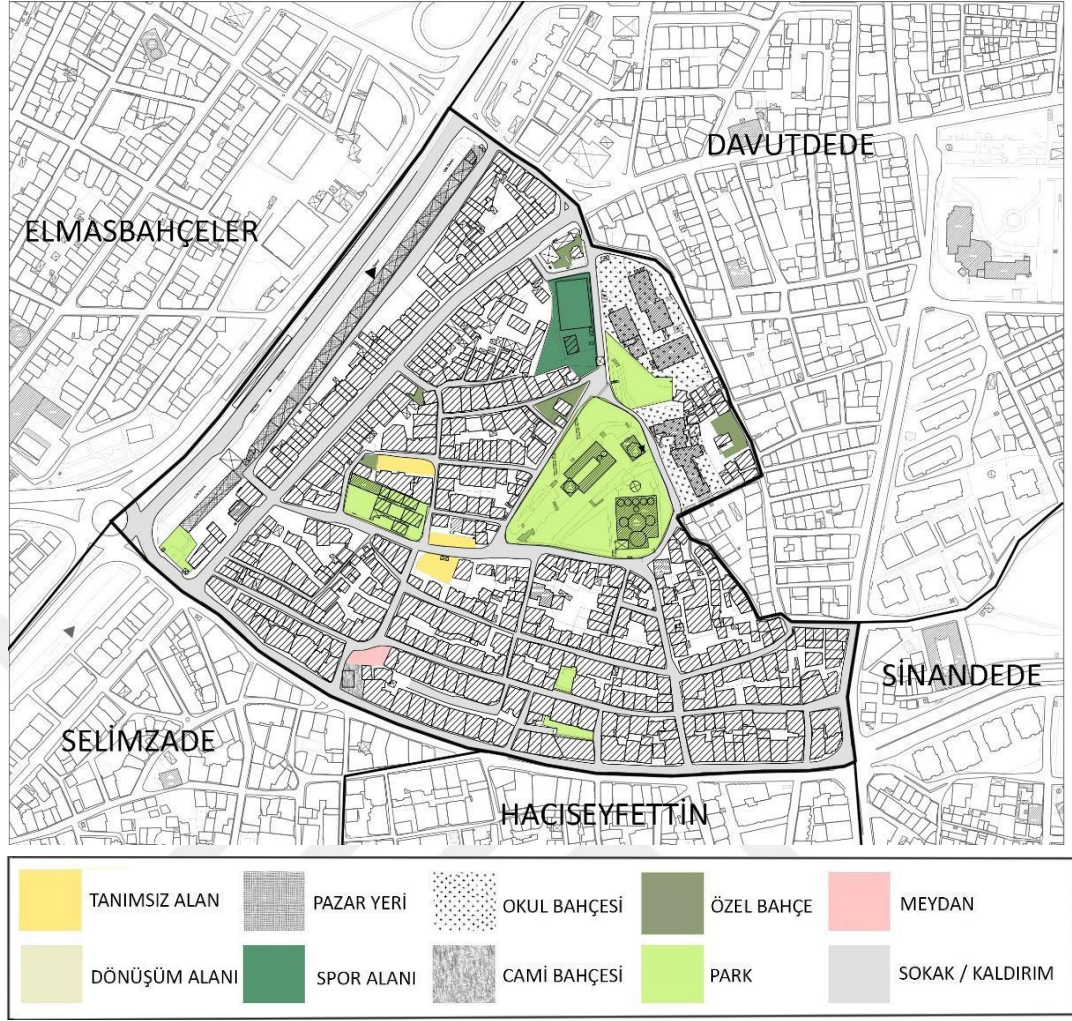
Mahalle, Bursa kent merkezine yakın olması sebebiyle pek çok ulaşım imkanına sahiptir. Gökdere Bursaray istasyonu mahalle sınırları içindedir, ayrıca Yıldırım/Davutdede istasyonu da on dakika yürüme mesafesindedir. Bununla birlikte alanda bulunan otobüs duraklarından neredeyse Bursa'nın her bölgesine ulaşım sağlayan otobüs hatları geçmektedir. Ankara Yolu'na yakın olması sebebiyle minibüs hatları da bir diğer alternatiftir. Alanın güneyinde bulunan tramvay hatları da yürüme mesafesindedir (Şekil 3.48).

Şekil 3. 48 : Yıldırım mahallesi ulaşım diyagramı

Mevcut kamusal alan durumu

Sosyal, kültürel ve dini odaklar olan külliye, etrafında gelişen mahalleler ile var olmaktadır. İçlerindeki işlevlerle yapıldıkları dönemin kamusal yapıları ve kamusal alanları olan bu yapılar, günümüzde de odak noktası olma özelliklerini sürdürmektedir. Yıldırım mahallesinde de benzer bir durum görülmektedir. UNESCO Dünya Mirası listesinde de yer alan Yıldırım Külliyesi yerli ve yabancı pek çok turist tarafından ziyaret edilmektedir. Öte yandan mahallenin külliye alanının dışında kalan diğer bölümleri yoğun yapılaşma dokusuna sahiptir. Bu nedenle külliye yakın çevresi dışında mahallede fazla kamusal alan bulunmamaktadır (Şekil 3.49).

Şekil 3. 49 : Yıldırım mahallesi mevcut kamusal alan analizi.

Parklar

Yıldırım Belediyesinin hazırladığı parklar listesinde Yıldırım mahalle sınırları içinde bulunan 6 adet alandan 4 adedi sadece park olarak düzenlenmemiş yeşil alanlardır. Bu alanlardan bir adedinde oturma elemanları bulunmaktadır. Park alanlarından biri içerisinde çocuk oyun grubu bulunan Barutluk Parkı, diğeri de Gökdere pazarına yakın olan ve içinde oturma birimleri bulunan Somuncu Baba Parkıdır (Çizelge 3.15).

Çizelge 3. 15 : Yıldırım mahallesi park listesi (Yıldırım Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü, 2021).

Mahalle Adı	Alan Adı	Alanın İçindekiler	Yılı	Toplam Alan	Yeşil Alan	Çocuk Oyun Alanı
Yıldırım	Barutluk Parkı (Baruthane Cadde)	Oyun Grubu	1987	351	143	143
Yıldırım	Yıldırım Yeşil Alan-1 (Otopark) (Toprak Sk.)		1999	321	321	
Yıldırım	Yıldırım Yeşil Alan-2 (Küllüye Altı) (Cümlekapi Cadde)		2002	405	405	
Yıldırım	Somuncu Baba Parkı (Gökdere Köprü Altı- Otobüs Durağı Arkası) (Gökdere Cadde)		2005	581	411	
Yıldırım	Yıldırım Yeşil Alan-3 (Yıldırım Caddesi)		2007	41	41	
Yıldırım	Yıldırım Yeşil Alan-4 (Mollayegani Türbesi Yanı) (Yıldırım Cadde)		2007	245	245	

Spor alanı

Mahallede özel bir işletmeye ait olan bir adet spor alanı bulunmaktadır (Şekil 3.50).

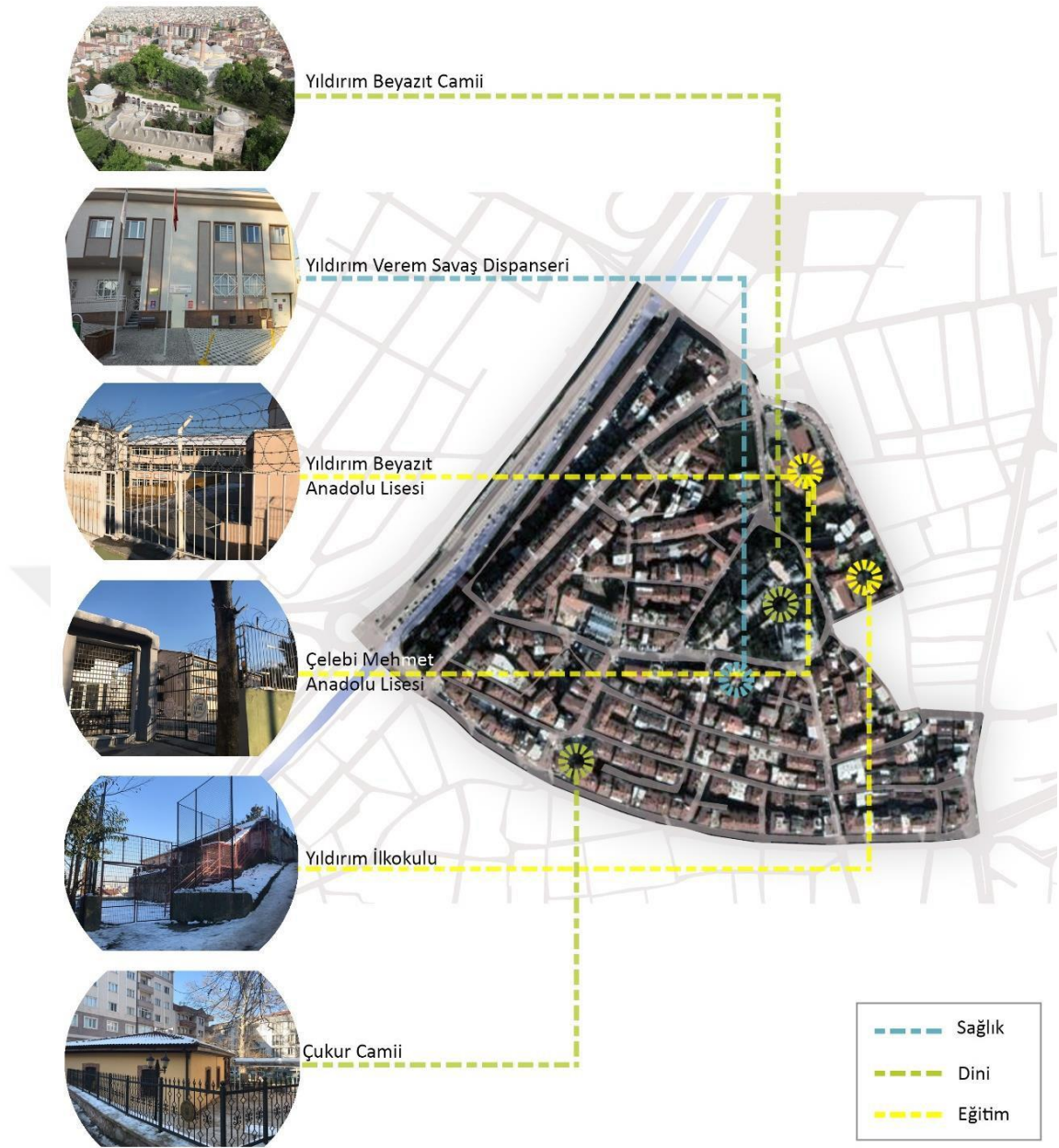

Şekil 3. 50 : Yıldırım mahallesi park ve spor alanları diyagramı.

Kamu binalarına ait alanlar

Mahallede yan yana yer alan iki adedi ortaöğretim, bir adedi ilkokul olmak üzere üç adet eğitim kurumu bulunmaktadır. Ortaöğretim kurumlarından Yıldırım Beyazıt Anadolu Lisesi ve Çelebi Mehmet Anadolu Lisesi aynı bahçeyi paylaşmaktadır, ancak bu bahçeler dışarıdan girişe kapalı olup kamusal kullanım söz konusu değildir.

Alanda iki adet cami bahçesi bulunmaktadır. Bunlar Külliye içerisindeki Yıldırım Beyazıt Camii ve Kemal Bengü Caddesi üzerinde yer alan ve yakın zamanda restore edilen Çukur Camiidir. İki caminin de bahçeleri mahalleli tarafından yoğun olarak kullanılmaktadır (Şekil 3.51).

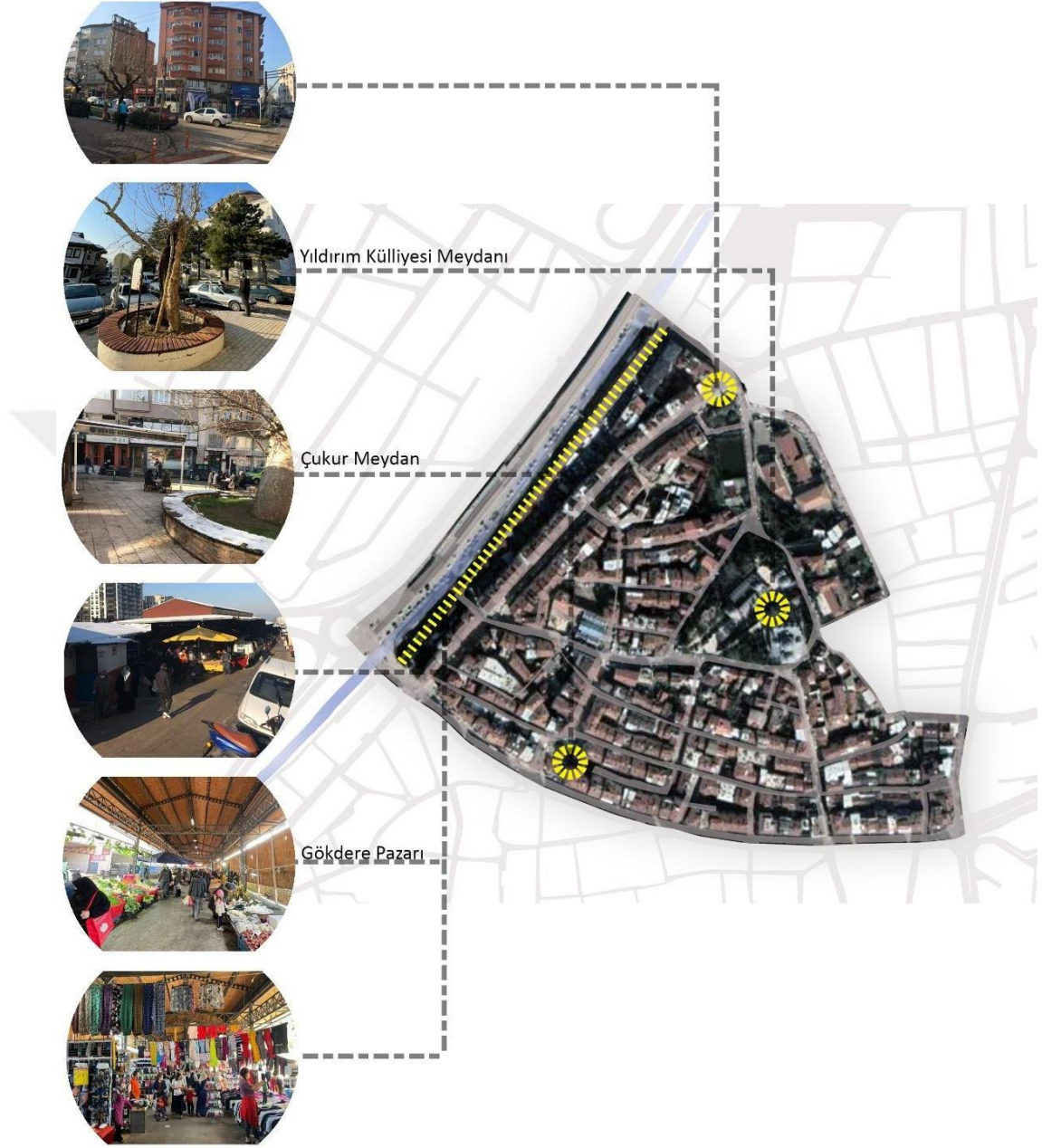
Şekil 3. 51 : Yıldırım mahallesi kamu binalarına ait alanlar.

Pazarlar

Yıldırım mahalle sınırları içinde yer alan Gökdere Pazar Alanı, tüm ilçeden ziyaretçi çekmektedir. Haftanın pazartesi günleri giyim, cuma günleri ise meyve-sebze pazarı olarak hizmet veren alan haftanın diğer günlerinde otopark olarak kullanılmaktadır. Pazar alanı güneyde Barutluk Parkıyla başlayıp, kuzeyde Mahmudiye Caddesi'ne kadar uzanır. Tuvalet ve çay ocağı gibi birimleri de olan pazar alanı yoğun kamusal kullanıma sahiptir (Şekil 3.52).

Meydan

Mahallede Çukurca Camii'nin ön kısmında Çukur meydan bulunmaktadır.

Şekil 3. 52 : Yıldırım mahallesi meydan ve pazar diyagramı.

Tanımsız alan

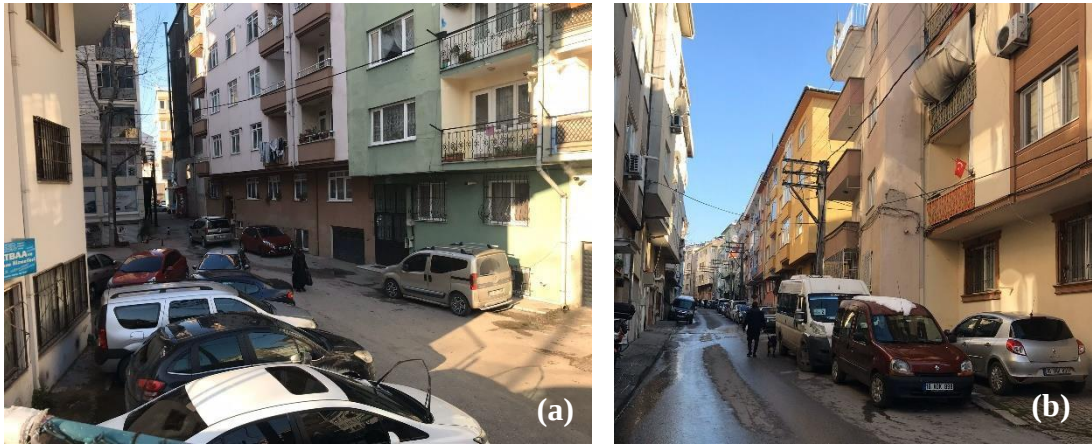
Planlı bir yerleşime sahip örneklem alanında çok fazla tanımsız alan bulunmamaktadır. Mahalledeki tanımsız alanlar genellikle otopark olarak kullanılmaktadır ya da atıl durumdadır (Şekil 3.53).

Şekil 3. 53 : Tanımsız alanlar: (a) 4.Yurt sokak (b) 2.Çukur sokak (Ayşe Özcü Kişisel Arşivi, 2022).

Sokaklar

İlçe içerisinde taş sokaklara sahip olan birkaç mahalleden biri olan Yıldırım mahallesinde iki farklı sokak türü görmek mümkündür. Külliye ve çevresinde hakim olan tarihi dokuya benzer şekilde arnavut kaldırımlı taş sokaklar görülürken, mahallenin diğer kısımlarında asfalt ve çoğunlukla kaldırımsız sokaklar mevcuttur. Kaldırım bulunan birkaç sokakta ise kaldırımlar araçların işgaline uğramıştır ve çoğu engelli kullanımına uygun değildir (Şekil 3.54).

Şekil 3. 54 : Sokaklar: (a)Güreş caddesi (b)Barutluk caddesi (Ayşe Özcü Kişisel Arşiv, 2022).

Özel bahçeler

Alandaki yapılar genel olarak bulundukları parselde tam oturmaktadır. Bununla birlikte bazı binaların duvarlarla çevrelenmiş olan kendi özel açık alanları bulunmaktadır ve bu alanlar kamusal kullanıma kapalıdır.

3.5 Örnek Mahallelere Ait Bulguların Değerlendirilmesi

Yıldırım İlçe' si içinde seçilen örneklem mahallelerinin mevcut kamusal alanlarının incelenmesi sonucunda yapılan tespitler ve ulaşılan sonuçlar şunlardır:

Ertuğrulgazi mahallesi, 40 adet parkı, görece geniş cadde ve sokakları ve planlı dokusuyla kamusal alanlar açısından Yıldırım ilçesindeki birçok mahalleden daha büyük bir avantaja ve potansiyele sahiptir. Bu potansiyeli açığa çıkartmak için Zürih, Edinburgh gibi kamusal alan açısından zengin kentlerin stratejilerinden yararlanılabilir. Örneğin mahalledeki 40 parktan pek azı aktif kullanıcıya sahiptir. Bu bağlamda bu alanların kalış sürelerinin hesaplanıp arttırılması için çalışmalar (kamusal alanda faaliyetlerin teşvik edilmesi gibi) yapılabilir. Ayrıca parklardan bazıları yeni, bazıları ise eski ve bakımsız görünmektedir. Bununla ilgili olarak Abu Dabi ve Zürih kentlerinin kamusal alan geliştirme stratejilerinde olduğu gibi park ve açık alan standartları geliştirilip, her park için uygulamaya konulabilir. Mahallede birden çok işlevi barındıran parkların daha yoğun kullanıcıya sahip olduğunun gözlemlenmiş olması nedeni ile karma kullanımlı açık alanların tasarlanmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. İnsanların kendini güvende hissettiği kamusal alanlar oluşturmak çok önemlidir. Bu çerçevede, bazı parklarda aydınlatma elemanlarını nitelik ve nicelik bakımından geliştirmek kullanıcı sayısını arttırmaya yardımcı olabilir.

Abu Dabi, Prag, Bogota ve Moskova örneklerinde olduğu gibi sokakları açık alan ağına entegre etmek, Ertuğrulgazi mahallesi için bir diğer strateji olabilir. Bunun için kaldırımların düzenlenmesi, uygun olan yerlerde bisiklet yollarının eklenmesi ve yeşillendirme gibi hedefler uygulamaya konulabilir.

Ertuğrulgazi mahallesi kentsel dönüşüm sürecine girmiş olan bir mahalledir ve bu da kısa ve orta vadede nüfus yoğunluğunu arttıracak bir etkidir. Bu durum göz önüne alındığında yoğunlukla birlikte yeşil alanları genişletmek ya da kişi başına belli bir m² yeşil alan hedefi belirlemek mantıklı olacaktır. Ayrıca yeni konut adalarında peyzaj projelerinin hazırlanma zorunluluğunun getirilmesi, alandaki açık alan kalitesini arttıracaktır.

Bir diğer örneklem alanı olan Baruthane mahallesi, ilçenin en yoğun mahallelerinden biridir. Alan 1980'den sonra yoğun dış göçlerle birlikte gelişme göstermiş, dar ve çıkmaz sokakları ve bir adet parkıyla açık alan bakımından eksiklikleri olan bir mahalledir. Bu bağlamda kamusal alanlarda nitelik ve nicelik bakımından iyileştirmeler yapabilmek adına, Bogota şehrinin kamusal alan stratejisi incelenebilir. Plansız bir gelişme göstermiş ve gecekondu bölgeleri olan kentin geliştirme stratejisi, bitişik arazi kullanımları doğrultusunda mevcut sınırlar içinde gelişmeye yöneliktir. Benzer bir yaklaşımla Baruthane mahallesinde bulunan tanımsız boş alanların mülkiyet durumları göz önünde bulundurularak, bu alanlarda cep parkları oluşturularak kamusal açık alan ağına entegre edilmesi söz konusu olabilir. Bununla birlikte sıkışık konut dokusu ve açık alan eksikliğinin çevresel etkilerini azaltmak amacıyla çatı bahçeleri oluşturmak faydalı olabilir.

Dar ve çıkmaz sokakları açık alan ağına entegre edebilmek için, Moskova şehrinin kamusal alan geliştirme stratejisinde bulunan "My Street"e benzer bir program geliştirilebilir, bu durum mahalle sakinlerinin topluluk duygusunu geliştirmekle birlikte alana aidiyet hissini de arttırmaya yardımcı olabilir.

Teyyareci Mehmet Ali Caddesi ve Baruthane Caddesi boyunca kaldırımların geliştirilmesi ve engelli kullanımına uygun hale getirilip, kent mobilyalarının yerleştirilmesi ve ağaçlandırmanın artırılması, Baruthane mahallesinde uygulanabilecek diğer yöntemler arasındadır.

Üçüncü örneklem mahallesi olan Akçağlayan, 90'lerden sonra gelişme göstermiş, geçmişte orman ve kestanelik dokusuna sahip, engebeli bir arazide kurulmuş bir mahalledir. Yoğun dış göçlerle plansız bir yerleşime sahip olan mahalleye 2008 yılında TOKİ eliyle orta-üst gelir grubuna yönelik konutlar inşa edilmiştir. Mahalle bu iki zıt dokunun birleşmesiyle oluşmuştur. Mahallenin batı bölümü dağınık ve güneye doğru neredeyse kırsal bir yerleşim yeri gibi gözükürken; doğu tarafı planlı, yeterli açık alana sahip kapalı bir siteden oluşmaktadır. Örneklem alanında çok sayıda ve âtıl durumda olan geniş tanımsız alanlar bulunmaktadır. Mülkiyet durumları göz önünde bulundurularak bu alanlar, yeşil alan ağına entegre edilebilir. Bu durum, geniş ve engebeli bir araziye yayılan mahallede, parklara olan ulaşımı kolaylaştıracak ve kamusal alan kullanımını arttıracaktır. Mahallede yaşlıların, kadın ve çocukların sokaklara halı serip oturarak, çay/kahve içerek kullandıkları ve bu alanlarda zaman geçirdikleri gözlemlenmiştir, iyi tasarlanmış, yeterli ve ulaşılabilir kamusal alanların varlığı bu bağlamda önem taşımaktadır. Mevcut kamusal alanların iyileştirilmesi adına Abu Dabi ve Zürih örneklerinde olduğu gibi, kamusal alan standardı belirlemek ve her alan için bunu uygulamak faydalı olabilir. Bununla birlikte pek çok şehirde kamusal alan kullanımını arttırmak amacıyla uygulanan, kamusal alanlarda faaliyet ve karma kullanımı teşvik etmek de alanda uygulanabilecek yöntemler arasındadır.

Son örneklem mahallesi olarak belirlenen Yıldırım, içinde Yıldırım Külliyesi gibi büyük tarihi alanlar barındıran bir mahalledir. Külliye ve çevresindeki tarihi yapılar ve taş sokaklarıyla UNESCO Dünya Mirası Listesinde de bulunan mahallenin kalan kısımları ise planlı ancak yoğun bir konut dokusuna sahiptir. 5-6 katlı bahçesiz ve bitişik nizam apartman bloklarından oluşan bu dokuyla mahalle, ilçe içerisindeki en yoğun on mahalleden biridir. Mahallede oluşturulabilecek bir yol haritasında, uygulanabilecek bir yöntem, Kahire, Prag ve Zürih kentlerinde olduğu gibi, mevcut kamusal alanların iyileştirilmesidir. Mahallede bulunan bazı yeşil alanların, bakımsız olduğu gözlemlenmiştir. Bu alanların iyileştirilmesi atılacak adımlardan ilki olabilir. Yıldırım Külliyesi ve çevresinde, neredeyse külliye girişini engelleyecek şekilde park edilmiş araçlar göze çarpmaktadır. Bu kapsamda yer altı otoparklarının inşası, bu tarihi alana erişimi kolaylaştıracaktır. Ayrıca bu alanda yayalaştırma yapılması, mümkün değilse, haftanın belli gün ve saatlerinde araç trafiğinin kısıtlanması bu bölgede önemli rahatlama sağlayacaktır.

Alan, Bursa'nın diğer tarihi alanlarına göre daha az ziyaretçiye sahiptir. Bu çerçevede geçmişte planlanan, "Tarihi Yaya Aksı" projesinin hayata geçirilmesi, alandaki ziyaretçi sayısını arttıracak etki oluşturabilir.

Mahalleler için uygulanabilecek stratejilere ilişkin sonuç çizelgesinde görüldüğü gibi dünya örneklerinde uygulanan pek çok yaklaşımın Yıldırım için de kullanılması olanağı bulunmaktadır (Çizelge 3.16).

Çizelge 3.16 : Mahalleler için uygulanabilecek kamusal alan geliştirme stratejileri.

Stratejiler	Mahalleler	Ertuğrulgazi	Baruthane	Akçağlayan	Yıldırım
Geniş yeşil alanlar geliştirmek					
Mevcut halka açık alanları ve yeşil alanları yenilemek					
Su kıyılarını rehabilite edip kullanımını arttırmak					
Tarihi alanları korumak ve restore etmek.					
Belirli bir alanı yayalaştırmak.					
Katlı ve yeraltı otopark alanları oluşturmak.					
Ana trafik arterlerini düzenlemek					
Şehirdeki parklar ve açık alanları birbirine bağlamak.					
Park ve açık alan standartlarının geliştirilmesi.					
Kamusal alanların özel gelişimden korunması ve milli parkların belirlenmesi.					
Karma kullanımlı açık kamusal alanların tasarlanması					
Sokakları açık alan ağına entegre etmek.					
Farklı işlevli alanların (otopark, golf sahası...) kamusal alana dönüştürülmesi.					
Kamusal alanın önemiyle ilgili farkındalık için eğitimler.					
Yerel iyileştirme projelerinde kamusal alana yatırımlar yapmak.					
Şehir büyüdükçe yeşil alanları genişletmek.					
Mevcut konutlardan oyun alanlarına erişimin artırılması					
Kamusal alanda faaliyetlerin teşvik edilmesi					
Mevcut konutlardan yeşil alana erişimin artırılması					
Spor alanları inşa etmek					
Bitişik arazi kullanımları doğrultusunda mevcut sınırlar içinde gelişme					
Bisiklet şeritlerinin oluşturulması					
Kişi başına --m2 yeşil alan hedefine ulaşmak					
Ağaçlandırma, (sokaklarda, bulvarlarda, kamusal alanda)					
Belli zaman dilimlerinde araç trafiğinin kısıtlanması					
Kaldırımların düzenlenmesi					
Kamusal alanların güvenliği için ışıklandırmanın iyileştirilmesi					

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

Sağlıklı bir kent, sosyal katılım için fiziksel fırsatlar sağlayan, yeterli yeşil alana sahip, demokratik katılımı, bir arada yaşamayı teşvik eden, halk sağlığı ve refahını iyileştiren bir kenttir. Bu bağlamda kamusal alanlar, kentlerin yukarıda sözü edilen ihtiyaçları karşılamaları için önemli bir fırsatlar sunmaktadır. Şehirlere temel niteliklerini kazandıran bu alanlar sosyalleşme, bireylerin kaliteli zaman geçirmesi, topluluk bilincinin oluşması ve hatta sağlıklı yaşam tarzlarının teşvik edilmesi ve duygusal sağlığa fayda sağlaması gibi pek çok olumlu etkiye de sahiptir (Kostoff, 1999; Young, 1990; DTLR, 2002; Takano, 2002).

Dünyada Sanayii Devrimi sonrasında hızla artan kentleşme, kentte yaşanan hızlı demografik değişimler ve post-modern dönemde etkisi artan tüketim, küreselleşme ve özelleşme gibi faktörler, kamusal alanların azalmasına sebep olmakta ve yeni kamusal alanların üretilmesini güçleştirmektedir (Gökgür, 2008; Otaner, 2003). Bununla birlikte bu alanların sadece fiziksel olarak var olması yukarıda bahsedilen hedeflere ulaşmak için yeterli değildir. Başarılı kamusal alanlar için bir kamusal alan sistemi kurmaya, planlamaya, uygulamaya ve sürdürmeye yönelik eylem odaklı yaklaşımlara ihtiyaç vardır. Kamusal alanların sağlık, esenlik, öğrenme, çatışma çözümü, hoşgörü ve dayanışma için önemi göz önünde bulundurularak, belirlenen stratejilerin halkın demokratik ihtiyaçları ve sürdürülebilir kalkınmayı gerçekleştirme istekleri ile uyumlu olması gerekmektedir.

Günümüzde bu doğrultuda pek çok kent, kamusal alanların geliştirilmesine ve etkili yönetimine yönelik stratejiler geliştirmekte ve uygulamaktadır (UN-Habitat, 2019). Bu kapsamda tez çalışmasında kamusal alan geliştirme stratejisine sahip kentler ile ilgili çalışmalar incelendiğinde, ister biyoçeşitlilik ve ekoloji, isterse hareketlilik ve bağlanabilirlik üzerinde olsun, kamusal alanları, iyi işleyen bir ağ sistemi olarak kurgulamanın çoğu strateji belgesinin kapsayıcı hedeflerinden biri olduğu görülmektedir. Oluşturulan belgenin başarısının takip edilebilirliği açısından, pek çok kent stratejisinde “Kişi başına --m² yeşil alan hedefine ulaşmak” gibi ölçülebilir de hedefler benimsemiştir. Ayrıca, belirlenen hedeflere ulaşmak için birçok kent stratejisi, kamusal alanın tasarımına ve uygulanmasına dahil olan tüm paydaşlarla iş

birliğini teşvik etmektedir. Stratejilerin işlevselliğinin artırılması amacıyla bu iş birliğine halk da dahil edilmiş ve katılım süreçleri desteklenmiştir. Ayrıca kamusal alanların, sosyal, ekonomik, çevresel sürdürülebilirliğinin sağlanması da hedeflenmiştir.

Yıldırım ilçesi, Bursa'nın en yoğun ilçesidir. Alanda sıkışık ve plansız bir yapılaşma hakimdir. Bu kalitesiz ve sıkışık kentsel doku içindeki konutlar, yeterli gün ışığı alamama, havalandırma yetersizliği gibi problemlere de sahiptir. Bu nedenle bölgede geliştirilecek kamusal açık alan stratejilerinin ilçe sakinlerinin yaşam kalitesine katkısı büyük olacaktır. Nitelikli bir kentsel ortam oluşturabilmek amacı ile bütün problemleri dokuların kısa bir süreçte tümüyle yıkılıp yeniden yapılması gerçekçi bir durum olamayacağından, alanda yapılacak iyileştirme çalışmaları önem taşımaktadır. Ayrıca yıkarak yeni alanlar oluşturma süreçleri sonunda ortaya çıkan kentsel ortamların nitelikleri de çoğunlukla tartışma konusu olabilmektedir. Bu nedenle yıkılarak yeniden düzenlenen alanlarda kamusal alan nitelik ve niceliğinin de geliştirilmeye çalışılması temel hedeflerden biri olmalıdır. Tez çalışması kapsamında yapılan araştırma ve sonuçta ortaya çıkan bulgular, gelecekte Yıldırım ilçesi için oluşturulacak kamusal alan stratejisi ve uygulama çerçevesi için izlenebilecek yolları veya dikkat edilmesi gereken hususları tanımlamak için faydalı olabilir. Bu bağlamda alanda geliştirilecek stratejilerin başarılı olması adına, farklı ölçeklerde yapılacak analiz ve incelemeler önem kazanmaktadır. Tez çalışması kapsamında yapılan incelemeler, ilçenin sahip olduğu farklı dokuları temsil eden mahalleler üzerinden yapılmıştır. Ancak ilçede oluşturulacak bir strateji çerçevesi için, Yıldırım'da bulunan 69 mahallenin her birinde mekânsal analiz ve inceleme yapmak zorlayıcı olabilir. Bu çerçevede, benzer özellik gösteren mahallelerin gruplandırılması ve oluşturulan gruplar özelinde geliştirilecek stratejilerin birleştirilerek ilçe genelinde kapsayıcı bir kamusal alan ağı oluşturulması söz konusu olabilir. Yapılacak analiz ve incelemeler, halk katılımı ile desteklenmelidir. Böylece daha başarılı ve sürdürülebilir bir yol haritası elde etmenin yanı sıra toplumdaki aidiyet hissi artırılabilir. Bunlar, iyi koordine edildiğinde, parçalarının toplamından daha fazla fayda sağlayan şehir çapında bir kamusal alan sistemi oluşturulmuş olacaktır.

Yıldırım ilçesinde seçilen 4 örneklem mahallesi üzerinden gerçekleştirilen çalışmada, ilçede kamusal açık alanların iyileştirilmeye ve yeni iyi tasarlanmış kamusal alanlarla birlikte bir kamusal alan ağı geliştirilmesine ihtiyaç duyulduğu sonucuna varılmıştır.

Yıldırım ilçesinin mevcut durumu göz önüne alındığında, bu hedefe ulaşmak için, kapsama ve ihtiyaca yönelik hazırlanmış, yasal olarak temellendirilmiş, halk katılımını teşvik eden, kapsayıcı kamusal alan stratejilerinin formüle edilmesi gerekmektedir. Bu açıdan kentsel tasarımla desteklenen güçlü bir stratejik politika çerçevesi, yerel yönetimlerin kaynakları önceliklendirmesi, harcaması, planlaması ve sahaya özgü müdahalelerin oluşturabileceği olumsuz etkileri hafifletmesinde yardımcı olacaktır.

KAYNAKLAR

- Akyıldız, N. A., (2020). Kentleşme ve kentsel gelişim bağlamında açık kamusal alanların sürdürülebilir kentler açısından değeri. *Millî Folklor*, 125(2), 188-201.
- Akyüz, E., (2015). The solutions to traffic congestion in Istanbul. *The Journal Of Academic Social Science*, 16, 442–449. Retrieved March 12, 2021 from <https://doi.org/http://dx.doi.org/10.16992/ASOS.792>
- Alzahrani, A., (2022). Classification of Urban Spaces: An Attempt to Classify Al-Baha City Urban Spaces Using Carmona's Classification. *SAGE Open*. <https://doi.org/10.1177/21582440221097892>
- Baykal, K., (1976). *2000 Yıllık Bursa'nın Belediyesi*. Bursa: Özkardeşler Matbaası.
- BNR Kentsel Dönüşüm Planlama Proje Müşavirlik Mühendislik, (2016). *Bursa İli Yıldırım Kenti: Mevcut Durum Analiz-Sentez Raporu*. Bursa: Yıldırım Belediyesi Arşivi.
- Bölen, F., Türkoğlu, H., Yirmibeşoğlu, F., (2009). İstanbul'da yapılaşma yoğunluğu - yaşanabilir alan ilişkisi. *İTÜ dergisi/a mimarlık, planlama ve tasarım*, 8(1), 127-137.
- Broaddus, A. L., (2015). *The adaptable city: The use of transit investment and congestion pricing to influence travel and location decisions in London* (Doctoral dissertation). Retrieved March 29, 2021, from <https://escholarship.org/uc/item/0px3f6gk>
- CABE, (2002). *The Value Of Good Design*. Retrieved January 21, 2021, from <https://www.designcouncil.org.uk/fileadmin/uploads/dc/Documents/the-value-of-good-design.pdf>
- Carmona, M. (2010b). Contemporary public space, part two: classification. *Journal of Urban Design*, 15(2), 157-173.
- Carmona, M., Wunderlich, F. M. (2013). *Capital spaces: The multiple complex public spaces of a global city*. Routledge. Retrieved August 04, 2022, from <https://doi.org/10.4324/9780203118856>
- Carr S., (1992). *Public Space*. Cambridge. Cambridge University Press.
- Cattell, V., Dines, N., Gesler, W., Curtis, S. (2007). Mingling, observing, and lingering: Everyday public spaces and their implications for well-being and social relations. *Health & Place*, 14, 544–561.
- Cervero, R., (2013). Transport infrastructure and the environment: Sustainable mobility and urbanism (No. 03). *2nd Planocosmo International Conference Bandung Institute of Technology*. Berkeley, USA. Retrieved February 15, 2021, from <https://doi.org/10.5614/jpww.2015.25.3.1>
- Cohen, M., (1997). The five cities of Buenos Aires: Poverty and inequality in urban

- Argentina. *Human Settlement Development*, IV, 280-295.
- Collins, D., Stadler, S.L.**, (2020). Public Spaces. *Urban, International Encyclopedia of Human Geography (Second Edition)*, Elsevier, 103-111. Retrieved January 11, 2022, from <https://doi.org/10.1016/B978-0-08-102295-5.10212-4>.
- Çalışkan, V., Akbulak, C.**, (2010). *Bir Gecekondu Araştırması: Bursa Kenti Uludağ Yamaçları*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Department for Transport, Local Government and the Regions (DTLR)**, (2002). *Green Spaces, Better Places: Summary of the Final Report of the Urban Green Spaces Taskforce*. London, UK.
- Dickenson, C. P.**, (2017). *On the Agora: The Evolution of a Public Space in Hellenistic and Roman Greece*. Leiden: Brill Publishing.
- Dursun, S., Sağır, D., Büyüksalih, G., Buhur, S., Kersten, T. P., & Jacobsen, K.** (2008). 3d city modelling of İstanbul historic peninsula by combination of aerial images and terrestrial laser scanning data. *Archives*, (62), 1239–1246. Retrieved December 18, 2021, from http://www.ipi.uni-hannover.de/uploads/tx_tkpublikationen/Kersten_jac_buyuk_istanbul.pdf
- Ercan, M.**, (2016). Endüstri-sonrası kentlerin değişen ve dönüşen kamusal mekanları. *Planlama*, 26(3), 193–203.
- Erdönmez, E. M.**, (2017). Kamusal açık alanlarda mekân kalitesi ve kentsel mekân aktiviteleri ilişkisi üzerine karşılaştırmalı bir inceleme. *Megaron*, 12(1), 41-56.
- Felekoğlu, H. M.** (2013). *Kamusal Alanın Gelişimi İçinde Sinemanın Yeri; Ankara Örneği* (Doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gehl, J.**, (1996). *Life Between Buildings: Using Public Space*. Copenhagen: Arkitektens Forlag.
- Gehl, J.**, (2010). *Cities for People*. Washington DC: Island Press.
- Gökgür, P.**, (2008). *Kentsel Mekânda Kamusal Alanın Yeri*. İstanbul: Bağlam Yayınevi.
- Habermas, J.**, (2004). Kamusal alan. İçinde M. Özbek (Editör), *Kamusal Alan*. İstanbul: Hil Yayın.
- Hassan, A. A. M.**, (2011). Dynamic Expansion And Urbanization Of Greater Cairo Metropolis. *Proceedings Real Corp*, 2, 1251–1256. Retrieved January 22, 2021, from http://www.corp.at/archive/CORP2011_163.pdf
- IPR.**, (2014). Prague Public Space Development Strategy. *iprprraha.cz*. Retrieved March 10, 2022, from <https://iprprraha.cz/uploads/assets/dokumenty/obecne/ppsd.pdf>.
- İnalçık, H.**, (1992). “Bursa”. İçinde *TDV İslam ansiklopedisi* (c.6. s.446). İstanbul: Diyanet Vakfı Yayınları.
- Jaskula, B. W.**, (2014). 2014 Minerals Yearbook. In *U.S. Geological Survey Minerals Yearbook*. Retrieved April 27, 2021, from

<https://minerals.usgs.gov/minerals/pubs/commodity/gallium/myb1-2014-galli.pdf>

- Kaplanoglu, R.,** (2008). Bursa'nın kentsel gelişmesi. *Bursa Defteri*, 31, 39-51.
- Karaçor, E.,** (2016). Public vs. private: The evaluation of different space types in terms of publicness dimension. *European Journal of Sustainable Development*, 5 (3), 51-58.
- Karayılmazlar, A. S., Çelikyay, H. S.,** (2018). Kentlerde Kamusal Alanların Tasarımı ve Önemi. *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9 (17) , 83-90.
- Kılıçbay, M.A.,** (1994). *Cumhuriyet Ya Da Birey Olmak*, 1. Baskı. Ankara: İmge Kitabevi.
- Kostoff, S.,** (1999). *The City Assembled*. London: Thames and Hudson.
- Kuruyazıcı, H.,** (1997). "Bursa". İçinde *Eczacıbaşı ansiklopedisi* (c.1.s.305). İstanbul: Yem Yayınları.
- Kyriazis, B. A., Almehairi, A., & Seri, I. Al.** (2017). The Morphology of Abu Dhabi's Superblocks : A Modernist Vision. *Athens Journal of Architecture*, 3(4), 373–394. Retrieved June 21, 2021, from https://www.researchgate.net/publication/320839706_The_Morphology_of_Abu_Dhabi's_Superblocks_A_Modernist_Vision
- Lee, A., Jordan, H., Horsley, J.** (2015). Value of urban green spaces in promoting healthy living and wellbeing: prospects for planning. *Risk Management and Healthcare Policy*, 2015:8, 131-137. Retrieved March 23, 2021, from <https://www.dovepress.com/getfile.php?fileID=26774>
- Li, M.,** (2003). *Urban Regeneration Through Public Space: A Case Study in Squares in Dalian, China* (The degree of Master of Arts). Retrieved April 21, 2021, from <https://uwspace.uwaterloo.ca/bitstream/handle/10012/991/m9li2004.pdf?sequence=1>
- Madanipour, A.,** (2010). *Whose Public Space?: International Case Studies in Urban Design and Development*. Oxon: Routledge.
- Madanipour, A.,** (1996). *Design of Urban Space: An inquiry into a socio-spatial process*. Chichester: John Wiley.
- Madanipour, A.,** (1999). Why are the design and development of public spaces significant for cities?. *Environment and Planning B: Planning and Design*, 26, 879-91.
- Madanipour, A.,** (2015). Urban Design and Public Space. In J.D. Wright (Ed.), *International encyclopedia of the social & behavioral sciences*. Retrieved December 25, 2021, from <https://doi.org/10.1016/B978-0-08-097086-8.74049-9>
- Mezenko, A., Nilsson K., Åkerlund, U., Konijnendijk C., Alekseev, A., Caspersen, O., Guldager S., Kuznetsov E., Selikhovkin A.** (2007). Implementing urban greening aid projects – The case of St. Petersburg, Russia. *Urban Forestry & Urban Greening*, 6(2), 93-101. Retrieved October 10, 2021, from

- Meziani, R.**, (2017). Accessibility and integration study of part of the Abu Dhabi 2030 master plan by using space syntax. *Journal of Civil Engineering and Architecture*, 11(1), 81–90. Retrieved January 10, 2022, from <https://doi.org/10.17265/1934-7359/2017.01.009>
- Miles, H. A.**, (2015). Comparison of climate action plans among three major cities: Vancouver, Chicago and Mexico City. In *Climate Change 2013 – The Physical Science Basis: Working Group I Contribution to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change* pp. 1-30. Cambridge: Cambridge University Press. Retrieved May 12, 2021, from <https://doi.org/10.1017/CBO9781107415324.004>
- Mitchell, D.**, (1996). Introduction: Public space and the city. *Urban Geography*, 17(2), 127-131. Retrieved July 28, 2021, from <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.2747/0272-3638.17.2.127>
- Mitchell, R., Astell-Burt, T., Richardson, E.A.**, (2011). A comparison of green space indicators for epidemiological research. *J Epidemiol Community Health*. 65(10), 853–858. Retrieved September 23, 2021, from <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/21296907/>
- Negt, O. & Kluge, A.** (1993). *Public Sphere and Experience: Toward an Analysis of the Bourgeois and Proletarian Public Sphere*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Oğuzoğlu, Y.**, (2012). *Halil İncalılık'ın Bursa Araştırmaları*. Bursa: Bursa Büyükşehir Belediyesi.
- Olgun, H. B.**, (2017). Jürgen Habermas, Hannah Arendt ve Richard Sennett'in kamusal alan yaklaşımları. *Sosyolojik Düşün*. 2(1) 45-54.
- Onat, N.**, (2013). *Kamusal Alan ve Sınırları: Hannah Arendt ve Jürgen Habermas'ın Yaklaşımları*. İstanbul: Durak Yayınları.
- Otaner, F.** (2003). *Uygulanabilir ve Sürdürülebilir Kentsel Geliştirme İçin Kamusal Alanların Kullanımı ve Türkiye İçin Bir Çerçeve Önerisi* (Doktora tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özbek, M.** (2004). Giriş: Kamusal – özel alan, kültür ve tecrübe. İçinde M. Özbek (Editör), *Kamusal Alan*, (s. 443-501). İstanbul: Hil Yayınları.
- Özbilen, E. Ö.**, (2021). *Covid-19 Salgınının Kamusal Alan Arazi Kullanımına Etkilerinin Değerlendirilmesi* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Planning Secretariat Bogotá.**, (2013). *Regional integration experience of the city of Bogotá D.C.* Retrieved December 22, 2021, from http://www.uncrd.or.jp/events/doc/130528/UNCRD_EGM_Chica.pdf
- Preiser, W.F.E., Rabinowitz, H.Z., & White**, (1988). *Post-Occupancy Evaluation*. New York: Van Nostrand Reinhold.
- Punter, J.V.**, (1990). The privatisation of public realm. *Planning, Practice and Research*, 5(3), 9-16. Retrieved January 13, 2021, from <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/02697459008722771>

- Roth L.M.**, (2000). *Mimarlığın Öyküsü*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Sandalack, B. A., Uribe, F. G. A.** (2010). Open space typology as a framework for design of the public realm. *The Faces of Urbanized Space*, 5, 35–75. Retrieved August 04, 2022, from https://assets.centralparknyc.org/pdfs/institute/p2p-upelp/1.005_Open+Space+Typology+as+a+Framework+for+Design+of+the+Public+Realm.pdf
- Sennett, R.**, (2002). *Kamusal insanın çöküşü* (S. Durak ve A. Yılmaz, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Stadt Zürich**, (2006). *Stadträume 2010, strategie für die gestaltung von Zürichs öffentlichem raum*. Retrieved June 15, 2021, from https://www.stadt-zuerich.ch/content/dam/stzh/ted/Deutsch/oeffentlicher_raum/Publikationen_und_Broschueren/Broschuere_Strategie_2010.pdf
- Stanley, B. W., Stark, B. L., Johnston, K. L., Smith, M. E.** (2012). Urban open spaces in historical perspective: A transdisciplinary typology and analysis. *Urban Geography*, 33(8), 1089–1117. Retrieved August 03, 2022, from <https://doi.org/10.2747/0272-3638.33.8.1089>
- Sugiyama, T., Carver, A., Koohsari, M.J., Veitch, J.** (2018). Advantages of public green spaces in enhancing population health. *Landscape and Urban Planning*, 178, 12-17. Retrieved November 15, 2021, from <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2018.05.019>
- Süel, M.** (1996). *Antik Dönemde Bursa*. İstanbul: Renk Ajans Basım Yayın Hizmetleri.
- Takano, T., Nakamura, K., & Watanabe, M.**, (2002). Urban residential environments and senior citizens' longevity in megacity areas: the importance of walkable green spaces. *Journal of epidemiology and community health*, 56(12), 913–918. Retrieved January 12, 2021, from <https://doi.org/10.1136/jech.56.12.913>
- Tanyeli, U.**, (2011). Mimarlık gündelik yaşamla ilişkisini nasıl keser?. Mimarlık ve Gündelik Yaşam. *Ankara Mimarlar Odası*, 27, 41-45.
- Tekeli, İ.**, (1999). Önsöz. İçinde A.Y. Sarıbay, H.B. Kahraman, E.F. Keyman (Editörler), Katılımcı Demokrasi, Kamusal Alan ve Yerel Yönetim, İstanbul: Demokrasi Kitaplığı.
- Tibbalds, F.**, (1992). *Making People-Friendly Towns: Improving the Public Environment in Towns and Cities*. Harlow, Essex: Longman.
- Tuğlacı, P.**, (1985). *Osmanlı Şehirleri*. İstanbul: Milliyet Yayınları.
- UNDP Russia**, (2006). National Human Development Report Russian Federation 2006/2007 Russia's Regions: Goals, Challenges, Achievements, Moscow. Retrieved September 17, 2021, from https://planipolis.iiep.unesco.org/sites/default/files/ressources/russian_federation_nhdr-2006-2007-eng.pdf
- UN-Habitat.**, (2019). City-Wide Public Space Strategies A Compendium Of Inspiring Practices. Nairobi: UNON Publishing Services Section. Retrieved January 15, 2021, from

https://unhabitat.org/sites/default/files/2020/03/cwpss_compendium_20200116-1.pdf

- United Cities and Local Governments**, (2016). *Public space policy framework by and for local governments*. Retrieved May 13, 2021, from https://www.uclg.org/sites/default/files/public_space_policy_framework.pdf
- Walzer, M.**, (1986). Pleasures and costs of urbanity, public space: A discussion on the shape of our cities. *Dissent*, Fall: 470-475. Retrieved April 17, 2021, from <https://www.dissentmagazine.org/pdfs/walzerurban.pdf>
- Wang, P.**, (2002). *Systematic construction of urban public space*. Nanjing: Southeast University Press.
- Whyte, W. H.**, (1980). *The social life of small urban spaces*. Washington DC: The Conservation Foundation.
- Wolfram, L., Sandholz, S., & Nehren, U.**, (2018). Strengthening urban resilience through nature: The potential of ecosystem-based measures for reduction of landslide risk in Rio de Janeiro. *Lincoln Institute of Land Policy*, June(2018). Retrieved July 14, 2021, from https://www.urban-response.org/system/files/content/resource/files/main/lange_wp18wl1.pdf
- Yıldırım Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü**, (2021). Yıldırım ilçesi park ve yeşil alan listesi. Bursa: Yıldırım Belediyesi Arşivi.
- Yılmaz, Z.**, (2007). *Hannah Arendt'te özel alan-kamusal alan ayrımı ve modern çağda toplumsal alan* (Doktora tezi). Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Young, I.M.**, (1990). *Justice and the politics of difference*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Yükselbaba, Ü.**, (2008). *Habermas'da kamusal alan/özel alan ayrımı* (Doktora tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Zabcı, (Çulha) F.**, (1997). *Siyasal kuramda kamusal alan sorunu: Habermas ve Arendt* (Doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Url-1** <<https://blogs.worldbank.org/endpovertyinsouthasia/public-spaces-not-nice-have-basic-need-cities>>, erişim tarihi 03.03.2022.
- Url-2** <<https://sozluk.gov.tr/>>, erişim tarihi 10.11.2021.
- Url-3** <<https://www.expedia.com/things-to-do/doges-palace-privileged-entrance-and-guided-tour.a464917.activity-details?endDate=2022-05-23&location=Venice%20City%20Center%2C%20Venice%2C%20Veneto%2C%20Italy&rid=6222433&startDate=2022-05-09>>, erişim tarihi 03.12.2021.
- Url-4** <<https://www.theguardian.com/politics/2019/oct/22/concrete-bungle-how-public-fury-stopped-the-1970s-plan-to-turn-london-into-a-motorway>>, erişim tarihi 02.12.2021.
- Url- 5** <<https://www.edinburgh.gov.uk/downloads/file/22616/open-space>>

2021#:~:text=Edinburgh's%20first%20Open%20Space%20Strategy, a nd%20locally%20important%20landscape%20features.> erişim tarihi 10.04.2022.

Url-6 <<https://www.designcouncil.org.uk/sites/default/files/asset/document/open-space-strategies.pdf>> erişim tarihi 08.04.2022.

Url-7 <<https://www.portphillip.vic.gov.au/about-the-council/strategies-policies-and-plans/places-for-people-public-space-strategy>> erişim tarihi 05.04.2022.

Url-8 <<https://ccc.govt.nz/the-council/plans-strategies-policies-and-bylaws/strategies/public-open-space-strategy>> erişim tarihi 06.04.2022.

Url-9 <<https://bursa.ktb.gov.tr/TR-70229/cografya.html>>, erişim tarihi 09.12.2021.

Url-10 <https://tr.wikipedia.org/wiki/Bursa%27n%C4%B1n_il%C3%A7eleri>, erişim tarihi 09.12.2021.

Url-11 <*Güncel Nüfus Değerleri*. tuik.gov.tr >, erişim tarihi 10.12.2021.

Url-12 <<https://tr.wikipedia.org/wiki/Bursa>>, erişim tarihi 11.04.2022.

Url-13 <<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/bursa/genelbilgiler>> erişim tarihi 10.12.2021.

Url-14 <<https://www.bursa.com.tr/tr/sayfa/bursa-nin-kisa-tarihi-46/>> erişim tarihi 10.12.2021.

Url-15 <<https://bursa.ktb.gov.tr/TR-70230/tarihce.html>> erişim tarihi 10.12.2021.

Url-16 <<https://www.bursa.bel.tr/?sayfa=haber&id=12171>> erişim tarihi 10.12.2021.

Url-17 <<http://www.yildirim.gov.tr/yildirim-hakkinda>> erişim tarihi 11.12.2021.

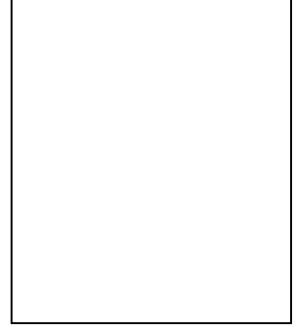
Url-18 <<https://www.insaatderyasi.com/bursa-yildirim-kentsel-donusumle-degerleniyor-5642h.htm>> erişim tarihi 14.12.2021.

Url-19 <<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6360.pdf>> erişim tarihi 11.05.2022.

Url-20 <<http://www.esenleryapi.com/?s=28&projeler>> erişim tarihi 05.03.2022.

Url-21 <<https://www.sebahjoaillier.com/fullscreen-page/comp-jnyislgp/795be40cf9f3-4eab-9f3e-38ce0b1b0311/19/%3Fi%3D19%26p%3Duo21h%26s%3Dstyle-jnyislhk>> erişim tarihi 06.03.2022.

ÖZGEÇMİŞ

Ad-Soyad : Ayşe Özcü

Doğum Tarihi ve Yeri :

E-posta :

ÖĞRENİM DURUMU :

- **Lisans** : 2017, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü

MESLEKİ DENEYİM VE ÖDÜLLER:

- Mimar, 2018-2020, ÇAĞ Mimarlık.
- Mimar, 2020-2021, Watan Design.

TEZDEN TÜRETİLEN ESERLER, SUNUMLAR VE PATENTLER:

- KOVID-19 PANDEMİSİNİN KENT YAŞAMINA ETKİSİ: KAMUSAL ALAN ÜZERİNE DEĞERLENDİRMELER, Paradoks Ekonomi Sosyoloji ve Politika Dergisi, 2020.